

Norads årsrapport 2015

Norads årsrapport 2015

Mars 2016

Norad
Direktoratet for utviklingssamarbeid
Postadresse: Postboks 8034 Dep, 0030 OSLO
Besøksadresse: Ruseløkkveien 26, Oslo
Tlf: +47 23 98 00 00 / Fax: +47 23 98 00 99

www.norad.no / postmottak@norad.no

Omslagsfoto: Ken Opprann
ISBN: 978-82-7548-864-8

Innhold

Del I: Leders beretning	2
Del II: Introduksjon til Norad og hovedtall	5
Hovedoppgaver og organisasjon	5
Organisasjonskart	6
Utvalgte hovedtall	6
Del III: Årets aktiviteter og resultater	7
Norads hovedoppgaver Innledning	7
Hovedoppgave Faglig rådgivning	7
Hovedoppgave Kvalitetssikring, resultatorientering/oppfølging og kontroll.....	10
Hovedoppgave Tilskuddsforvaltning	13
Hovedoppgave Evaluering.....	19
Hovedoppgave Kommunikasjon.....	20
Klima- og skogsatsingen	23
Prioriterte tematiske områder	29
Utdanning	29
Næringsutvikling.....	33
Helse	34
Kvinner og likestilling.....	37
Menneskerettigheter, demokrati og godt styresett	38
Energi og klima	40
Andre områder	42
Del IV: Styring og kontroll i virksomheten.....	46
Sikkerhet og beredskap	47
Bemanning og ressursstyring	47
Arbeidsmiljø	50
Ethiske og holdningsskapende forhold som direktoratet har arbeidet med	51
Regjeringens fellesføring for 2015	51
Del V: Vurdering av framtidsutsikter	52
Del VI: Årsregnskap	53
Vedlegg 1: Norads rapporter, studier mv. i 2015.....	62
Vedlegg 2: Norad- verv i styrer, arbeidsgrupper mv.	67
Vedlegg 3: Konferanser, seminarer mv arrangert av Norad/med Norad som medarrangør.....	71

Del I: Leders beretning

Norads samfunnsoppdrag er å gi faglige råd og bistå med kvalitetssikring, å sørge for gjennomføring av uavhengige evalueringer, å kommunisere om utviklings samarbeidet og å forvalte bistandsmidler.

Norad har i 2015 gjennomført sine oppgaver i samsvar med krav og føringer i tildelingsbrev. Det var høy aktivitet og stor etterspørsel etter tjenester innen alle Norads fem hovedoppgaver. Norad gir i årsrapporten en vurdering av innsats, aktiviteter og måloppnåelse for hver av direktoratets hovedoppgaver samt administrasjon og organisatoriske forhold. Utdypende omtale av resultater oppnådd i tilskuddsforvaltningen vil etter avtale med departementet bli oversendt 15. april.

I tråd med tematiske prioriteringer har Norad levert faglig rådgivning og kvalitetssikring for å bidra til å styrke den faglige og forvaltningsmessige kvaliteten av norsk utviklings samarbeid.

- Norad spilte en viktig rolle både i det forberedende arbeidet og deltakelse til forhandlingene om nye, felles, mål for bærekraftig utvikling, den såkalte 2030 agendaen for bærekraftig utvikling. Norad var også engasjert i de andre store toppmøtene i 2015: Klimatoppmøtet i Paris, og 'Finansiering for utvikling' i Addis Abeba. Gjennom dette arbeidet bidro Norad til å sikre at norske posisjoner ble ivaretatt og til å styrke Norges profil som brobygger mellom sterke allianser i forhandlingene.

Blant ambassadene var ambassader i fokusland de største mottakerne av faglig rådgivning og kvalitetssikring. Innsats i de tolv fokuslandene og andre samarbeidsland med prioriterte satsinger har blitt prioritert. Norad bistod UD med å vurdere hvordan innsatsen i fokusland kan styrkes gjennom bedre analyser og mer systematisk oppfølging.

Rapporten viser bredden i Norads rådgivning. Norad har bidratt med faglige vurderinger slik at kunnskapsgrunnlaget er sterkt når Norge går i bresjen for en internasjonal offensiv for relevant utdanning av god kvalitet for alle. Norad bidro med omfattende faglig rådgivning til UDs arbeid med Meld St. nr. 35 (2014-2015) 'Sammen om jobben'. Arbeidet innen global helse, menneskerettigheter og likestilling ble videreført på et høyt nivå.

Klima- og skogsatsingen er fulgt opp i tråd med føringer fra Klima- og miljødepartementet. Arbeidet med å forberede Redd Exchange og gjennomføre utlysning av ny sivilsamfunnsportefølje var sentrale oppgaver.

- Norad leverte resultatfaglig rådgiving til UD, KLD og ambassadene for å styrke resultatmålingen og evnen til å rapportere på resultatene av bistandsmidlene. En større resultatfaglig oppgave har vært metodiske innspill og forslag til gjennomføringen av et opplegg for vurdering av multilaterale organisasjoner. Norad har etter bestilling fra UD ledet arbeidet med å utvikle nye avtalemaler til bruk i utenriks tjenesten.

Innen forvaltningsfaglig rådgivning måtte Norad prioritere tiltak med stor risiko og vesentlighet. Det ble levert omfattende faglige vurderinger av budsjetter, regnskapsrapporter og revisjonsrapporter i forkant av alle styremøter for alle de New York-baserte FN-organisasjonene. Tilsvarende ble faglige vurderinger i forbindelse med norske midler som kanaliseres via ulike fondsstrukturer prioritert. Det ble utført ni

forvaltningsgjennomganger ved ambassader. Den siste gjennomgangen i 2015 var forvaltningsgjennomgang nummer 100.

- Norad forvaltet tilskudd i tråd med mål for den enkelte tilskuddsordning. Totalt forvaltet Norad i underkant av 4 412 mill. kroner i 2015.
- Norad har fulgt opp Regjeringens mål om tematisk og geografisk konsentrasjon av norsk bistand. Norad skal prioritere og kommunisere regjeringens satsingsområder, bidra til mer helhetlig norsk innsats med strengere sektor-prioritering på landnivå, og redusere antall land som mottar norsk bistand. Samtidig er Norads handlingsrom for konsentrasjon begrenset av at norsk bistand har mange prioriteringer og mål, et stort antall budsjettposter, detaljerte tildelingsbrev og føringer i forbindelse med ulike tilskuddsordninger og initiativ. I tillegg er støtte til organisasjoner under Kap. 160, post 70 Sivilt samfunn, unntatt fra prinsippet om geografisk konsentrasjon. Norad har innenfor disse rammene klart å redusere antall avtaler med 19 prosent fra 1. juni til 31. desember 2015. Dette omfatter både tilskuddsordninger som er underlagt konsentrasjon, og de som er unntatt.
- Evalueringsevirsomheten ble i 2015 gjennomført fullt ut i henhold til Evalueringsinstruksen og evalueringsprogrammet. Det ble arbeidet med fem evalueringer og fem studier. Funn, konklusjoner og anbefalinger ble formidlet gjennom ulike former for kommunikasjonskanaler, og fikk stor oppmerksomhet både i UD, KLD, Norad og eksternt i fagmiljøer og i mediene. Den nye instruksen for evaluering av norsk bistand trådte i kraft 1. desember 2015.
- Norad har kommunisert om norsk utviklingssamarbeid og resultater av innsatsen. I Norads resultatrapport for 2015 ble det gitt eksempler på resultater av utviklingssamarbeidet om kvinners rettigheter og likestilling. Norad vant Farmandprisen for beste nettsted for offentlig virksomhet.

I 2015 har Norad særlig sett på hvordan vi kan styrke den interne styringen og få til bedre og mer effektive prosesser for strategisk planlegging og prioritering. Sommeren 2015 ble det gjennomført en intern kartlegging av Norads system for kvalitetssikring og kontroll av tilskuddsforvaltningen. Rapporten avdekket både styrker og utfordringer i Norads tilskuddsforvaltning.

I samarbeid med Arbeidsforskningsinstituttet gjennomførte Norad en arbeidsmiljøundersøkelse i 2015. Medarbeidere opplever stor grad av trivsel og tilhørighet til Norad som organisasjon. Det er forbedringsområder knyttet til arbeidsorganisering og samarbeidsklima.

I forslag til statsbudsjett for 2016 ble det varslet reduksjon i tilskuddsposter som forvaltes av Norad samt i Norads driftsbudsjett. Norad forberedte seg på mulige kutt blant annet ved å informere og ha dialog med tilskuddsmottakere, utrede de juridiske implikasjonene knyttet til eventuell oppsigelse og nedskalering av avtaler, og ved å utarbeide interne planer for videre håndtering. Norad gjorde flere tiltak i bemanningsplanleggingen for å tilpasse organisasjonen til en mulig reduksjon i driftsbudsjettet.

Jeg tiltrådte 16. november som direktør for Norad, etter Villa Kulild. Samlet mener jeg at Norad har levert godt på sitt oppdrag i 2015. Den samlede ressursbruken ble holdt innenfor tildelte midler. Revisjonen for 2015 er ikke klar. Riksrevisjonen har ikke hatt vesentlige merknader til Norad de siste fem årene.

Oslo, 15. mars 2016

Jon Lomøy
direktør

Del II: Introduksjon til Norad og hovedtall

Hovedoppgaver og organisasjon

Norads oppgaver er forankret i Instruks for Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) gitt ved kongelig resolusjon av 13. desember 2013.

Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) er en fagetat administrativt underlagt Utenriksdepartementet (UD). Fagetaten Norad er en integrert del av det forvaltningsmessige apparat for utviklingssamarbeidet.

I saker som gjelder klima- og skogsatsingen, er Norad underlagt Klima- og miljødepartementet (KLD).

Norad har som hovedoppgave å:

- Gi faglige råd på det utviklingspolitiske området til Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene
- Bistå Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene i arbeidet med kvalitetssikring av norsk utviklingssamarbeid
- Initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer av utviklingssamarbeidet
- Kommunisere om langsiktig utviklingssamarbeid og resultater
- Forvalte tilskuddsordninger på utviklingsfeltet i henhold til årlig tildeling fra Utenriksdepartementet

I saker som gjelder klima- og skogsatsingen, ivaretar Norad de samme oppgaver overfor Klima- og Miljødepartementet.

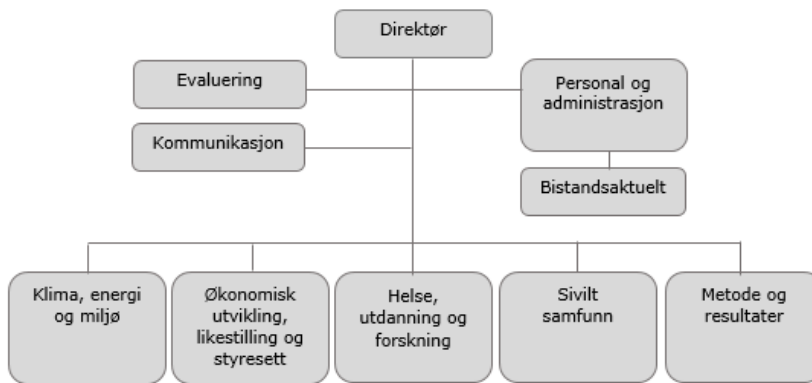
Norad disponerer årlige tildelinger fra Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet. Tildelinger og føringene for bruken av pengene gis i årlige tildelingsbrev.

Ny strategi

I første halvår 2015 ble grunnlaget for en ny Norad strategi utarbeidet for perioden 2016-2020. Prosessen tok utgangspunkt i erfaringene fra forrige strategiperiode, funn fra eksterne evalueringer og rapporter samt føringene fra styrende departement. Grunnet direktørskifte i Norad ble strategidokumentet som forelå i juni 2015 beholdt i utkasts form inntil ny direktør var på plass i november 2015. Strategien ferdigstilles i første kvartal 2016.

Innsatsen for å effektivisere og styrke resultatorienteringen i norsk bistand skal videreføres. I en tid med store endringer i det globale utviklingslandskapet og bruken av bistand, legges det opp til en styrking av Norads kunnskapsfunksjon som fagetat for utviklingssamarbeid. FN's nye bærekraftsmål som ble vedtatt i 2015 gir retning for arbeidet fram mot 2030.

Organisasjonskart

Norad ble fram til juni 2015 ledet av direktør Villa Kulild. Ny direktør, Jon Lomøy, tiltrådte 16. november 2015. Det var noe utskiftninger i ledergruppen i løpet av året. I tillegg til direktøren besto ledergruppen per 31. desember 2015 av Marit Brandtzæg, Eva Bratholm, Svein Bæra, Paul Fife, Helga Føgstad, Tori Hoven, Tale Kvalvaag, Henning Stirø og Per Øyvind Bastøe.

Ved utgangen av året var det 246 ansatte i Norad, fordelt på 241,6 årsverk. Norad er lokalisert sentralt i Oslo.

Utvalgte hovedtall

	2013	2014	2015		
			U D	KLD	Total
Antall årsverk	227,6	234,5	230,3	15,7	241,6
Samlet tildeling post 01-99	5 309 957 000	5 571 383 000	3 935 757	816 613	4 752 370
Samlet tildeling ordinær driftspost 141.01 og 1482.01	226 095 000	256 911 800	240 335	20 913	261 248
Utnyttelsesgrad samlet tildeling post 141.01 og 1482.01	97 %	97 %	96,7 %	95 %	96,6 %
Driftsutgifter/kostnader 141.01 og 1482.01	220 737 000	248 499 870	232 418	19 858	252 276
Lønnsandel av driftsutgifter 141.01 og 1482.01	66 %	68 %	71,1 %	57,8 %	70 %
Lønnskostnader inkl. sosiale utgifter pr årsverk	642 050	704 725	715 292	731 340	716 313

Del III: Årets aktiviteter og resultater

Norads hovedoppgaver Innledning

Behovet i utviklingspolitikken og bistanden for en god sammenheng mellom kunnskapsutvikling, politikkutvikling og praksisfeltet er stort som følge av nye ambisiøse bærekraftsmål, sammensatte utfordringer og betydelige endringer på bistandsfeltet. OECDs fagfellegjennomgang av Norges utviklingssamarbeid (2013) og Evalueringsavdelingens 'evaluerbarhetsstudie' (2014) viser dessuten til et mangelfullt system for læring i norsk bistandsforvaltning og at kunnskap ikke brukes systematisk i programmering på ulik nivå.

Som fagetat for utviklingssamarbeidet står kunnskapsforvaltning sentralt i Norads fem hovedoppgaver. I tillegg til kunnskapsproduktene som er utarbeidet på en rekke områder (vedlegg 1), kan Evalueringsavdelingens kartleggingsstudie av gjennomganger i norsk bistand, omleggingen av norad.no som foretrukne informasjonskilde for norsk bistand og revideringen av evalueringsinstruksen for å få en bedre balanse mellom uavhengighet, troverdighet og bruk, særlig trekkes fram som sentrale bidrag og resultater i 2015.

For at bistandsforvaltningen som helhet skal lykkes er kunnskapsdeling på tvers helt nødvendig for at vil skal kunne trekke i samme retning mot felles mål.

I rapporten legger Norad fram volumtall og vurdering av Norads arbeid i 2015. Vi omtaler også enkelte eksempler på Norads leveranser og resultat av disse. Når det gjelder tilskuddsforvaltning gis samlet rapport over resultater innen de budsjettposter Norad forvalter i eget vedlegg til årsrapporten som sendes departementene innen 15. april 2016.

Innen to av Norads fem hovedoppgaver – faglig rådgivning og kvalitetssikring – er Norads leveranser innspill i prosesser der andre sitter med ansvaret for sluttresultatet. Avstanden fra etatens aktiviteter til endelige målgrupper er en utfordring for Norad når vi vurderer resultatoppnåelse. Vurderingene baserer seg også på brukerundersøkelsen som omtales nedenfor, samt enkeltvis tilbakemeldinger.

I vedlegg 1 gis en oversikt over et hovedutvalg av rapporter, studier mv. utarbeidet i 2015. Vedlegg 2 gir en oversikt over verv i styrever, arbeidsgrupper mv. som Norad ivaretok, og vedlegg 3 konferanser, seminarer mv. som har vært arrangert av Norad eller der Norad har vært medarrangør. Oversiktene supplerer den øvrige omtalen av Norads arbeid, og bidrar til å gi en god oversikt over Norads faglige produksjon og kommunikasjon av bistandsfaglige problemstillinger og resultater.

Innen enkelte tematiske områder utarbeider Norad separate årsrapporter. I 2015 ga Norad ut årsrapporter for innsatsen i 2014 innen Olje for utvikling og Matsikkerhet i et klimaperspektiv. Det ble i 2015 videre gitt ut egen årsrapport for evalueringsvirksomheten 2014/15.

Hovedoppgave Faglig rådgivning

Norads faglige rådgivning etterspørres i tilknytning til forberedelse, vurdering, kvalitetssikring og oppfølging av det faglige innholdet i norskfinansierte utviklingstiltak. En stor andel av Norads faglige rådgivning til UD er rettet inn mot departementets arbeid overfor FN-organisasjoner, utviklingsbankene og globale initiativ. Blant ambassadene var Dar es Salaam største mottaker i 2015, fulgt av Accra, Addis Abeba, Kampala og Yangon. Deler av innsatsen omtales i rapporten. Det gis råd til både KLD og ambassader knyttet til klima- og skogsatsingen.

Norad gir råd om hvordan Norges utviklingssamarbeid best kan utformes og gjennomføres for å oppnå varige utviklingsresultater. Norads råd knytter seg til tematiske områder, landkontekst og partnere samt innspill til utredninger og gjennomganger. Norad ivaretar styreverv, eller gir råd i forbindelse med norske styreverv. Gjennom å bruke Norads faglige rådgivning aktivt fremmes norske posisjoner og prioriteringer, ikke minst kravet om resultater, i styrer for en rekke globale initiativ og tiltak.

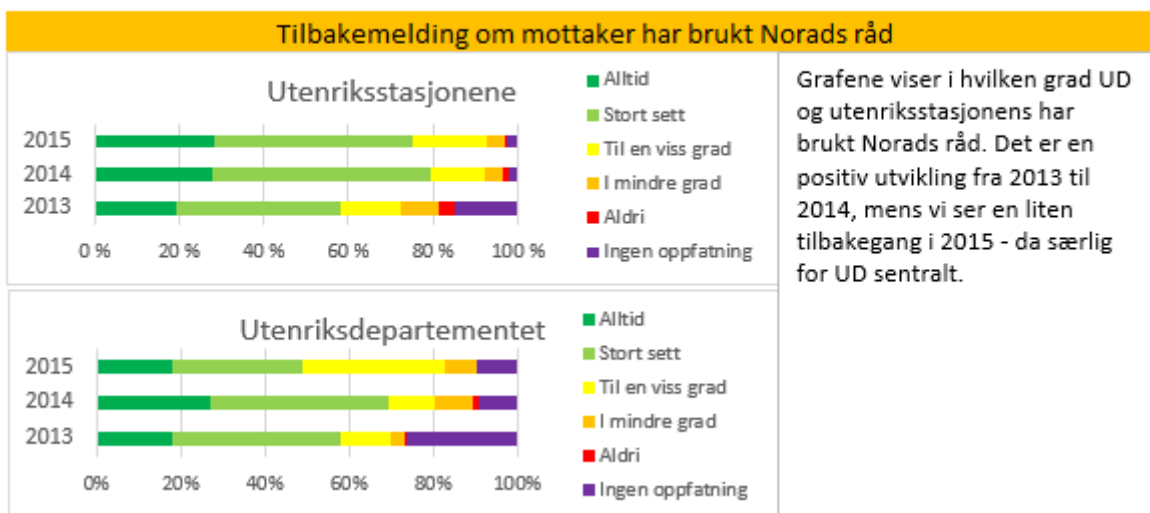
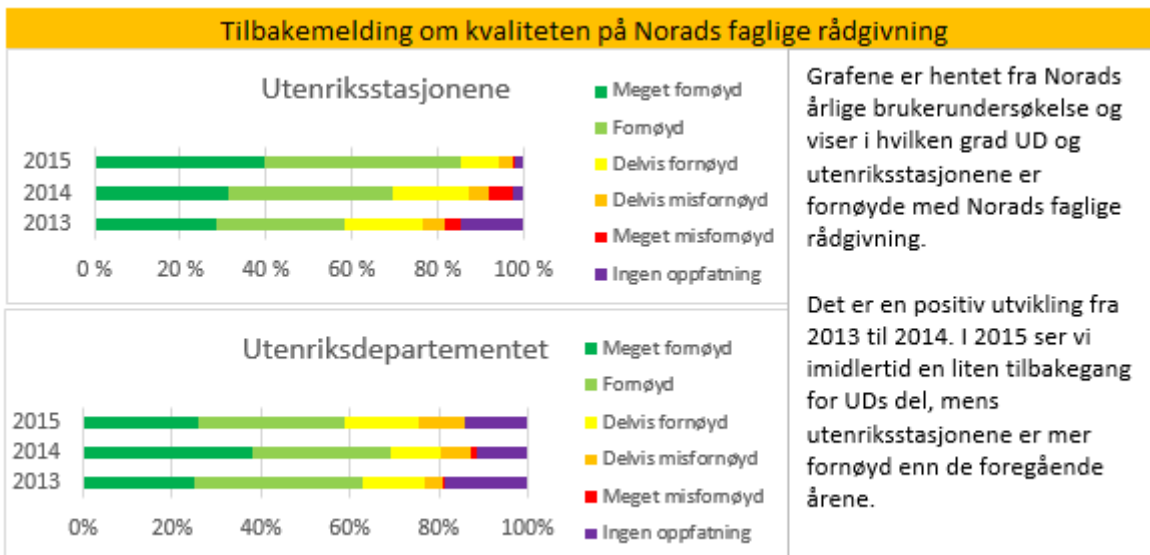
Innsats i de tolv fokuslandene og andre samarbeidsland med prioriterte satsinger har blitt prioritert. Norad bisto blant annet UD med å vurdere hvordan innsatsen i fokusland kan styrkes gjennom bedre analyser og mer systematisk oppfølging. Arbeidet videreføres i 2016, med styrket innsats mot stater i konflikt og sårbare situasjoner.

Det er Norads vurdering av vi i 2015 utformet og leverte gode faglige tjenester i henhold til bestillinger. Tilbakemeldingen fra UD, KLD og utenriksstasjonene har i all hovedsak vært positive.

Norad har i flere år gjennomført en brukerundersøkelse for å få tilbakemelding fra mottakere av våre faglige tjenester med hensyn til både kvalitet og relevans, se tabell. Dette er nyttig informasjon i Norads forbedringsarbeid for stadig å kunne levere mer relevante og nyttige råd til mottakerne. Undersøkelsen omfattet også forhold som dialog med Norad i prosessen med bestillinger og hvorvidt det er lett tilgang til informasjon om Norads kompetanse og tjenester. Her har det vært en positiv utvikling de siste årene.

Svarprosenten på undersøkelsen var lavere enn ønskelig, i underkant av 50 prosent. Vi gikk i år ut til flere respondenter enn tidligere år. Alle svar vektet likt, uavhengig av omfanget av mottatte tjenester. Resultatene må leses mot dette bakteppet.

I 2014 viste vi resultater fra tilbakemeldingen fra mottakere på enkeltleveranser fra Norad. Norad sluttet imidlertid med å etterspørre denne type tilbakemeldinger på enkeltleveranser fordi det var vanskelig å få et nyansert bilde. Svarene var ikke anonymisert og utslaget syntes å være at det kun ble gitt en positiv vurdering eller ingen vurdering.

Integrering av tverrgående hensyn i Norads rådgivning

Norad leverte omfattende faglige innspill i forbindelse med departementets arbeid for å definere omfang og ambisjonsnivå for *integrering av tverrgående hensyn* i utviklingssamarbeidet generelt og i tilskuddsforvaltningen spesielt.

Basert på mange ambassaders ønske om mer praktisk rettet opplæring og veiledning i hvordan tverrgående hensyn kan integreres i tilskuddsforvaltningen, holdt Norad en egen kursdag for lokalt ansatte saksbehandlere om temaet.

For å styrke likestillingsperspektivet i landbruk, klima og energi har Avdeling for klima, energi og miljø blitt styrket med en medarbeider med særlig ansvar for å koble likestilling tettere til disse satsingsområdene.

Sekretariatsfunksjoner

Norad innehar sekretariatsfunksjonen for *Olje for utvikling* (Ofu)-programmet. Sekretariatet forberedte i 2015 fire styringsgruppemøter og la fram 42 saker til behandling i programmets styringsgruppe. Sekretariatet forvaltet Ofus landprogrammer i Cuba, Irak og Libanon, og bisto utenriksstasjonene i forvaltningen av Ofus landprogrammer i Angola, Mosambik, Ghana, Sør-Sudan,

Sudan, Tanzania og Uganda, samt i utredning av mulige programmer i Kenya og Myanmar. Det ble også gjennomført et omfattende arbeid som har bidratt til styrket resultatstyring i programmet, og det ble ferdigstilt fire studier.

Norad mottok i august 2015 instruks fra UD å opprette et sekretariat for et nytt program, *Fisk for Utvikling*. Etter avtale med departementet ble prosessen skjøvet noen måneder ut i tid, og en stilling som programkoordinator ble utlyst umiddelbart etter årsskiftet 2016.

Hovedoppgave Kvalitetssikring, resultatorientering/oppfølging og kontroll

Kvalitetssikring og kontroll	2013	2014	2015
Antall forvaltningsgjennomganger ambassader	9	8	9
Antall forvaltningsgjennomganger avdelinger i Norad	0	2	1
Antall avtaler juridisk kvalitetssikret	485	369	313
Antall varslingssaker åpnet/lukket	Åpnet: 32 Lukket: 37	Åpnet: 29 Lukket: 37	Åpnet: 33 Lukket: 39

Ordningsregelverkene fastsetter når *juridisk kvalitetssikring* er obligatorisk. Hvorvidt retningslinjene følges, ses først når det gjennomføres forvaltningsgjennomganger. Gjennom rutinemessig kontroll av signerte avtaler kan man derimot fastslå at der råd er gitt, blir de også i all hovedsak brukt.

Behovet for løpende rådgivning knyttet til bistandsjuridiske spørsmål for utenrikstjenesten, KLD og internt økte, spesielt knyttet til etablering av nye fondsmekanismer o.l.

I samarbeid med UD startet Norad arbeidet med å utarbeide et notat/veileder om statsstøtte. Arbeidet forventes ferdigstilt i løpet av våren 2016.

Utkast til nye *avtalemaler* for utenrikstjenestens samlede tilskuddsforvaltning (02 og 03) er utarbeidet av Norad, og ble prinsippgodkjent for en testperiode fra 16. oktober 2015 og fram til nyttår. Malene er nå godkjent og gjort obligatoriske fra 1. mars 2016. Det ble gjennomført presentasjoner av de nye malene for enkelte avdelinger internt, mens øvrige presentasjoner vil skje 1. kvartal 2016. Det ble også gitt en introduksjon i forbindelse med forvaltningsgjennomgangen ved ambassaden i Addis Abeba i november 2015. Gjennomgangene har, så langt mulig, vært tilpasset brukernes konkrete opplæringsbehov. Presentasjon av avtalemaler vil også bli prioritert på forvaltningsgjennomganger i 2016.

Bedre verktøy i kampen mot fattigdom

I 2015 har Norad prioritert utviklingen av gode avtalemaler for forvaltning av norske tilskuddsmidler. Norad har etter bestilling fra UD ledet arbeidet med å utvikle nye avtalemaler til bruk i utenriktjenesten. Avtalene er viktig for å sikre god prosjektoppfølgning, og for å redusere risikoen for at norske tilskuddsmidler brukes til andre formål enn forutsatt. Vi har jobbet mye med å lage gode maler der aktuelle krav beskrives tydelig. En viktig utfordring har vært å finne den riktige balansen mellom risikostyring/kontroll og brukervennlighet.

Norad har bistått UD i deltakelse i United Nations Development Groups (UNDGs) 'Donor meeting on Joint Funding Mechanism' og har vært en sentral deltaker i arbeidsgruppen for å revidere UNDGs avtalemaler. Norad har gjennom dette arbeidet sikret at den nye avtalemalen, som ble lansert i august 2015, dekker de obligatoriske kravene til en tilskuddsavtale og i større grad en tidligere ivaretar kontrollbehovet som tilskuddsforvalter.

I samarbeid med UD har Norad startet arbeidet med å forhandle nye *rammeavtaler* med ni FN-organisasjoner, hvorav tre (UNDP, UNICEF og FNs befolkningsfond UNFPA) ble signert på slutten av 2015. Forhandlingene med UNEP og UNESCO er i sin siste fase, mens forhandlinger med UN-Women og ILO er pågående. De to siste vil påbegynnes tidlig 2016. Arbeidet med å framforhandle maler for tilskuddsavtaler under rammeavtalene ble påbegynt på slutten av 2015, og vil fortsette i 2016.

Norad har bidratt i arbeidet med å revidere UNDGs avtalemal for Multi Partner Trust Funds som ble lansert i august 2015, og er også bedt om å bidra i arbeidet med å revidere Verdensbankens avtalemal for Multi Donor Trust Funds.

Norad har levert *resultatfaglig rådgiving* til UD, KLD, ambassadene og til interne avdelinger som ivaretar forvaltning av tilskudd, for å styrke resultatmålingen og evnen til å rapportere på resultatene av bistandsmidlene.

En større oppgave har vært metodiske innspill og forslag til gjennomføringen av et opplegg for vurdering av multilaterale organisasjoner. Vurderingene er basert på rapporter fra MOPAN (Multilateral Organisation Performance Assessment Network) hvor Norge er medlem, og Norad deltar i nettverkets tekniske arbeidsgruppe.

Etterspørselen etter *forvaltningsfaglig rådgivning om økonomistyring* økte også i 2015. På grunn av stor etterspørsel måtte Norad prioritere tiltak med stor risiko og vesentlighet. Det ble levert omfattende faglige vurderinger av budsjetter, regnskapsrapporter og revisjonsrapporter i forkant av alle styremøter for de New York-baserte FN-organisasjonene. Tilsvarende prioriterte Norad faglige vurderinger i forbindelse med norske midler som kanaliseres via ulike fondsstrukturer.

Det ble utført *ni forvaltningsgjennomganger* ved ambassader. Årets siste gjennomgang, ved ambassaden i Beijing, var forvaltningsgjennomgang nummer 100 siden nåværende system for slike gjennomganger ble innført i 2005. Det ble også utført en intern forvaltningsgjennomgang i Norad.

Norad arbeider i all tilskuddsforvaltning for å *unngå misbruk av norske bistandsmidler*. Forhåndsvurderinger og kontroller hos tilskuddsmottakerne sikter mot å avdekke og utbedre svakheter, for derved å forebygge mislighold.

Regjeringens *nulltoleranse til økonomiske misligheter* i bistanden søkes innarbeidet i forebyggende rutiner og oppfølging av identifiserte risikoer. Ansatte i Norad, tilskuddsmottakere og deres partnere, er pålagt å varsle Norads varslingsteam ved mistanke om økonomiske misligheter. I 2015 mottok Varslingsteamet 63 varsler. Ved begrunnet mistanke om misligheter knyttet til Norad-midler, oppretter Varslingsteamet varslingssak. Da vurderes frys av utbetalinger for å unngå ytterligere tap.

Varslingssaker	2013	2014	2015
Saker opprettet	32	29	33
Saker avsluttet (sendt SK)	37	37	39
Totalt tilbakebetalt	1 121 801	837 890	1 404 653

Varslingsteamets råd knyttet til varslingssaker ble fulgt opp og førte til bedret internkontroll hos partner

Norads Varslingsteam hadde i 2014 tre varslingssaker med en norsk tilskuddsmottaker X. Varslingsteamet hadde møter og jevnlig kontakt med tilskuddsmottaker X, og ga råd om hvordan de kunne bedre sin interne kontroll. I 2015 hadde tilskuddsmottaker X bedret kontrollen på disse områdene:

- Styrket landprogram X med én økonom
- Laget et årshjul for økonomisk oppfølging av partnere/prosjekter hvor det bl.a. er lagt inn gjennomgang av økonomisystemene ved prosjektoppfølgning minimum 1 gang pr år
- Utviklet retningslinjer for varsling for andre landprogram
- Laget rutiner for å dele erfaringer og lærdommer fra andre varslingssaker med alle ansatte

Tilskuddsmottaker X hadde én varslingssak i 2015. Varslingsteamet har merket en bedring i organisasjonens håndtering av varslingssaker. De melder raskt fra, har gode rutiner for rapportering av varslingssaker, stanser raskt utbetalinger til tredjepart, setter i gang undersøkelser selv med armlengdes avstand, holder møter med ansatte og styret der funn og svakheter blir diskutert, og følger opp anbefalinger fra revisjonsrapporter bl.a. ved kursing.

Typiske misligheter var underslag og misbruk av betrodd posisjon for egen vinning. Mislighetene skjer ofte der rutiner og kontroll svikter, men det er også eksempler på ran og kriminell aktivitet som vanskelig kan unngås selv ved forsvarlig oppfølging hos tilskuddsmottaker. Erfaringene fra varslingssakene blir del av risikobildet som gir grunnlag for valg og oppfølging av risikoforebyggende tiltak.

Norad har sammenstilt, rapportert og publisert *forbruksstatistikk* i tråd med oppdrag i tildelingsbrevet. Statistikkslipp av 2014-tall i april 2015 fikk god mediedekning. Norad har vært involvert i relevante diskusjoner i Working Party on Development Finance Statistics (WP-STAT) og utviklingskomitéen OECD som rådgivere overfor UD og OECD-delegasjonen, og for UD og KLD i forbindelse med forberedelsene til klimatoppmøtet i Paris i desember 2015.

Norad har holdt en rekke kurs ved Utenrikstjenestens kompetansesenter (UKS) innen det forvaltningsfaglige området. Det ble holdt til sammen ti dagskurs og to todagerskurs innen resultatstyring, risikostyring og økonomistyring. I tillegg har Norad gjennomført kurs om utviklingssamarbeid i stater i konflikt og sårbare situasjoner som inkluderer temaene kvinners rettigheter og likestilling, samt anti-korrupsjon.

Norad bidro til opplæring i rettighetsbasering, samt menneskerettigheter og næringsliv, til ti ambassader sammen med UD på regionsamling i Asia. Norad har videre gitt opplæring innen resultatstyring, risikostyring og økonomistyring i forbindelse med forvaltningsgjennomganger.

Internt i Norad ble det holdt en rekke skreddersydde kurs. For å styrke resultat- og risikostyring og økonomistyring i forvaltningen gjennomførte alle ledere kurs i disse temaene. Kurset bygget på de ordinære kursene ved UKS, men var tilpasset ledere i Norad.

Det ble arrangert et halvdagskurs om resultatarbeid for organisasjonene i 2015.

Hovedoppgave Tilskuddsforvaltning

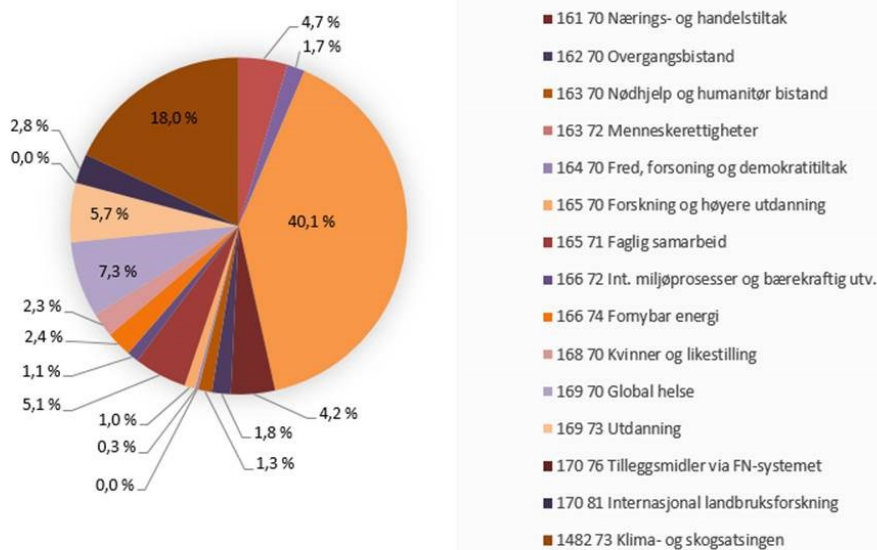
Tilskuddsforvaltning (tildeling)	2013	2014	2015
Beløp til forvaltning	4 967 312 000	5 232 095 000	4 411 835 000
Antall budsjettposter	24	22	18
Utnyttelsesgrad samlet, i prosent	86,2 ¹	98,3	99,85

Norad ble i 2015 samlet tildelt tilskuddsmidler over 13 kapitler og 18 poster. Av Norads samlede tildeling over tilskuddsposter, 4 411 mill. kroner var 795 mill. kroner fra KLD for klima- og skogsatsingen.

Tildelingene forvaltes etter ulike ordningsregelverk. Flere av ordningene er kunngjøringspliktige, mens enkelte er unntatt fra kunngjøring.

Norad avgir 15. april 2016 rapport på resultater innen de budsjettposter Norad forvalter, etter at samlet norsk bistandsstatistikk er offentliggjort. Det gis likevel noen resultateksempler nedenfor. De dekker delvis 2015-tildelinger, delvis tidligere tildelinger.

Tildeling per kapittel/post

Konsentrasjon og effektivisering av tilskuddsforvaltningen

I henhold til UD's føringer om avtalekonsentrasjon har Norad i 2015 gjennomgått sine tilskuddsporteføljer og kartlagt en baseline for antall avtaler. Målet er å redusere antall bistandsavtaler for bedre å kunne følge opp hver enkelt avtale. Norad hadde 1052 (baseline) aktive avtaler¹ per 1. juni 2015 og 855 bistandsavtaler per 1. januar 2016. Dette innebærer en reduksjon på 19 prosent på et halvt år, og da uten å bryte inngåtte avtaler.

Ved en mer aktiv styring av tilskuddsordningene, herunder ved å samle avtaler der en organisasjon har hatt flere avtaler knyttet til samme type innsats med tilskudd fra ulike budsjettposter, er Norad på god vei til å nå måltallet om 30 prosent reduksjon innen utgangen av 2016. Dette forutsetter at Norad ikke får overført nye store oppgaver med tilskuddsforvaltning eller mange enkeltavtaler fra UD eller utenriksstasjoner.

Bistand til *frivillige organisasjoners utviklingsprosjekter* er ikke underlagt føringen om at norsk utviklingsbistand skal konsentreres geografisk. Norad har likevel tydelig oppfordret organisasjonene til å konsentrere sin innsats geografisk og tematisk slik at de oppnår best mulig resultater. Dette har i 2015 medført at flere av de store organisasjonene har redusert antall land der de har programmer med Norad-støtte.

I *Ofu-programmet* ble nye søknader fra Bolivia, Guinea, Liberia, Mali, og en samlet søknad fra syv land i Vest-Afrika avslått grunnet ressursbegrensninger i programmet på norsk side, og føringer om geografisk konsentrasjon, ref. Prop 1 S (2014-2015).

¹ Kilde: PTA avtaleoversikt per 01.01.2016. Dette er avtaler som er under planlegging, under gjennomføring eller i en avslutningsfase uten flere finansielle forpliktelser. Per 01.01.16 forvaltet Norad 16 prosent av avtalene som samlet sett forvaltes av UD, utenriksstasjoner og Norad. Klima- og skogmidler som tildeles fra KLD, og som ikke omfattes av UD's arbeid med konsentrasjon og reduksjon av bistandsavtaler, er ikke inkludert.

Resultatstyring og risikohåndtering i tilskuddsforvaltningen

Risikostyring i tilskuddsforvaltningen håndteres gjennom krav og rutiner blant annet i Grant Management Manual (GMM). Både i søknadsskjemaer for tilskudd og mal for beslutningsdokument stilles det krav til risikovurderinger, og vurderingene skal utføres etter kravene i GMM. Norad legger stor vekt på resultatstyring og risikohåndtering i forvaltningen av avtaler gjennom hele forvaltningssyklusen. Resultatrammeverkene og risikoanalysen til de ulike tiltakene det søkes midler til, gjennomgås systematisk før avtaleinngåelse.

Norad har i 2015 tydelig vektlagt resultatoppnåelse i søknadsbehandlingen, ved at de sivilsamfunnsorganisasjonene som best dokumenterte oppnådde resultater har blitt prioritert for økte tilskudd. Søkere som oppnådde svakere resultater har fått reduserte tilskudd eller blitt faset ut.

Norad utarbeidet ny mal for risikovurderinger i Ofu-programmet i 2015. I revidert programveileder for Ofu-programmet ble det vektlagt at risikovurderinger skal oppdateres i forkant av årlige møter. Også resultatstyringen ble styrket. Blant annet ble det gjennomført en nåsituasjonsanalyse av status for resultatstyringsarbeidet i Ofu-programmet, samt Ofu-sekretariatets engasjement og kunnskap om resultatstyring. Analysen gir et godt grunnlag for målrettet videre satsing, som blant annet har ført til oppdaterte målformuleringer og en standardisert oversikt over hvilke effekter programmet skal gi.

Norad startet også arbeidet med å videreutvikle verktøy for å vurdere våre partnere innenfor næringsutvikling.

Arbeidet med resultatrammeverk

Norad har arbeidet med å styrke organisasjonenes resultatrammeverk i sivilsamfunnsporteføljen i klima- og skogsatsingen. Dette har omfattet dialog med organisasjonene og grundige tilbakemeldinger på forbedringspunkter i resultatrammeverket i forkant av avtaleinngåelse. Dette arbeidet legger til rette for mer etterrettelig dokumentasjon av resultater og tydeligere rapportering av hva som er oppnådd samlet sett i avtalene med Norad.

Norad arbeider også med å utvikle et resultatrammeverk for sivilsamfunnsinnsatsen i Ofu-programmet, i tillegg til å legge bedre til rette for mer samlet rapportering om hvordan organisasjonene styrker sivilsamfunnet i partnerland.

Videre har Norad utarbeidet et resultatrammeverk for den norske utdanningssatsingen. Rammeverket skal brukes både som styringsverktøy og for å kunne rapportere bedre på den norske satsingen.

Partnervurderinger og organisasjonsgjennomganger

I forbindelse med behandlingen av søknader til ny, femårig sivilsamfunnsportefølje innen klima- og skogsatsingen ble så godt som alle nye søkere som ikke har hatt avtale med Norad tidligere gjenstand for en partnervurdering. Norad vurderte organisasjonenes økonomiforvaltning, partneroppfølging og resultatarbeid. Vesentlighet og risiko har vært kriterier for prioritering av partnergjennomganger. Gjennomgangene har utgjort en viktig del av søknadsvurderingen. Der særskilte risikoer har blitt identifisert har risikoreduserende tiltak inngått som en del av den enkelte avtale.

Norad gjennomførte også flere andre partnervurderinger, deriblant av International Parliamentary Union (IPU) som kanal for og rolle innen mobilisering av politikere for kvinners- og barns helse, og UN Foundation's innsats for FNs Generalsekretærs globale strategi for kvinners og barns helse. Begge gjennomgangene har belyst styrker og svakheter, som har vært viktig for det videre samarbeidet.

Tre ulike konsultentselskaper sto for eksterne gjennomganger av hhv Plan Norge og WWF (Scanteam), Atlas-alliansen, Naturvernforbundet og Norges Vel (Ernst & Young) og bistandsarbeidet til de fem interesseorganisasjonene LO, YS, Utdanningsforbundet, Sykepleierforbundet og Norcode (Swedish Development Advisers). At samme konsultentselskap vurderte ulike organisasjoner med samme metode ga godt grunnlag for sammenlikning. Norad vil bruke denne erfaringen ved bedre å samkjøre framtidige prosesser knyttet til oppdrag med organisasjonsgjennomganger, eventuelt benytte rammeavtale med ett eller flere konsultentselskap.

Anbefalinger fra gjennomgangene blir fulgt opp med hver enkelt organisasjon. De har inngått i vurderingsgrunnlaget for de som har søkt ny avtale fra og med 2016, og legger grunnlag for utfasing av samarbeid der resultatoppnåelsen er svak og/eller der det er svakheter i partners forvaltningskapasitet.

Norad har også gjennomført såkalte 'følg pengene'-gjennomganger hvor Norad følger pengene gjennom ulike ledd fra Norad til mottaker.

Poengbasert vurderingssystem (RAM Light)

Høsten 2015 innførte Norad et nytt verktøy for å vurdere søknader fra de største norske sivilsamfunnsorganisasjonene. Verktøyet 'RAM Light' er inspirert av DANIDAs 'Resource Allocation Model' (RAM), som ble innført i 2014. Selv om verktøyet og metoden er ny, er innholdet basert på kriterier som også tidligere har ligget til grunn i søknadsbehandlingen. RAM Light består av 17 standarder delt inn i fire hovedkategorier: Strategi, kapasitet, program- og prosjektplaner, og oppnådde resultater. Hver standard kan rangeres med poeng fra 1 (dårligst) til 6 (best).

Norad forventer at RAM Light vil bidra til mer åpenhet, mer forutsigbarhet og et mer etterrettelig system for beslutninger om hvilke organisasjoner som får støtte og hvor mye. Utfallet av søknadsbehandlingen, inkludert poengberegningen i tråd med RAM Light, vil foreligge våren 2016.

Sikrere avlinger for kvinnelige bønder i Malawi i kriseår

Utviklingsfondet har drevet opplæring av bønder i Malawi siden 2007. I 2012 startet de et program nord i Malawi, i samarbeid med de lokale partnerne *Find Your Feet* og *Mzuzu Agricultural Development Division*. Målet var bærekraftig matsikkerhet. Tilnærmingen var et modellbondekonsept, hvor lokale bønder ble lært opp i bærekraftig landbruk for så å gi kunnskapen videre til sine naboer, slektninger eller andre i landsbyen – kalt følgebønder.

Utviklingsfondet har satsset spesielt på å øke andelen kvinnelige modellbønder og følgebønder. Målet for programperioden 2012-2014 var minst 50 prosent kvinner. Bevisstgjøring av både lokale samarbeidspartnere og lokale landsbyutviklingskomiteer om likestilling og viktigheten av kvinners deltakelse skulle bidra til større respekt for kvinnelige bønder. Kvinnelige modellbønder er viktige rollemodeller for andre kvinnelige bønder, og bidrar til at flere kvinner får opplæring. Slik kan de tilpasse landbruksproduksjonen til et mer ustabil klima.

I modellbondekonseptet har bøndene lært arbeidsbesparende teknikker som samtidig skal gi større avlinger per hektar sammenliknet med konvensjonelt landbruk. Kvinnene skulle gjennom dette bli i stand til å høste større avlinger, selv med lite regn. Gjennom programmet har de fått tilgang til småskala vanningsystemer slik at husholdningene ikke er fullstendig avhengig av regnet, og har mulighet til å høste flere ganger i året. Mangfold i åkeren og arter som bedre tåler tørke har også stått sentralt i programmet. Når kvinnene dyrker flere arter har de noe å falle tilbake på når

uregelmessig regn gjør at en av avlingene mislykkes. Bøndene lærte også bedre lagringsmetoder for å redusere tap etter at avlingen er høstet.

Landbruksåret 2014 /2015 i Malawi var preget av flom og tørke i ulike deler av landet. Det har resultert i en produksjonsnedgang i landbruket på over 30 prosent på landsbasis. Bøndene i programmet til Utviklingsfondet har høstet syv prosent større avlinger enn bønder som ikke praktiserer bærekraftige landbruksmetoder. Nærmere 2 169 bønder har blitt opplært som modellbønder i perioden 2012-2014. Av disse var 51 prosent kvinner. Modellbøndene har lært opp nærmere 50 000 følgebønder. Også blant disse var over halvparten kvinner. Opplæringen og omleggingen til et mer klimarobust landbruk har ført til at både de kvinnelige modellbøndene og følgebøndene klarer å produsere nok mat til sine husholdninger og har et overskudd de kan selge, selv i et kriseår. Enslige kvinnelige forsørgere har hatt mat også i de kritiske månedene januar til mai mens de venter på neste avling. Dette var ikke tilfellet før programmet ble introdusert. Etterspørsel i lokalsamfunnene om å få opplæring av modellbøndene har økt kraftig. Andelen kvinner i beslutningstakinge posisjoner i lokale grupper og landsbykomiteer i Utviklingsfondets programområder har økt fra 22 prosent i 2012 til 44 prosent ved utgangen av 2014.

Vaksineforskning redder liv

Forskningsrådets program for global helse- og vaksinasjonsforskning (GLOBVAC) ble etablert i 2006 og er nå i sin andre fase (2012-2020). Målet med programmet er bedre helse i lav- og mellominntektsland. Midtveisgjennomgangen i 2015 påpeker at programmet har hatt bemerkelsesverdig vitenskapelig suksess. Blant annet har programmet støttet utprøving av en vaksine mot Ebola i Guinea som viste seg å være svært effektiv og fikk mye publisitet internasjonalt. Programmet har også støttet utvikling av en effektiv og billig vaksine som kan hindre diare forårsaket av rotavirus, en sykdom som tar livet av flere hundre tusen barn hvert år.

Vaksinen er tatt i bruk av indiske myndigheter, og det pågår diskusjoner med Verdens helseorganisasjon for å få deres anbefaling ('prekvalifisering') av vaksinen. Gjennomgangen framhever at programmet fyller et viktig gap i det norske finansieringslandskapet. Spesielt har programmet lyktes med å styrke norsk kapasitet på området. Antallet forskningsgrupper og -institusjoner som er involvert i global helseforskning har økt betraktelig, og det er mye mer samarbeid nasjonalt, internasjonalt og med miljøer i utviklingsland.

NansClim har bidratt til økt innsikt i økosystemet

Norad har siden 2009 finansiert prosjektet NansClim. De lange tidsseriene fra EAF Nansenprogrammet i Benguela-regionen (Angola, Namibia og Sør-Afrika) anvendes til analyser av havtemperaturrendringer og artsmangfoldssvingninger over tid, som igjen sier noe om klimaendringenes påvirkning på fiskebestander og havmiljø.

Prosjektet ble avsluttet i 2015. Det har vært et samarbeid mellom fiskeriforskningsinstitusjoner og universitet i Angola, Namibia og Sør-Afrika og Havforskningsinstituttet i Bergen. Gjennom prosjektet er det produsert en rekke artikler i anerkjente vitenskapelige tidsskrifter. Prosjektet har styrket kompetansen til forskningsinstitusjonene i de tre landene. NansClim har bidratt til økt innsikt i økosystemet, spesielt med hensyn til hvordan henholdsvis klimaendringer og menneskelige aktiviteter som fiske bidrar til økosystemendringer.

Arbeidet er planlagt videreført innenfor rammene av EAF Nansenprogrammets andre fase.

Næringsutvikling

Norad støttet Scatec Solar i 2010 med 500 000 kroner til forundersøkelse av solenergimarkedet i Sør-Afrika. Scatec utviklet og bygde først solparken Kalkbult på 75 Mw i 2013. Deretter ble solparken Linde ferdigbygget i 2014. Totalt 55 000 husstander mottar i dag strøm fra disse to solkraftverkene. Små midler fra Norad har dermed bidratt til å utløse store investeringer og gode resultater.

Norad har støttet ILOs SCORE program (*Sustaining Competitive and Responsible Enterprises*) med 68 mill. kroner i perioden 2009- 2015. Programmet skal bidra til økt produktivitet og konkurranseevne gjennom å lære opp lokalt næringsliv, samtidig som det skal bidra til å bedre arbeidsvilkår. Så langt har programmet lært opp 670 små og mellomstore bedrifter i åtte forskjellige land (Kina, India, Indonesia, Vietnam, Sør-Afrika, Ghana, Colombia og Peru). Bedriftene representerer mer enn 150 000 arbeidere. Over 5 600 ledere og arbeidere har fått felles opplæring. 30 prosent av deltakerne var kvinner. Programmet har oppnådd gode resultater for arbeidsvilkår, samtidig som konkurranseevnen er styrket bl.a. gjennom kostnadsbesparelser og økt produktivitet. I Kina har hver bedrift som har deltatt i programmet i gjennomsnitt spart inn USD 23 000 som følge av SCORE. I Vietnam har deltakende bedrifter generert 1 600 nye jobber etter fullført opplæring.

Norad støttet i 2012 Plany AS med 829 000 kroner til et forstudie for prøveproduksjon av fiskedammer i Kenya. Hovedmålet for prosjektet var å skaffe et grunnlag for å etablere et pilotanlegg for å produsere utstyr til damoppdrett av fiskearten tilapia i Kenya. I 2015 ble prøveproduksjonen gjennomført, og Plany AS har kunnet gjøre viktige erfaringer fra maskiner, utstyr og råvarer. Selskapet vil nå investere for produksjon av 20 000 m² presenningsduk per måned for det lokale markedet. I omsetting tilsvarer dette om lag USD 2 mill. per år. Med forholdsvis beskjedne midler har tilskuddet fra Norad bidratt til å utløse private investeringer og skapt flere arbeidsplasser lokalt. I tillegg bidrar prosjektet også til matsikkerhet og teknologioverføring til Kenya, og vil potensielt også kunne bidra til flere indirekte arbeidsplasser knyttet til oppdrettsnæringen.

Hovedoppgave Evaluering

Evalueringsevirsomheten ble i 2015 gjennomført fullt ut i henhold til evalueringsinstruksen, og evalueringsprogrammet. En rekke gode og relevante studier og evalueringer ble gjennomført. Funn, konklusjoner og anbefalinger ble formidlet gjennom ulike former for kommunikasjonskanaler. Arbeidet avstedkom mange gode diskusjoner og meningsutvekslinger som fikk stor oppmerksomhet både internt i UD, KLD og Norad, og eksternt i fagmiljøer og i mediene. Godkjenningen av revidert instruks for evalueringsevirsomheten på slutten av året var et resultat av et målrettet og konstruktivt samarbeid i Norad og departementene.

[Den nye instruksen for evaluering av norsk bistand](#) trådte i kraft 1. desember 2015 etter godkjenning av utenriksråden og departementsråden i Klima- og miljødepartementet, og erstattet instruksen fra 2006. Norads evalueringsavdeling er som før gitt ansvar for å initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer av utviklingssamarbeidet for å bidra til læring, kontroll og ansvarliggjøring av bistandsforvaltningen. Nytt av instruksen, er at avdelingen nå rapporterer direkte til de respektive departementsrådene i UD og KLD. Tidligere gikk oversendelsene via Norads ledelse. Økt vekt på relevans, troverdighet og uavhengighet ligger til grunn for instruksen, der Evalueringsavdelingens uavhengighet fra Norads ledelse tydeliggjøres. Den nye instruksen gir også Evalueringsavdelingen større ansvar og mulighet til å komme med egne vurderinger og anbefalinger på bakgrunn av evalueringene og studiene som gjennomføres. Oversendelsesnotatet kommer nå samtidig med offentliggjøringen, og ikke i etterkant, som ved tidligere instruks.

I løpet av 2015 var Evalueringsavdelingen ansvarlig for gjennomføringen av fem evalueringer og fem studier. Avdelingen var også i 2015 opptatt av kommunikasjon av evalueringene. Der det har vært relevant er det blitt utarbeidet 'evaluation briefs' som trekker fram sentrale funn eller temaer, i eller utover den aktuelle studien eller evalueringen, som kan være av interesse for forvaltningen. For evalueringen av norsk støtte til kvinner og likestilling, ble det laget ett 'brief' for hele evalueringen i tillegg til spesifikke notater for Nepal, Mosambik og Etiopia som var caseland. Disse ble også oversatt til lokale språk, og er blitt distribuert via ambassadene der det også er blitt holdt egne seminarer (Nepal gjenstår våren 2016).

	2013	2014	2015
Antall evalueringer og studier	5 (+5 UNDP/ Verdensbanken)	8 (+8 UNDP/ Verdensbanken)	10 (+ 4 Verdensbanken, Afrikabanken)
Andre kommunikasjonsprodukter			9 evaluation briefs 1 discussion paper 9 nyhetssaker på Norad.no 13 større seminar
Unike besøk på evalueringsavdelingens publikasjoner			Kategorien evalueringsrapporter i publikasjonsdatabasen har vært besøkt av 800 unike brukere, som har besøkt siden til sammen 1500 ganger.
Andel oppfølgingsplaner etter evalueringer i henhold til Evalueringsinstruksen			50 prosent

Samtlige evalueringer og studier er blitt presentert på egne seminarer i tilknytning til offentliggjøring av rapportene. Ansvaret for oppfølging av evalueringenes anbefalinger ligger i UD. Alt av oppfølgingsplaner og -rapporter fra departementet blir publisert fortløpende på rapportenes publikasjonsside på norad.no.

[Årsrapport for Evalueringsavdelingen 2014/2015](#) ble presentert på et godt besøkt seminar i juni 2015. Rapporten baserte seg på de siste tolv rapportene fra tidsrommet september 2014 til mai 2015, og identifiserte tre lærdommer som er gjennomgående problemstillinger i rapportene.

1. Flere av evalueringene etterlyser mer strategisk og bedre fokusert bistand, knyttet opp til områder der Norge har et komparativt fortrinn og kan spille et 'katalytisk' rolle.
2. Dette henger sammen med funn om at det er manglende tilgang på menneskelige ressurser og/eller at de spres for tynt utover. Mange evalueringer etterlyser også behovet for et mer systematisk perspektiv på kunnskapsforvaltning.
3. I år, som tidligere, peker flere av evalueringene på at forvaltningen går glipp av viktige kilder til læring og forbedring ved at for eksempel lærdommer fra evalueringer brukes for lite systematisk på tvers.

Årsrapport for evalueringsvirksomheten 2015/2016 vil bli presentert i juni 2016.

Hovedoppgave Kommunikasjon

Norad benytter ulike kanaler for å fremme interesse og debatt om utviklingsspørsmål, og for å nå ut med informasjon som bidrar til økt kunnskap om bistandens resultater og Norges rolle i utviklingssamarbeidet. Resultatinformasjon er en hovedprioritering i Norads kommunikasjon, uansett kanal.

Resultatinformasjon

- Resultatportalen: Det ble publisert 26 nye resultateksempler i resultatportalen. Ved utgangen av 2015 inneholdt portalen 239 eksempler.
- Resultatrapport: Norads resultatrapport i 2015 viser eksempler på resultater fra bistand til kvinner og likestilling. Ved siden av de kommunikasjonsmessige aspektene ved rapporten, er den en viktig del av resultatarbeidet i Norad og for UD, KLD og ambassadene. Norads resultatrapport fikk 34 oppslag i redaksjonelle medier.
- Publikasjoner: Både trykte og elektroniske publikasjoner skal gjøres tilgjengelig i Norads publikasjonsbase. For 2015 er antall dokumenter som er gjort tilgjengelig noe begrenset. Rutiner for å sikre mer fullstendig oversikt vil bli styrket i 2016.
- Statistikk: Statistikkklipp av 2014-tall i april 2015 fikk god mediedekning gjennom 38 oppslag. Det var færre brukere av 'Norsk bistand i tall' i 2015 enn 2014.
- Evalueringer: Samtlige evalueringer og studier ble presentert på egne seminarer i tilknytning til offentliggjøring av rapportene. Funn, konklusjoner og anbefalinger i evalueringer og studier ble formidlet gjennom ulike former for kommunikasjonskanaler. [Årsrapport for Evalueringsavdelingen 2014/2015](#) ble presentert på et godt besøkt seminar i juni 2015. Av Norads fagstoff var det evalueringsrapportene som fikk mest oppmerksomhet i redaksjonelle medier, med 70 oppslag.

Tiltak for å fremme interesse og debatt

- I 2015 ble det lyst ut en *treårig informasjonssatsing* for å nå ut til unge voksne om hva norsk bistand bidrar til og resultatene av innsatsen. Hovedtema var utdanning, med særlig fokus på jenter. Konseptet som ble utarbeidet er et internettbasert kodespill, der plottet er jakten på et hacket bistandsbudsjett. Kampanjen ble flyttet til 2016 med oppstart i april.
- Norad arrangerte selv, eller var medarrangør, på en rekke arrangementer gjennom året. Arrangementene spente vidt, både med hensyn til tema, antall deltakere, og målgruppe. Tema for Norad-konferansen i 2015 var kvinners rettigheter og likestilling. Om lag 550

personer deltok på konferansen. Norad-konferansen har blitt en viktig arena for debatt om bistand og utvikling. På konferansen ble også Norads resultatrapport lansert, og resultatene ble diskutert blant ledere i politiske ungdomspartier. Alle (632 – mål: 500-700) påmeldte deltakere fikk tilgang til en app med program og informasjon om konferansen. Norad-konferansen fikk mest oppmerksomhet i sosiale medier.

En samlet oversikt over arrangementer gis i vedlegg 3.

- Det ble produsert flere *korte filmer* om resultater av bistand:
  - Norad-konferansen: fire 4-minutters web-filmer som også ble brukt i sosiale medier. Filmen om at Mosambik ble erklært minefritt i 2015 hadde til sammen 130 000 avspillinger på YouTube og Facebook med omfattende deling på sosiale medier. I tillegg ble det produsert flere mindre filmsnutter.
  - Utdanningskonferansen Oslo Education Summit: to 30-sekunders filmer om jenter og utdanning.
  - COP21 i Paris: tre 30-sekunders filmer om Regjeringens klima- og skoginitiativ.
  - Det ble også produsert en 30 sekunders film om resultater av kampen mot hiv-smitte fra mor til barn, som ble kjørt i sosiale medier rundt Aids-dagen 1. desember

Filmene ble brukt på Norads Facebook-side. Tre av de fem mest populære postene på Norads Facebook-side var filmer.

Norad.no

Norad.no ble oppgradert i 2015, med ny teknisk plattform, ny design og oppdatering av innhold. Den tekniske plattformen er tilpasset PC, nettbrett og mobil. Norad vant Farmandprisen for beste nettsted for offentlig virksomhet. For Ofu-programmet ble det blant annet utarbeidet et elektronisk nyhetsbrev. Norads fagfolk fra ulike avdelinger var aktive på Norad-bloggen 'Under utvikling'.

	2013	2014	2015
norad.no generelt			
Totalt besøk, gjennomsnittlig i måneden	49152	42011	35470
Unike brukere, månedlig gjennomsnitt	36574	26335	25515
Resultatportalen			
Totalt besøk i året	5832	7766	17548
Unike brukere i året	5321	6228	15245
Statistikkportalen			
Totalt besøk i året	21495	19627	14102
Unike brukere i året	17131	15819	10705
Landsider			
Totalt besøk i året	29232	50811	37340
Unike brukere i året	24288	39263	30353
Noradbloggen			
Totalt besøk i året	*866	19394	17758
Unike brukere i året	*603	13848	13988

Det er positiv utvikling i antall besøk og unike brukere av resultatportalen.

Tallene for øvrig har gått noe ned siden 2013, da Norad kjørte en kampanje med delmål å drive trafikk inn på norad.no. Tilsvarende ble ikke gjennomført i 2014 og 2015.

*Noradbloggen ble lansert 10. desember 2013.

Media

Norads oppdrag er å formidle stoff om bistand og bistandens resultater. Samtidig er vi også opptatt av å følge med på hvilken oppmerksomhet Norads arbeid får i mediene og hvilke temaer som får mest omtale².

Redaksjonelle medier

- Norad ble nevnt eller omtalt i totalt 1 062 redaksjonelle medieoppslag, mot 1 342 i 2014 og 1 144 i 2013.
- Bistandsbudsjettet og evalueringsrapportene fikk mest oppmerksomhet i redaksjonelle medier
- I 23 prosent av den redaksjonelle omtalen ble Norad enten vist til som kilde eller hadde rollen som fagekspert. Inkludert Norads egne innlegg var andelen på 27 prosent.
- I 2015 hadde Norad 39 egne innlegg (kronikker, debattinnlegg o.l.) på trykk i dagspressen. Det var færre egne innlegg fra Norad i 2015 enn i 2014.

Bistandsaktuelt i tall	2013	2014	2015
Opplag papirutgave	18 900	19 300	19500
Antall papirutgaver	10	9	8
Krediteringer i andre medier	268	312	368
Sidehenvisninger, unike	326 313	351 535	449 291
Facebook - følgere/venner	3 507	6 849	10269
Twitter - følgere	2 368	3 657	4000
Nyhetsbrev på e-post	1 200	1 300	1380

Bistandsaktuelt lanserte nye nettsider i mai 2015.

Sosiale medier

- Norad ble nevnt i 1 074 innlegg i sosiale medier i 2015, mot 641 i 2014 og 1 291 i 2013.
- Norad-konferansen fikk mest oppmerksomhet i sosiale medier.
- Det var 115 787 avspillinger fra Norads YouTube-kanal
- Det var 560 391 avspillinger fra Norads Facebook - videoer. Videoen om minerydder-rottene i Mosambik genererte mest aktivitet på Norads Facebook-side.
- YouTube og Facebook har samlet hatt en økning fra 476 141 i 2014 til 676 178 i 2015.

---

² Tall er basert på søk i Retrievers redaksjonelle kildegrunnlag i perioden 1. januar til og med 31. desember 2015, og tilsvarende Retrievers kildegrunnlag i sosiale medier, som består av Twitter, blogger, Instagram, forum, Vimeo, Disqus, YouTube, Flickr og Google+

Klima- og skogsatsingen

Etter at partene kom til enighet om klimaavtalen i Paris i desember 2015, er en av målsettingene med Klima- og skoginitiativet innfridd. REDD+³ er nevnt spesifikt og godt integrert i den nye avtalen. Dette skyldes blant annet at REDD+ har blitt testet, med norske bistandsmidler, siden 2007. Erfaringene fra testingen, og kunnskapen hos sivilt samfunn, skogland og andre som har bidratt i forhandlingene, har resultert i en god forhandlingstekst på REDD+. Dette er i stor grad et resultat av en målrettet norsk støtteordning gjennom flere initiativ støttet gjennom Norad. Resultatet kan både direkte og indirekte tilskrives den norske satsingen.

Prioriterte områder for 2015

- Mye ressurser ble brukt til utlysingen av sivilsamfunnsatsingen 2016-2020. Det har i løpet av året vært et tett samarbeid internt gjennom faglige vurderinger av søknader og diskusjon i grupper fordelt på kategori.
- Norad var en aktiv part i forhandlingsdelegasjonen til klimatoppmøtet som var med å forhandle fram klimaavtalen i Paris. Gjennom året har Norad bidratt til klimaforhandlingene gjennom deltakelse på møtet i Bonn i juni, samt forberedende møter i forkant.
- I 2015 startet Norad arbeidet med Oslo REDD Exchange som skal arrangeres 14.-15. juni 2016. Planlegging er i rute, både mht. logistikk/tekniske løsninger og utvikling av program som blant annet følger opp de positive resultatene fra klimatoppmøtet i Paris 2015 (COP21). Det forventes i overkant av 500 deltakere, inkludert ministre fra en rekke av klima- og skogsatsingens fokusland.

Framdrift og måloppnåelse multilaterale avtaler

Norad har ivaretatt forvaltning av eksisterende multilaterale avtaler i henhold til Tildelingsbrev 1/2015 fra KLD. Under følger rapportering på resultater for et utvalg multilaterale organisasjoner i henhold til målene for klima- og skogsatsingen i det strategiske rammeverket:

- Arbeidet under Verdensbanken (FCPF⁴) og FNs skogprogram (UN-REDD) har påvirket klimaforhandlingene om REDD positivt, særlig innen måling, rapportering og verifisering. Involvering av urfolk og det sivile samfunn er særlig positivt. Disse to initiativene har i tillegg hevet kunnskapen om og forståelse for REDD+, slik at klimaforhandlingene har kunnet ha nytte av de gode erfaringene i sine avgjørelser. I mange land har en for første gang skapt en nasjonal politisk dialog på høyt nivå om skogforvaltning som inkluderer et bredt spekter av sektorer (landbruk, vannkraft og gruveindustri), og ført til forpliktelser om bevaring av naturskog og hensyn til urfolk. Evalueringsrapporter viser at FCPF og UN-REDD har spilt en viktig rolle i landenes arbeid med å etablere standarder for REDD+ i klimaforhandlingene. Inkludering av REDD+ i klimaavtalen har dermed medvirket til at klima- og skogsatsingens første hovedmål er oppnådd. FCPF bidrar til at land bygger et solid grunnlag for i framtiden å kunne motta betaling for sine utslippsreduksjoner. Costa Rica og DR Kongo er de to landene som i 2015 har kommet lengst. Målet vil for disse landene være å motta betalinger fra FCPFs karbonfond innen kort tid.

---

³ REDD+: countries' efforts to Reduce Emissions from Deforestation and forest Degradation, and foster conservation, sustainable management of forests, and enhancement of forest carbon stocks.

⁴ The Forest Carbon Partnership Facility

- Framdriften i Forest Investment Program (FIP) er fortsatt svakere enn ventet, men det gjøres endringer for å bedre dette. Fondet har egne dedikerte mekanismer som støtter urfolk og lokalsamfunn samt privat sektors tilnærming til REDD+. Fondets arbeid kan sies å utfylle FNs arbeid (UNFCCC⁵) med å iverksette konvensjonens arbeid. Fondet er i tillegg strategisk viktig for å utvikle og realisere lands nasjonale REDD-strategier og planer. Fondet er også viktig for å hjelpe flere land med å investere i skogsektoren, noe som vil føre til målbare reduksjoner i utslipp av klimagasser. Samtidig vil viktig naturskog, mål 2 og 3 for klima- og skogsatsingen, ivaretas.
- Prosjekter finansiert gjennom Congo Basin Forest Fund (CBFF), administrert av Afrikabanken, har bidratt til produksjon av 3,3 millioner stiklinger og utplanting av rundt 17 000 hektar trær. Videre har CBFF tatt en ledende rolle i å sikre kvinners og urfolks deltakelse i REDD+-prosesser. CBFF har gjennom kommunikasjon og studier bidratt til økt kunnskap om Kongobassengets skogressurser. Innsatsen bidrar til å nå de overordnede målene om reduserte utslipp fra skog og sikrer en bærekraftig utvikling. Framdriften i fondet er likevel ikke tilfredsstillende. Norge og Storbritannia, de to største giverne til CBFF, har som følge av dette informert Afrikabanken om at støtten til fondet ikke vil strekke seg utover avtaleperioden som utløper i 2018. Det vil heller ikke bli fylt på nye midler i perioden 2016-2018.
- Global Green Growth Institute (GGGI) hjelper partnerland med å skape økonomisk vekst som tar hensyn til naturens tålegrenser og til å redusere klimagassutslipp. GGGI gir faglig støtte i over 20 land, blant annet opp mot indikatorer som dokumenterte endringer i lover, forskrifter og policyformuleringer, samarbeid mellom private og offentlige aktører, samt tilrettelegging fra myndigheter for grønne investeringer i næringslivet. Bidraget inn mot etiopiske myndigheter og utviklingen av landets Climate Resilience and Green Economy Strategy er et konkret eksempel. GGGI har styrket myndighetsapparatets kapasitet til å utvikle og sette i verk planer for grønn vekst. I Indonesia jobber GGGI på provinsnivå og har en sentral rolle i å utvikle provinsenes planer og sikre de ønskede endringene innen skog/landbruk/energi-sektorene.

Framdrift og måloppnåelse i bilaterale avtaler og andre mindre avtaler, samt Norads bidrag til å gjennomføre avtaler som ble inngått i 2015, inkl. resultateksempler

Norad har gjennomført sine forpliktelser for de bilaterale avtalene som framgår av Tildelingsbrev 1/2015 fra KLD, vedlegg 1. Følgende bilaterale avtaler trekkes fram:

- Partnerskapet med Guyana bidrar til å oppnå initiativets målsettinger om at 'skogland har oppnådd reduserte utslipp fra skog' og 'skogland ivaretar naturskog'. Verifiserte målinger viser at Guyanas avskogingsrate ligger relativt stabilt på et meget lavt nivå. Videre bidrar partnerskapet til å nå milepælen om 'bedre styresett i gjennomføringen av skog- og arealforvaltning' gjennom positive framskritt på tre avtalte styresettprosesser. Disse inkluderer Guyanas engasjement med Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) hvor landet har tatt et viktig skritt i riktig retning. Prosessen for å opprette en mekanisme som gjør at urfolk får betalt for avskogingsresultatene i sine skogområder og utadrettet

---

⁵ UN Framework Convention on Climate Change

virksomhet for å sikre urfolks informerte deltakelse i saker som angår REDD+ og Guyanas strategi for lavkarbonutvikling er igangsatt. Milepælen om at 'systemer for måling, rapportering og verifisering av utslipp fra skog er etablert' er også godt oppfylt i partnerskapet med Guyana.

I 2015 har det vært valg i Guyana. For første gang på tjue år er det et nytt parti som skal lede landet. Valget og regjeringsskiftet har bidratt til noe forsinkelser i programgjennomføringen, og det er innledet politisk dialog mellom Norge og Guyana om videreføring av avtalen som går ut i 2016. Igangsettelsen av prosjekter gjennom GRIF-fondet⁶ går tregere enn ønsket. Dette er et klart forbedringspunkt for 2016 og framover.

- Vietnam har vedtatt ambisiøse planer for reduksjon av klimagassutslipp, og skal redusere sine utslipp i skog- og landbrukssektoren med 20 prosent innen 2020. Det er for øvrig store forsinkelser i UN-REDD programmet i Vietnam, som i 2015 ble forlenget til 2018. Et viktig resultat fra 2015 er likevel at Vietnam har utviklet og levert sitt referansenivå (REL) for avskoging til UNFCCC.
- Innsatsen i Kongobassenget: Gjennom det regionale tiltaket 'Central Africa Regional Programme for the Environment' (CARPE), et USAID-ledet program, er det gjort framskritt når det gjelder skogforvaltning i åtte store landskap i regionen. Forberedte forvaltningsplaner er tatt i bruk, bærekraftig trekullproduksjon og forbruk er innført, og kontroll og overvåking av virksomheten i skogsområdene i disse landskapene er økt. Metodikk for overvåking av avskogingsraten er under forbedring. Foreløpige data viser at avskogingsraten i to av landskapene i Den demokratiske republikken Kongo (DRK) sank med 50 prosent fra 2000 til 2010.

Mexico leverte sitt referansenivå for avskoging til UNFCCC før COP20 i Lima i 2014, som et av de aller første landene. Referansenivået holder et høyt nivå, og har satt et godt styringsmål for andre land. Leveransen ble utviklet av et prosjekt Norge har støttet siden 2010, forvaltet av Norad. Prosjektet ble avsluttet i 2015, men Mexico har besluttet å videreføre aktivitetene og prosjektstaben gjennom annen finansiering.

Nye avtaler 2015

- I juli inngikk Verdensbanken og Norad en avtale om budsjettstøtte til Liberia på 40 mill. kroner. Dette er en del av en pågående budsjettstøtteoperasjon i Verdensbanken (DPO II). Dette var første ledd i en større satsing på skog (REDD+) i Liberia. I andre halvår 2015 startet Norge forhandlinger om ytterligere støtte til Liberia i henhold til Letter of Intent mellom Norge og Liberia fra 2014 for skogsektoren, gjennom et REDD+ støtteprogram ledet av Verdensbanken.
- I desember inngikk Norad en avtale med IDH (the Sustainable Trade Initiative) for et program om avskogingsfrie forsyningskjeder i Liberia, Brasil og Indonesia. Det gis støtte til en innledende fase på ett år av programmet som forlenges dersom gjennomgangen av programmet er tilfredsstillende i 2016. Programmet skal oppnå samarbeid mellom privat sektor, myndigheter og sivil samfunn.

⁶ GRIF: Guyana Redd+ Investment Fund

- På FNs generalforsamling i september 2015 ble det inngått en avtale mellom Norad og UNDP for Central Africa Forestry Initiative (CAFI), hvor Multi Partner Trust Fund (MPTF) vil være 'trustee'. Givere og mottakerland la i tillegg fram en felles erklæring for å gi politisk støtte til initiativet. Operasjonaliseringen av fondet vil gjøres i 2016.
- Etter lang tids forhandling kom tyske bistandsmyndigheter (BMZ/GIZ) og Norad til enighet om en administrativ avtale som gir støtte til kapasitetsbygging i Amazonasfondet. Avtalen er på 29 mill. kroner over to år. Undertegningsseremoni med Tyskland, Brasil og Norge fant sted 19. august. Avtalen skulle opprinnelig forvaltes av Norad, men er overført til ambassaden i Brasilia.

Sivilsamfunnsatsingen

Innen sivilsamfunnsstøtten er forvaltningen av porteføljen for 2013-2015 på 42 avtaler inne i slutfasen. Ca. halvparten av avtalepartnerne har fått godkjent videreføring av aktiviteter ut første halvår 2016 pga. forsinkelser i prosjektaktivitetene.

Per dags dato foreligger rapporter fra 2014. Sluttrapportene sendes inn 1. juni for de som har avsluttet sine aktiviteter. De som har forlenget avtaleperiode sender sluttrapport innen utgangen av året. I tillegg bes tilskuddsmottakerne rapportere på et sett med fellesindikatorer for tilskuddsordningen innen 15. mars 2016. Dataene som kommer inn i denne rapporteringen vil sammenstilles for publisering innen 1. juni 2016 forbindelse med konferansen Oslo REDD Exchange som avholdes 14.-15. juni 2016.

Den foreløpige rapporteringen på sivilsamfunnsporteføljen 2013-2015 vil blant annet inneholde informasjon om skog- og arealforvaltning som omfatter sivilsamfunn, dokumenterte endringer i privat sektors bærekraftsstrategier og andel skog med arealplaner som bidrar til skogbevaring.

Noen resultateksempler:

- Brasil, Fundación Solidaridad Latinoamericana: I sitt Novo Camp-prosjekt bidro Fundación Solidaridad Latinoamericana til at alle de involverte storfeprodusentene økte sin produktivitet med 39 prosent i løpet av det første året, uten tap av kvalitet. Prosjektet bidrar med økt inntekt for bøndene, samtidig som det fremmer bærekraftig drift.
- Indonesia, World Wildlife Fund USA (WWF): Opplæring av lokalbefolkningen inklusive urfolk, bidro til at de selv samlet inn data om karboninnhold i skogen. Dataene holder høy kvalitet, og tiltaket har bidratt til økt engasjement i lokalsamfunnene for å overvåke avskoging og beskytte skogen.
- Globalt, Regnskogfondet: Det globale regnskogsnettverket Rainforest REDD+, har bidratt med informasjonsdeling og kapasitetsbygging blant sivilsamfunnsaktører. Dette har igjen ført til at sivilsamfunnsorganisasjoner har lyktes i å påvirke REDD-strategier i sine land, særlig når det gjelder overholdelse av sosiale og miljømessige standarder, og styrking av landrettigheter.

Foreløpig rapportering på sivilsamfunnsportefølje 2013-2015 innen Klima- og skogsatsingen vil bli oversendt Klima- og miljødepartementet 1. juni 2016.

Søknadsrunden for ny sivilsamfunnsportefølje 2016-2020

En åpen global utlysning ble publisert på norad.no i oktober 2014 med søknadsfrist 6. januar 2015. Utlysingen hadde fire tematiske kategorier: Urfolks og andre skogavhengige folks rettigheter, bærekraftige verdikjeder, bekjempelse av illegal hogst og global konsensus. Norad mottok 530 konseptnotater. 54 organisasjoner fordelt på ca. 60 konseptnotater ble invitert med videre til å sende inn full søknad.

35 av disse fikk sin søknad innvilget i en av de fire kategoriene, og er i prosess med kvalitetssikring av resultatrammeverk før avtaler inngås i mars-april 2016. En tredjedel av organisasjonene er basert i utviklingsland. 11 organisasjoner vil arbeide i kategorien bærekraftige verdikjeder, 11 i kategorien urfolks og andre skogavhengige folks rettigheter, åtte i kategorien bekjempelse av illegal hogst, og fem i kategorien global konsensus. I tillegg har fire søkere fått innvilget søknadene sine innen kunnskapsproduksjon- og formidling.

Risikovurdering

I forbindelse med søknadsvurderingen har så godt som alle nye søkere blitt gjenstand for en partnervurdering som bl.a. har vurdert elementer som økonomiforvaltning, partneroppfølging og resultatarbeid. Vesentlighet og risiko har vært kriterier for prioritering av partnergjennomganger. Gjennomgangene har utgjort en viktig del av søknadsvurderingen. Der særskilte risikoer har blitt identifisert legges avbøtende tiltak inn i den enkelte avtalen.

Evaluering

Evalueringsavdelingen startet i 2010 en følgeevaluering av Norges klima- og skoginitiativ, og i 2015 ble en ny fase av følgeevalueringen igangsatt. Formålet med følgeevalueringen er å fremskaffe uavhengig dokumentasjon av resultater underveis i gjennomføringen av klima- og skoginitiativet. Lærdommene fra evalueringene formidles løpende til de involverte aktørene og offentligheten. Under den nye avtalen ble det høsten 2015 satt i gang to separate, men relaterte, deskstudier: En litteraturstudie for å kartlegge kunnskapsgrunnlaget på klima- og skogfeltet, og en som vurderer initiativets endringsteori i lys av forskningen fra den første studien. I fase to av følgeevalueringen vektlegges blant annet formidling av evalueringsfunnene til allmennheten. I tillegg til de to studiene ble det utviklet en oversikt over programmets oppbygging så langt, herunder samarbeidspartnere som mottar støtte under programmet (fordeling av midler, kanaler etc.). I oversikten inngår også hovedfunn fra første fase av følgeevalueringen og lenker til relevant litteratur. 2015 var et oppstartsår for fase II. Valg av konsulent ble gjort gjennom innkjøp med forhandling, noe som var tidkrevende. Dette gjorde at arbeidet først kom i gang høsten 2015, med tilsvarende konsekvenser for bruk av avsatte midler.

Føringer

KLD skal involveres i saker som innebærer politiske beslutninger og veivalg

Dette følges opp kontinuerlig gjennom regelmessige ledermøter og daglig dialog mellom Klima- og skoginitiativet og Norad.

I 2015 skal det legges vekt på å kommunisere resultater utad, både nasjonalt og internasjonalt.

I Norads resultatrapport om kvinners rettigheter og likestilling inngikk eksempler fra klima- og skogsatsingen. Det ble utviklet tre korte informasjonsfilmer om klima- og skogsatsingen til klimaforhandlingene i Paris. Klima og skog var blant temaene med flest innlegg på Noradbloggen.

I forbindelse med utlysingen av sivilsamfunnsporteføljen var det aktiv kommunikasjon mot sivilsamfunnet, herunder om de fire hovedkategoriene. Norad arrangerte et åpent tematisk møte for norske ambassadører i KoS-satsningsland og sivilsamfunnsorganisasjoner.

Klima- og skogsatsingen skal ses i sammenheng med den bredere grønne vekst-agendaen.

Klima og miljø har lenge vært en sentral del av norsk utviklingspolitikk. Klima- og skoginitiativet er et stort satsingsområde. Ren energi, klimasmart landbruk, matsikkerhet og helse er også aktuelle satsinger. Norad er aktivt engasjert i disse. I tillegg deltar Norad i de norske delegasjonene til FNs klimaforhandlinger og Det grønne klimafondet. Norad forvalter flere prosjekter innen grønn vekst som del av Norges klima- og skoginitiativ. Partnership for Action on Green Economy (PAGE) og Global Green Growth Institute er eksempler på prosjekter Norad forvalter som nettopp knytter grønn økonomi og klima og skog sammen og gir lærdom om hvordan en bredere grønn vekst og bærekraftig utviklingsagenda påvirker norske bistandsinvesteringer.

Flere fattige utviklingsland har laget planer for selv å gjennomføre 'det grønne skiftet'. Etiopia og Guyana er de to som har samarbeidet tettest med Norge. Motivasjonen for det grønne skiftet varierer fra land til land. Flere ser muligheter for økt ekstern finansiering. Det grønne klimafondet (GCF) ble operativt i 2015. Flere mekanismer, inkludert en revitalisering av det internasjonale karbonmarkedet, fremmes som risikoreduserende tiltak for å tiltrekke private investeringer.

Norad har også startet et arbeid internt der avdelinger og seksjoner jobber tettere sammen for å integrere grønn økonomi og grønne investeringer i Norads strategiske veivalg.

Norad skal drifte sekretariatet for Guyana REDD+ Investment Fund (GRIF) gjennom å ivareta de administrative oppgavene for styrets saksbehandling. Omfang av oppgaven og ressursbehov vurderes i løpet av året.

Norad har overtatt driften av sekretariatet som planlagt og fått tilsendt overføringsnotat fra Meridian Institute. Overtakelsen har gått bra og driften av sekretariatet går som planlagt.

Effektiv juridisk rådgivning skal prioriteres for klima- og skogsatsingens avtaler.

Norads juridiske seksjon er involvert i alle avtaleinngåelser. Dette er viktig for å ivareta juridisk integritet i alle avtaler, og gjelder spesielt i fasen før avtaleinngåelse, med juridisk kvalitetssikring og veiledning, samt under hele forvaltningsløpet.

Oppdragsliste

KLD blir orientert løpende om de oppdrag som er listet opp i tildelingsbrevet for 2015. Der det er satt frist blir dette overholdt.

Prioriterte tematiske områder

2015 markerte innspurten for flere år med forhandlinger om nye, felles, mål for bærekraftig utvikling for de neste 15 årene. Den såkalte 2030-agendaen for bærekraftig utvikling regnes som en av FNs mest omfattende satsinger noensinne.

Norad spilte en viktig rolle i dette arbeidet. Blant annet arbeidet Norad, sammen med andre norske aktører over tid og gjennom en rekke prosesser både ute og i Norge, målrettet for å få oppslutning om SE4All blant annet gjennom FN-delegasjonen i New York, deltakelse i Rio+20 og ambassadene, og ved å arrangere internasjonale møter om energi som utviklingsmål i Oslo, samt i Tanzania, Mexico og India. Dette arbeidet var sentralt for å tilrettelegge for at energi, tidligere omtalt som 'The missing MDG', ble et eget bærekraftsmål. Energi gikk dermed fra å være et geopolitisk tema til å bli inkludert i utviklingsagendaen. Arbeidet med energi og utvikling kan nå forankres i bærekraftsmål 7 og gir en felles global plattform for dialog og en felles visjon. Likeledes spilte Norad en sentral rolle i utformingen av målene om helse, utdanning, miljø og klima samt fred og rettferdighet.

Gjennom deltakelse i forhandlingene av den samlede agendaen i 2015 bidro Norad til å sikre at norske posisjoner ble ivaretatt og til å styrke Norges profil som brobygger mellom sterke allianser i forhandlingene. Dette resulterte blant annet i at agendaen inneholder solide referanser til demokrati, menneskerettigheter, kvinner og likestilling, inkludert seksuell og reprodutiv og reprodutiv helse, trygge skoler og en sterk klima/miljø-dimensjon. Norad bidro også til Norges innsats for å styrke omtalen av de fattigste landenes særlige utfordringer og behov gjennomgående i agendaen.

I løpet av høsten, i etterkant av forhandlingene, arrangerte Norad en intern møteserie for Norad og UD-ansatte, hvor vi lærte de ulike målene bedre å kjenne og betydningen disse kan tenkes å få for Norges videre utviklingssamarbeid.

Utdanning

Norad har bidratt til at Norge i løpet av 2015 etablerte seg som en leder på den globale utdanningsarenaen. Organisering av utdanningskonferansen i Oslo som fant sted 7. juli var et stort løft i så måte. Norad har fulgt opp departementets føringer og bidratt med faglige vurderinger slik at kunnskapsgrunnlaget er sterkt når Norge nå går i bresjen for en internasjonal offensiv for relevant utdanning av god kvalitet for alle.

Departementet anga i Tildelingsbrev 1/2015 fem områder som Norad ble bedt om spesielt å prioritere: Kvalitet i utdanningen, inkl. satsing på lærere, resultatbasert finansiering, IKT/innovasjon, yrkesutdanning og bilateralt samarbeid i utvalgte fokusland. Tidlig på våren ble det klart at temaene for utdanningskonferansen måtte få forrang for å sikre godt faglig innhold i konferansen. Norad trappet derfor opp rådgiving for å styrke barns rett til utdanning i konflikt og katastrofer, ikke minst gjennom å bidra i arbeidet med utvikling av en ny felles mekanisme for finansiering og koordinering på feltet. Utdanning i kriser er nå høyere på den globale dagordenen enn tidligere. Yrkesutdanning ble tilsvarende noe nedprioritert til fordel for forberedelser til konferansen.

Arbeidet med å følge opp utdanningsstøtte gjennom multilaterale kanaler har stått sentralt. Global Partnership for Education (GPE) og UNICEF har vært særlig høyt prioritert. En ekstern evaluering av

GPE og UNICEF pekte på både styrker og svakheter. Norad har bidratt i utvikling av oppfølgingsplan. Norad bisto også UD i framforhandling av en ny avtale med UNICEF om støtte til et utdanningsprogram i Niger som del av regional Sahel-satsing. Forvaltning av avtalen er delegert til Norad. Oppfølging av dette programmet vil gi Norad mulighet til å følge UNICEFs arbeid på landnivå nærmere og gi råd om oppfølging av evaluering og kobling til annen norsk satsing. Norad har bidratt med omfattende rådgivning til UD's styrevern i GPE og sitter i GPEs Country Grants and Performance Committee (CGPC). Gjennom CGPC følger Norad GPEs arbeid på landnivå på nært hold og er også der opptatt av synergier med annen norsk satsing. Andre multilaterale partnere som også har vært prioritert i rådgivning er UNESCO, Verdensbanken og ILO. Norad bidro med råd og deltok på det årlige møtet i UNESCOs program CapEFA⁷.

Den norske satsingen på lærere fremmes for eksempel gjennom lederverv i Teacher Task Force og pådriverrolle i utvikling av et nytt lærerinitiativ som søker å bringe sammen UNESCO, UNICEF, Verdensbanken, Education International, UNHCR, GPE og ILO for å styrke en helhetlig satsing på lærere globalt og på landnivå. Et annet element i arbeidet med kvalitet i skolen, er et samarbeid med USAID og DfiD om en omfattende studie for mulig oppretting av et bokfond for å få utviklet og distribuert flere lesebøker og mer undervisningsmateriell. Satsingen på jenters utdanning ivaretas blant annet gjennom lederverv i FN-initiativet United Nations Girls' Education Initiative (UNGEI).

Norad bidro i utvikling og kvalitetssikring av et nytt flergiverfond i Verdensbanken, Results in Education for All Children (REACH). Fondet har til hensikt å samle kunnskap om ulike tilnærminger til resultatbasert finansiering i utdanning. Tyskland og USA ble med i fondet. Avtale ble inngått i 2015 og forvaltes i Norad i tett samarbeid med UD.

Fag- og yrkesopplæring er et av satsingsområdene i Meld St. nr. 25 (2014-2015) Utdanning for Utvikling. I 2015 har Norad arbeidet med utvikling av et samarbeid med Tyskland og Storbritannia om yrkesopplæring i fire land i Øst-Afrika i samarbeid med petroleumsindustrien. Programmet Skills for Oil and Gas in Africa (SOGA) skal bidra til yrkesopplæring og økt sysselsetting for unge mennesker i de fire landene. Et annet element av yrkesopplæringsatsingen har vært arbeidet med etablering av en plattform for samarbeid med aktører i arbeidslivet. Dette arbeidet har vært krevende og arbeidet med konkretisering vil fortsette i 2016. Norad har bidratt med rådgivning overfor UD i forbindelse med avtaler på yrkesopplæringsfeltet med ILO og Verdensbanken.

Utdanningskonferansen

Den internasjonale utdanningskonferansen i Oslo 7. juli som statsministeren og utenriksministeren var vertskap for, bidro til at Norge har fått en rolle som global leder på utdanning for utvikling. Målet var å snu den negative finansieringstrenden til utdanning. Konferansen tok særlig opp fire temaer: Finansiering, utdanning i krise og konflikt, jenters utdanning og kvalitet i utdanningen. Norad deltok i planleggingsgruppen for konferansen, koordinerte forarbeid rundt satsing på lærere og bidro med faglig rådgivning i arbeidet med utdanning i krise og konflikt. Videre deltok Norad i en ekspertgruppe for å komme med forslag til videre satsing på utdanning for funksjonshemmede og organiserte sidemøter både for Bokfondet og Building Evidence for Education (BE2).

---

⁷ Capacity Development for Education for All

Statsminister Solberg annonserte etablering av en kommisjon som skal se på finansiering for utdanning. Norad har gitt råd til UD om innretning på kommisjonens arbeid. Norad har sammen med UD deltatt i arbeidet for å utforme en internasjonal plattform som skal sikre finansiering og bedre koordinering. Plattformen planlegges lansert på World Humanitarian Summit i 2016. Norsk støtte til opprettelse av et globalt lærerinitiativ ble også annonsert.

Norad har gjennom det bilaterale utdanningssamarbeidet vektlagt styrking av utdanningssystemer for at flere barn skal få utdanning av god kvalitet, også i land i kriser. Jenter, marginaliserte grupper og barn med funksjonsnedsettelse har vært løftet fram som prioriterte målgrupper.

Norad har fulgt opp utdanningsporteføljene i de nye satsingslandene for utdanning og har hatt tett samarbeid med ambassadene i Addis Abeba, Lilongwe, Kathmandu, Abuja (særlig rundt opptrapping av innsats i Niger) og Juba, samt med UD når det gjelder utdanningsinnsatsen på Haiti. I tillegg har Norad bidratt med faglige råd i forbindelse med videreføring av innsatsen i andre land hvor Norge støtter utdanningsprogrammer.

I Palestina deltok Norad på sektorgjennomgang, og bidro med faglige råd i forbindelse med samarbeidet med utdanningsmyndighetene i Palestina.

Opptapping av utdanningsinnsatsen på landnivå

På bestilling fra ambassadene har Norad i samarbeid med konsulenter gjort grunnlagsanalyser av utdanningssituasjonen og ulike partners utdanningsarbeid i utvalgte satsingsland. Analysene ble gjort for å sikre et bedre grunnlag for helhetlig vurdering av hvilke aktiviteter og hvilke kanaler det ville være mest hensiktsmessig å investere i når Norge skulle trappe opp støtten. Norad vektlegger et solid kunnskapsgrunnlag som bygger på forskning og erfaring, og som tar hensyn til kontekst og kompleksitet.

- I Etiopia deltok Norad sammen med konsulenter på en joint review mission for General Education Quality Improvement Program (GEQIP) som er Etiopias sektorprogram på utdanning. I tillegg besøkte teamet relevante bilaterale givere, frivillige organisasjoner og deltok på skolebesøk. I rapporten anbefales blant annet støtte til GEQIP fordi dette eies av myndighetene og anses som bærekraftig. Ambassaden gikk inn med støtte til GEQIP og som deltaker i givergruppen. Andre råd i rapporten ble satt på vent på grunn av tørkekatastrofen som gjorde at man heller valgte å støtte tiltak for å hindre frafall fra skolen i tørkerammede områder.
- I Niger samarbeidet Norad med FAFO om en rapport som skisserer utdanningssektoren i Niger spesielt og den norske innsatsen spesielt, og vurderer hvor norske fortrinn best kan brukes. Et kurvfond for utdanning vurderes. Norge har nå inngått ny avtale med UNICEF Niger og fokuserer på tilgang til utdanning, heving av kvaliteten i opplæringen som gis og kompetanseheving av lærere.
- I Sør-Sudan ble det gjort en gjennomgang og vurdering av ulike kanaler og partnere. Anbefalingene pekte på lærerspørsmål og yrkesopplæring som mulige nye intervensjoner for å bygge opp langsiktig kapasitet. Det ble også anbefalt at man fortsetter allerede påbegynte programmer knyttet til den humanitære situasjonen.

En ny utlysning for kapasitetsbygging innen høyere utdanning med vektlegging av lærerutdanning, pedagogikk og IKT ble gjennomført under programmet NORHED. Prosjektene vil være samarbeid mellom institusjoner i Norge og i de utvalgte landene. Utlysingen var rettet mot de fem satsingslandene for utdanning, og utvelgelse av prosjekter vil skje i 2016.

NORHED – The Norwegian Programme for Capacity Development in Higher Education and Research for Development

Norads satsing på kapasitetsutvikling innen høyere utdanning og forskning, NORHED-programmet, støtter samarbeid mellom norske utdanningsinstitusjoner og institusjoner i utviklingsland, samt regionalt samarbeid i Sør. Målet er at høyere utdanningsinstitusjoner i utviklingsland skal utdanne flere og bedre kandidater, og produsere mer forskning av høy kvalitet, utført av landets egne forskere. Programmet skal blant annet bidra til at høyere utdanningsinstitusjoner blir mer attraktive arbeidsplasser for akademisk ansatte for å sikre at disse ønsker å forbli ved institusjonene, og at universitetene har oppdaterte og relevante undervisnings- og forskningsprogrammer som sikrer utdanning av relevans for det lokale arbeidsmarkedet.

NORHED-programmet består av 46 prosjekter fordelt på seks del-programmer: Utdanning, helse, naturforvaltning og energi, demokrati og styresett, humaniora inkludert media og kommunikasjon, samt et eget del-program på Sør-Sudan. Programmet har et årlig budsjett på 150 mill. kroner, og går over femårsperioden 2013-2018. Det er 60 universiteter i Afrika, Asia og Latin-Amerika som er involvert i NORHED-programmet, i tillegg til 12 høgskoler og universiteter i Norge.

Resultatrapporten for det første året, gjennomført av FAFO i 2015, viser at samtlige NORHED prosjekter er igangsatt. Selv om det er tidlig å vise til resultater på overordnede målsettinger, understreker rapporten av fundamentet for prosjektmål er lagt gjennom etablering av nye master- og doktorgradsprogrammer, styrking av eksisterende utdanningsprogrammer, rekruttering av master- og PhD-studenter, utforming av forskningsprotokoller, oppgradering av infrastruktur, forskningsutstyr og forskningssamarbeid. Totalt har 105 studieprogram blitt etablert, hvorav 56 er nye studieprogrammer og 49 er oppgraderte eksisterende programmer. Hele 3 706 studenter er tatt opp på disse studieprogrammene, hvorav 329 er ansatte på universitetet eller marginaliserte grupper som mottar stipend gjennom NORHED. Det har vært et viktig prinsipp for Norad at utdanningsprogrammene som støttes også tiltrekker seg studenter som ikke mottar norsk stipend, dette for å sikre programmenes bærekraft. Tallene ovenfor tyder på at Norad lykkes med denne strategien.

Kjønnsbalanse er viktig for NORHED-programmet. Av 329 studenter som har fått stipender er 46 prosent kvinner, og det jobbes mot måltall på 50 prosent. I tillegg rapporterer nesten alle prosjektene om at kjønnsperspektiv er inkludert i studieprogrammene og forskningstematikk. Samtlige prosjekter har dessuten identifisert en person med spesielt ansvar for å påse at kjønn er ivaretatt i prosjektene.

Felles standard indikatorer, utviklet i fellesskap med prosjektene, er etablert og gjør det mulig å aggregere prosjekresultater på programnivå.

UNICEF

UNICEF er en viktig kanal for norsk utdanningsbistand. Norad har derfor bidratt med betydelig rådgivning for å sikre bedre resultatfokus, prioritering og rapportering for støtten til utdanning. Jenters utdanning, marginaliserte gruppers rettigheter og kvalitet vektlegges spesielt i samarbeidet med UNICEF. Norge inngikk i 2015 også en tilleggsavtale med UNICEF om utdanning i Sahel. Norad bidro med faglig kvalitetssikring av program og avtale for Niger og forvalter avtalen.

Sahel-samarbeidet komplementerer den tematiske støtten til UNICEF og gjør at Norge følger UNICEFs program nærmere på landnivå. Dette strategiske samarbeidet gir også mulighet for nærmere oppfølging av en uavhengig evaluering av UNICEFs og GPEs grunnutdanningsinnsats (2009-2013) som ble gjennomført i 2015. Evalueringsrapporten anerkjenner UNICEFs viktige bidrag i det lokale utdanningsarbeidet med myndigheter og frivillige organisasjoner, og den viser at UNICEFs programmer bedrer læringskvalitet og det fysiske læringsmiljøet. I tillegg sikrer de økt tilgang for marginaliserte grupper som barn med nedsatt funksjonsevne. Evalueringen fant også mangler i dokumentasjon av bedre læringsutbytte, i tillegg til utfordringer knyttet til styring, kvalitetssikring og rapportering. Disse funnene er i tråd med råd Norad har gitt. De siste årene har UNICEF gjennomført en rekke tiltak i tråd med Norads rådgivning som forventes å ha positive effekter. Slike forbedringer vises i UNICEFs siste årsrapport.

Næringsutvikling

Norad leverte omfattende faglige innspill, eksempler og statistikk til Meld. St. 35 (2014-2015) 'Sammen om jobben'. Norad prioriterte videre arbeidet med å gi innspill til departementet i oppfølgingen av meldingen.

Norad besvarte en rekke faglige bestillinger fra ambassadene og UD knyttet til næringsutvikling, inkludert program- og prosjektgjennomganger, og strategiske innspill til ambassadenes bistandsporteføljer. Tilbakemeldingene har jevnt over vært gode. For eksempel foretok Norad en vurdering av ambassaden i Pretorias arbeid knyttet til 'blå økonomi' i Sør-Afrika, blant annet med konkrete innspill til hvordan ambassaden bør prioritere begrensede ressurser samtidig som satsing på maritim sektor skal økes. Gjennomgangen ble benyttet av ambassaden i utarbeiding av virksomhetsplanen for 2016. Norad gjorde en vurdering for UD av bidrag til EBRD⁸ for en fondsmekanisme for Nord-Afrika, samt faglig vurdering av Afrikabankens Private Equity Strategy. Norads vurderinger ble lagt til grunn for UDs beslutninger og dialog med disse institusjonene.

Norad innehar flere styreverv, blant annet som co-chair i OECDs Advisory Group on Investment and Development (AGID) samt i OECDs policy dialogforum for næringsvirksomhet knyttet til ikke-fornybare naturressurser, der mange private aktører også deltar. Norad har i den sammenheng ledet en internasjonal prosess som har bidratt til å utvikle et felles politisk rammeverk for hvordan store investeringer i olje og gass kan gi lokale ringvirkninger og sysselsetting i ressursrike utviklingsland. Initiativet har samlet myndigheter fra 20-30 land og en rekke private oljeselskaper som Exxon, Total,

---

⁸ European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)

ENI og Statoil. I tillegg har Norad bistått UD med forberedelser og styrearbeid i Verdensbankgruppen, herunder innspill til utenriksministerens møte med Verdensbanken International Finance Corporation (IFC) i Lima, og Verdensbankgruppens årsmøter og vårmøter, deltakelse i fondene InfoDevs og FIAS⁹ styringskomiteer, forberedelser til styringsmøter med IFCs program Conflict Affected States in Africa.

På bestilling fra UD ga Norad flere innspill om budsjettspørsmål og porteføljesammensetting på næringsutviklingsfeltet.

Regjeringen satser på yrkesopplæring for å kvalifisere ungdom for arbeidslivet. Norad har sammen med blant DFID og GIZ¹⁰ ansvar for et program om yrkesopplæring for leveranser til petroleumssektoren i Øst-Afrika. Gjennom samarbeidet med oljeselskaper vil Norad bidra til å styrke kvaliteten på programmet slik at det skal sikre synergi med andre satsinger og ivareta mottakerlandets ansvar. En avtale ble inngått i desember.

Helse

Arbeidet med global helse omfatter både faglig rådgivning og forvaltning av tilskudd. Hoveddelen av rådgivningsarbeidet var rettet mot UD/Seksjon for globale initiativ.

Norad har i 2015 bidratt til revisjon av og pådriverarbeid for Den globale strategien for 'Every Woman Every Child' (EWEC). Vi har gitt råd til UD, og både ledet og deltatt i flere arbeidsgrupper for etablering av den globale finansieringsmekanismen 'Global Financing Facility for EWEC' (GFF), som ble lansert under 'Financing for Development' konferansen i Addis Abeba i juli.

Norad har gitt faglig støtte til styrearbeidet, og ikke minst til det løpende faglige arbeidet i Vaksinealliansen GAVI, Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GF), Verdens helseorganisasjon (WHO), FNs befolkningsfond (UNFPA) og FNs aidsfond (UNAIDS). Norad har dessuten ivaretatt helserelevante styre- og arbeidsgruppeverv.

Midtveisgjennomgangen av GLOBVAC som forvaltes av Norges Forskningsråd påpeker at programmet har hatt bemerkelsesverdig vitenskapelig suksess. Norad representerer Norge i styrer og løpende faglig arbeid i helseforskningsprogrammer der WHO er vertskap, samt i produktutviklingsprogrammer av ulike typer.

Det er gitt viktige bidrag innen hiv/aids gjennom rådgivning og forvaltning. Norad deltar på styremøtene i UNAIDS (PCB¹¹), koordinerer styreforberedelsene, og har vært aktiv i å utvikle ny strategi for UNAIDS. Norad er styremedlem i UnitAid og i Robert Carr Civil Society Network Fund.

Norads bidrag til gjennomføring av anbefalingene fra Kommisjonen for informasjon og ansvarlighet for kvinners og barns helse (CoIA) har inkludert forvaltning av avtale med Universitetet i Oslo om utvikling av helseinformasjonssystemer (DHIS2), som nå er i bruk i 47 land, hvorav 16 har rullet ut nasjonalt.

---

⁹ FIAS: Foreign Investment Advisory Service

¹⁰ DFID: Department for International Development, UK.

GIZ: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit

¹¹ Programme Coordinating Board

Innsats for å bygge robuste helsesystemer, inkludert helsepersonell, integreres i de globale fondenes helsesysteminnsats. Faglige råd fra Norad tilknyttet global helsesikkerhet har medført at et program for etablering av folkehelseinstitutter i fire-fem land i større grad utføres iht. prinsipper om god bistand.

Norad har bidratt til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), inkludert gjennomføring av strategien mot kvinnelig kjønnslemlestelse (FGM), f.eks. etablering av pilotprogram i Somalia. Økt tilgang til prevensjon, inkl. volumgarantien for prevensjonsstav, arbeid for tilgang til trygge og lovlige aborter og mot barneekteskap har vært sentralt i innsatsen, og viktig innsats for kvinners og barns rettigheter og likestilling.

- International Planned Partnership Foundation (IPPF) har i 2014/15 bidratt til at 18,7 millioner mennesker har fått tilgang til prevensjon og informasjon om seksuell og reproduktiv helse.
- IPPF estimerer at 5,9 millioner ikke-planlagte svangerskap er forhindret, og at 677 000 utrygge aborter er avverget.
- Antall abortrelaterte tjenester utført av IPPFs organisasjoner økte med 27 prosent, til 3,8 millioner i 2014.

Samarbeidet med Sverige gjennom det svensk-norske regionale teamet i Lusaka for SRHR, og rettighetene til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT), samt rundt hiv/aids, har blant annet bidratt til kunnskapsutvikling, pensum, lovendringer, opplæring om rettigheter, osv. i en rekke land.

Arbeidet med retten til helse som tema under menneskerettighetene ble trappet opp i 2015. Dette innebærer at det tilstrebes at rettighetsbasering integreres i alt relevant helsearbeid.

Norad har gitt løpende rådgiving til ambassader, først og fremst til ambassadene i Lilongwe, New Delhi, Abuja og Nairobi. Norad startet arbeidet med en analyse av den totale norske helseporteføljen i alle fokusland, et arbeid som videreføres i 2016 i dialog med ambassadene og UD.

Betydningen av tverrsektoriell innsats for å bedre helse har fått større aktualitet i bærekraftsmålene, og Norad har bidratt til dette blant annet gjennom å synliggjøre synergier mellom helse og utdanning. Norad har utviklet en rapport som identifiserer at investering i utdanning har betydelig helse- og økonomisk avkastning (kostnad-nytterater på hhv. 1:9 og 1:20 i lav- og lavere mellominntektsland).

Global Financing Facility for Every Woman Every Child

Global Financing Facility for Every Woman Every Child (GFF) er en ny global finansieringsordning for reproduktiv, mødre-, nyfødt-, barne- og ungdomshelse (RMNCH), som Norge, Canada, USA og Verdensbanken har tatt initiativ til. Statsminister Solberg annonserte allerede tidlig i prosessen norsk støtte, og gjentok forpliktelsen da GFF ble lansert under *'Finance for Development'* konferansen i Addis Abeba 13.-16. juli. FNs generalsekretær, presidenten for Verdensbanken og lederne for alle de helserelevante FN-institusjonene stilte seg samlet bak. GFF er en finansieringsordning for Den globale strategien for kvinner og barns helse. Intensjonen med GFF er at konsolidering av ulike finansieringsstrømmer kombineres med innsats som medfører at offentlige og private aktører bidrar på en smartere, mer oppskalert og mer bærekraftig måte.

GFF utgjør en strategisk tilleggsfinansiering basert på landenes egne RMNCAH-planer. Finansiering forutsetter at landene vil benytte deler av sine IDA/IBRD¹² lån til dette formålet, og forventes dermed å kunne oppnå tre-fire ganger verdien av tilskuddet fra fondet. I tillegg vil private aktører, samt andre givere bidra. GFF inkorporerer landets prioriterte RMNCAH-satsinger med den langsiktige innenlandske finansieringsstrategien, og har dermed et perspektiv fram mot 2030. Norge bidrar med totalt 3,6 mrd. kroner, Canada USD 200 mill., USAID USD 400 mill. og Gates Foundation USD 75 mill. I tillegg finansierer Japan land direkte.

GFF arbeider allerede i fire foregangsland: DR Kongo, Etiopia, Kenya og Tanzania, og er under oppstart i åtte andre land: Bangladesh, Kamerun, India, Liberia, Mosambik, Nigeria, Senegal og Uganda. GFF har ikke til hensikt å dekke gapet i finansiering av RMNCAH for lav- og mellominntektsland. GFF er på den ene siden et fond, på den annen side en felles plattform for koordinert innsats om landets prioriterte områder, dvs. en fasilitet for alle partnerne. GFF skiller GFF fra Gavi og Det globale fondet, ved at den er lagt til en eksisterende institusjon (Verdensbanken) og ikke opprettelse av en ny. Denne tilknytningen muliggjør også intervensjoner utenfor helsesektoren, men som påvirker helse (utdanning, miljø, transport, osv.).

Selve etableringen av GFF er en viktig milepæl etter en omfattende men inkluderende prosess, som Norad har bidratt aktivt inn i. Videre har de fire foregangslandene samlet helseaktørene i landet om felles planer og utarbeidet 'investment case'. De første utbetalingene har funnet sted. Landene rapporterer allerede om økt koordinering av partnerne, økt eierskap og langsiktige perspektiver for bærekraft. Det er forventet store framskritt i 2016, og Norad bidrar aktivt gjennom ulike fagtekniske arbeidsgrupper og i løpende rådgiving til UD.

Det globale fondet for aids, tuberkulose og malaria

Det globale fondets nye strategirammeverk 2017-2022 ble vedtatt i november 2015. Det globale fondet vil fortsatt støtte arbeid for å redusere hiv, tuberkulose og malaria, men den nye strategien setter dette i tettere sammenheng med helsesystemstyrking generelt, samtidig som den løfter menneskerettigheter, inkludert seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, og grupper som ellers faller utenfor. Norad har spesielt bidratt gjennom sitt medlemskap i Fondets strategi og investeringskomite.

Main indicators Indicator	Scale-up since mid-2014	Mid-2015 (cumulative)
HIV - People currently on ART1	22 %	8 100 000
Seropositive pregnant women receiving ARV for PMTCT	20 %	3 100 000
TB - New smear-positive TB cases detected and treated	11 %	13 200 000
People treated for MDR-TB	55 %	210 000
Malaria - Prevention: Nets distributed (ITNs & LLINs)	32 %	548 000 000
Treatment: Cases of Malaria treated	19 %	515 000 000

¹² IDA/IBRD: The International Development Association/the International Bank for Reconstruction and Development

Kvinner og likestilling

Norads faglige rådgivning til UD og ambassadene dekket hele bredden av likestillingsatsingen, jfr. føringene i Tildelingsbrev 1/2015.

Norad har deltatt i UD's innsatsgruppe for kvinners rettigheter og likestilling som ble nedsatt i 2015, og har bidratt med faglige innspill til arbeidet med ny handlingsplan. Gjennomføringen av handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet er støttet av Norads gjennomganger utført for ambassader i satsingsland, blant annet Sør-Sudan og Myanmar. Dette har inkludert råd om strategisk oppfølging og resultatstyring. Utkast til veileder og indikatorsett for rapportering for utenriktjenesten på området ble også levert til UD.

Norad leverte faglige vurderinger og råd til styremøter for UN Women, FNs utviklingsprogram, UNFPA og UNICEF, samt til Verdensbankens likestillingsstrategi.

Det ble foretatt likestillingsgjennomgang av ambassaden i Lilongwes landbruksportefølje, med innebygde opplæringsselementer. Nedenfor omtales to eksempler på gjennomganger av tiltak støttet av ambassadene, én knyttet til innsats for å styrke kvinners økonomiske deltakelse og én knyttet til bekjempelse av vold mot kvinner.

Norad har støttet WHO i å utvikle metode for å bedre likestilling og helsetilgang for utsatte grupper i lands helseplaner. Det ble arrangert et større seminar i samarbeid med WHO innen feltet.

Gjennomgang bidrar til å forbedre prosjekt for å få flere kvinnelige ingeniører til å gjennomføre praksisperioden i Tanzania

Det er generelt færre jenter enn gutter som tar høyere utdanning i Tanzania, og for ingeniørfaget forsterkes dette av holdninger om at ingeniøryrket er et mannsyrke. En fireårig ingeniørutdanning og minimum tre års praksis må til før kandidater kan registreres hos Engineers Registration Board (ERB) og få sin yrkeslisens. ERB tilbyr et praksisprogram som gir nyutdannede ingeniører den treårige arbeidserfaringen de trenger.

Praksisprogrammet startet i 2003, og har slitt med høyt frafall helt fra starten. Nesten dobbelt så mange kvinner som menn sluttet i programmet. Mange har mottatt et månedlig stipend fra tanzanianske myndigheter på USD 100, likevel oppgir mange av de som har falt fra økonomi som årsak.

Norges ambassade i Tanzania har støttet nyutdannede kvinnelige ingeniører til å gjennomføre den treårige praksisperioden. Norges mål med å støtte prosjektet er at kvinner med ingeniørutdanning skal få tilgang til og fullføre den nødvendige praksisperioden, bli registrerte ingeniører og få utøve yrket de har utdannet seg til. De norske midlene går hovedsakelig til månedlige stipend på USD 200 til 291 kvinnelige ingeniører. Dette har bidratt til en dobling i antallet kvinnelige ingeniører fra 2009. Den norske støtten har hatt stor betydning for å begrense frafallet i praksisperioden.

Norad gjennomførte en gjennomgang av den norske støtten til de kvinnelige ingeniørene. Den har vært nyttig både for ambassaden og Engineers Registration Board (ERB). Gjennomgangen skapte oppmerksomhet omkring prosjektet og de gode resultatene. Rapporten konkluderte med flere anbefalinger som ambassaden har fulgt opp med ERB. ERB har vært positive til gjennomgangen og

åpne for innspill om hvordan prosjektet og deres arbeid kan forbedres. To ansatte har deltatt på kurs om likestilling, og ERB har planer for hvordan de øvrige anbefalingene skal følges opp.

Den nåværende avtalen med ERB varer ut 2016. Ambassaden er nå i dialog med ERB om å inngå en ny avtale om videre støtte til kvinnelige ingeniører i praksisprogrammet. Norad-gjennomgangen har spilt en viktig rolle for at ny avtale nå diskuteres, ved at gode resultater har blitt dokumentert. Videre vil anbefalingene rapporten kom med være viktige i utformingen av en ny avtale og til læring av tidligere erfaringer.

Midtveisgjennomgang bidrar til forbedring av Women in Needs arbeid mot kjønnsbasert vold

Norges ambassade på Sri Lanka har i mange år støttet arbeidet til sivilsamfunnsorganisasjonen Women in Need (WIN) mot kjønnsbasert vold på Sri Lanka. Ambassaden inngikk i 2014 en avtale om å støtte prosjektet 'Eliminating Violence Against Women in Sri Lanka through a comprehensive intervention'. Prosjektet har en varighet på to år med et totalbudsjett på litt over 2 mill. kroner.

Ambassaden ønsket at Norad skulle foreta en gjennomgang av prosjektet for å fremskaffe relevant kunnskap og systematisk informasjon som kunne brukes som grunnlag for ambassades avgjørelser knyttet til nåværende og mulig fremtidig samarbeid med WIN. Gjennomgangen skulle blant annet vurdere resultatene av prosjektet og legge frem anbefalinger om hvordan prosjektet kunne utformes dersom ny avtale skulle inngås.

Gjennomgangen viste at WIN har stor synlighet, respekt og autoritet på Sri Lanka. Organisasjonen spiller en viktig rolle med å tilby viktige tjenester til kvinner som hadde vært utsatt for vold, som krisesentre, helsetjenester, juridisk og sosial bistand. WIN jobbet i langt mindre grad med målrettet forebygging av vold. Videre påpekte rapporten at organisasjonen ikke utnytter det potensialet som deres sterke posisjon i både lokalsamfunn og nasjonalt, gir. I den grad WIN er engasjert i påvirkningsarbeid overfor myndighetene, har dette en svak profil og er i liten grad strategisk og helhetlig innrettet. Resultatarbeidet hadde store svakheter, og det var vanskelig å dokumentere prosjektets resultater utover den delen av arbeidet som angikk tjenesteytelser.

Ambassaden vurderte rapporten fra gjennomgangen som svært nyttig. Den påpekte sentrale områder for forbedring og fremhevet nødvendige endringer som WIN må foreta. Rapporten foreslo også retning for samarbeidet mellom ambassaden og WIN framover. I følge ambassaden er WIN positiv til de fleste anbefalingene, og er i gang med arbeidet for å endre prosjektet i tråd med anbefalingene fra Norad. Norads gjennomgang er ikke minst nyttig for å utforme en mulig ny fase i samarbeidet mellom ambassaden og WIN.

Menneskerettigheter, demokrati og godt styresett

Norad har bidratt til oppfølgingen av Meld. St. 10 (2014-2015) om menneskerettigheter, og deltar i UD's styringsgruppe for denne oppfølgingen. Norad bidro til å utvikle ny strategi for ytringsfrihet og uavhengige medier, ga innspill til hvordan menneskerettigheter kan operasjonaliseres som nytt

tverrgående hensyn i utviklingssamarbeidet, og bidro betydelig til å utforme og kvalitetssikre resultatrammeverket for å følge opp meldingen. Norad har gitt faglige vurderinger av menneskerettigheter og urfolks rettigheter for å styrke disse i ulike fondsmekanismer, prosjekter og programmer innenfor klima- og skogsatsingen og i prosessen med å henholdsvis revidere og utvikle Verdensbankens og Asian Infrastructure Investment Banks (AIIB) sosiale og miljømessige sikringsmekanismer. Sistnevnte har også ført til økt bevissthet og en synlig norsk profil som legger vekt på hvordan menneskerettighets- og likestillingsstandarder kan ivaretas i kvalitetssikring og risikohåndtering i utviklingsbankene.

Norad deltok i det normative arbeidet gjennom innspill til menneskerettighetsrådet og deltakelse i resolusjonsforhandlinger i FNs 3. komite, særlig knyttet til urfolks, barns, minoriteters og journalisters sikkerhet. Norad ga faglige innspill til Norges deltakelse i FNs kvinnekommisjon og befolkningskommisjon.

Norad bisto 11 ambassader med menneskerettighets- og/eller likestillingsrådgivning. Egne gjennomganger av menneskerettighetsprosjekter støttet av ambassadene ble gjort bl.a. i Malawi, Etiopia og Tanzania. Norad ga faglig støtte til justisreform og rettsstatsutvikling i Moldova.

Norad har i flere år bidratt til å utvikle og prøve ut Verdens helseorganisasjons nye metode for å rettighetsbasere nasjonale helseplaner, med vekt på å identifisere grupper som faller utenfor og inkludere disse bedre i helsetjenester. I 2015 ble støtten avsluttet og erfaringer og resultater er oppsummert.¹³

Effektmåling – menneskerettighetsbasering av helse

Norad har støttet et konsortium ledet av Christian Michelsens Institutt i å blant annet utvikle metoder for effektmåling av menneskerettighetsbasering av helse. Dette har blant annet resultert i en spesialutgave av det Harvard-baserte tidsskriftet 'Health and Human Rights Journal' om temaet, som ble lansert på et seminar på Norad 10. desember 2015. Tema er effektmåling av rettighetsbasering, med vekt på at forskjellige tilnærminger må benyttes, fra kvantitativ måling av for eksempel økt tilgang til en tjeneste, til etnografiske, mer deskriptive metoder. I tillegg arbeides det med å overføre erfaringer med håndtering av retten til helse i rettsvesenet, fra Latin-Amerika til Øst-Afrika. En workshop om dette med dommere fra de to regionene ble avholdt i Nairobi i mai 2015. Sivilsamfunn i regionen er også inkludert, for å fremme deres rolle særlig i å holde myndigheter ansvarlig for at helserelatert informasjon og tjenester oppfyller krav til blant annet kvalitet og ikke-diskriminering. Dette er forventet å bidra til å oppnå bærekraftsmålet om universell helsedekning og 'leave no one behind', gjennom at utsatte grupper i større grad nås og inkluderes.

Spørreundersøkelse som skal fremme menneskerettigheter for personer med nedsatt funksjonsevne

Som et ledd i Norads arbeid med å fremme menneskerettighetene for personer med nedsatt funksjonsevne har Norad siden 2012 støttet utvikling av en ny internasjonal undersøkelse om funksjonsevne i befolkningen, 'Model Disability Survey' (MDS). Verdens Helseorganisasjon (WHO) med partnere står bak initiativet og koordinerer arbeidet.

¹³ Health and Human Rights Journal, Harvard University Press 2015

Statistisk Sentralbyrå (SSB) har hatt en viktig faglig rolle i den tekniske utviklingen og testingen av MDS. Skjemaet er utviklet med en global standard for å kunne sammenlikne data mellom land, noe som ikke har vært mulig tidligere. Hovedmålet med prosjektet er å få mer detaljert og nyansert informasjon om hvordan personer med ulik funksjonsevne lever sine liv og møter utfordringer i hverdagen. En slik kartlegging av behov i befolkningen vil kunne hjelpe myndigheter og andre nasjonale og internasjonale aktører til bedre å forstå hvilke hinder folk møter i hverdagen og dermed sette inn mer målrettede tiltak. Det har hittil vært en utfordring å nå fram til de mest utsatte gruppene blant annet grunnet manglende data og metoder for å innhente disse. MDS vil kunne være et viktig fremskritt i så måte.

Det er også utviklet en elektronisk versjon av spørreskjemaet som allerede er tatt i bruk i flere av landene som nå tester MDS. I utprøvningsfasen er det foreløpig for tidlig å si om målene om bedret informasjon til beslutningstakere og økt sammenliknbarhet vil oppnås, men tilbakemeldingene fra flere av landene som deltar i testingen er positive.

Resultatene fra MDS skal også kunne brukes inn i de nye bærekraftsmålene til FN som skal sikre prinsippet om 'leave no one behind'.

Flere sivilsamfunnsorganisasjoner som mottar støtte fra Norad driver målrettede menneskerettighetstiltak for sårbare grupper som barn, funksjonshemmede og urfolk. Tilskudd til tro- og livssynsminoriteters rettigheter er eksempel på innsats med overordnet mål om å fremme menneskerettighetene til utsatte grupper. Menneskerettigheter er tema i Norads dialog med organisasjonene. Norad forvalter også flerårige programmer innen forskning og høyere utdanning på områder som styresett og demokrati, helse og utdanning der menneskerettigheter er tema.

Norad bidro med grunnlagsmaterialet til Riksrevisjonens forvaltningsgjennomgang av norsk støtte til *godt styresett og antikorrupsjon*. Norad har gitt faglige råd til UD om hvordan politisk økonomi-analyser for Norges fokusland kan gjennomføres og har gitt faglige råd om norsk støtte på landnivå.

Norad deltok og ga faglig råd i tilknytning til styremøter i programmet Public Expenditure and Financial Accountability, og styremøter i det internasjonale giver- og riksrevisjonssamarbeidet INTOSAI (International Organization of Supreme Audit Institution).

På bestilling fra ambassaden i Mosambik gjennomførte Norad en vurdering av finansforvaltningsprogrammet med vekt på bærekraft i oppnådde resultater og exit-strategi. Etter et bredt samarbeid siden finansforvaltningslover ble utarbeidet rundt årtusenskiftet, har Norge vært en viktig partner for å styrke *økonomisk styresett* i Mosambik, med gode resultater. Myndighetene er nå i stand til å føre arbeidet videre selv og programmet vil bli avsluttet når avtalen utløper.

Energi og klima

Norad har fulgt opp UD's føringer i tildelingsbrev 1/2015. Arbeidet har omfattet regelmessig dialog med UD om energisatsingen, herunder innspill til strategier og policy-notat. Det har vært et betydelig arbeid med å følge opp nødvendige prioriteringer innen den norske energisatsingen som konsekvens av reduserte budsjetter. Arbeidet rettet mot ambassader er sentralt i ren energi-arbeidet, og har

blant annet omfattet rådgivning, prosjektvurderinger, gjennomganger og oppfølging ved besøk prosjekter og ambassader i en rekke land. Arbeidet med å utvikle to strategiske vannkraftprosjekter, Mt Coffee i Liberia og Fula Rapids i Sør-Sudan, var også i 2015 høyt prioritert. Fula Rapids i Sør-Sudan har blitt lagt på is grunnet den politiske situasjonen, mens byggingen av Mt Coffee ble gjenopptatt etter Ebola-epidemien.

I juni 2015 arrangerte Norad i samarbeid med UD og ambassaden en to dagers energirådsamling i Kenya med tilhørende feltbesøk til det geotermiske kraftverket Olkaria.

Resultat fra langsiktig engasjement i internasjonale politiske prosesser

Energi er et tema Norad har bidratt til å arbeide fram på den internasjonale utviklingsagendaen. FNs generalsekretær lanserte initiativet 'Sustainable Energy for All' (SE4All) i Oslo i 2011 på konferansen 'Financing Energy for All'. Norge og det internasjonale energibyrået var vertskap, og Norad ledet det faglige arbeidet for konferansen. I 2012 ble Norad invitert til å delta i SE4All initiativets 'Technical Advisory Group' og Statoil v/Helge Lund som (high level) Principal. Norad og Statoil deltok i flere internasjonale møter i denne forbindelse for å påvirke initiativets utvikling, i tillegg til møter med UD og Statoil her hjemme.

Uganda i topp i Afrika på ren energi - avgjørende og langsiktig bistand fra Norge

Norad har utarbeidet en rapport om det langsiktige energisamarbeidet med Uganda de siste 25 årene. Rapporten har fått bred omtale og ble lansert på et eget seminar.

Rapporten inneholder flere eksempler som illustrerer energisamarbeidets effekt på landets befolkning og utvikling på landsbygda. Rapporten viser hvordan målrettet, langsiktig innsats gir resultater. Det tar ofte lang tid før en kan se effektene av bistandssamarbeid innen energisektoren og spesielt innen institusjonsutviklingsprogram. Norad har vært sentral i organisering og gjennomføring av energisamarbeidet med Uganda.

Oppsummert har norske bistandsinvesteringer blant annet bidratt til at:

- Mer enn 25 000 husholdninger på landsbygda har fått strøm
- Skoler, sykehus og industri i flere distrikter har fått mer stabil kraftforsyning
- Vannkraftverk som gir strøm til flere millioner mennesker og mer enn 2 000 kilometer kraftlinjer har blitt bygget
- Uganda har fått et moderne og forutsigbart regelverk og institusjoner i kraftsektoren som blant annet legger til rette for private investeringer
- Uganda driver i dag utdanning, forskning og innovasjon innen fornybar energi

Attraktivt for private investeringer

Bloomberg kåret i 2015 Uganda til det tredje beste landet i Afrika å gjøre investeringer i fornybar energi. Landene rangeres ut fra en helhetlig vurdering av regulatoriske, politiske og kommersielle forhold knyttet til satsingen på fornybar energi. En av Norges hovedprioriteter i samarbeidet med Uganda har vært å bistå med å skrive ny energilov og utvikle institusjoner som kan forvalte energisektoren. Det har tatt tid å se effektene av dette, men privatsektors interesse for Uganda i dag viser at arbeidet har vært viktig.

Flerdoblet energitilgang

I 1990 var Uganda avhengig av diesellaggregater for elektrisitet. Det ga dyr, forurensende og begrenset tilgang til strøm. Mangelen på elektrisitet var et av de største hindrene for økonomisk vekst og sosial utvikling i landet. Fra 1990 til i dag har Ugandas årlige kraftproduksjon blitt femdoblet fra 600 GWh til 3 000 GWh. Mens færre enn fem prosent av Ugandas befolkning hadde tilgang til elektrisitet i 1990, har i dag 15 prosent tilgang, og det med en dobling av folketallet i samme periode. Norges samarbeid med Uganda på energisektoren har vært av vesentlig betydning for å øke elektrisitetstilgangen.

Den totale norske bistanden til Ugandas energisektor 1990-2015 har vært på omtrent 1,2 mrd. kroner. Dette inkluderer ikke petroleumsaktiviteten. Samlet sett har nær 90 prosent av den norske energibistanden gått til finansiering av infrastruktur i kraftsektoren, herunder kraftproduksjon (statlige og private aktører) og utbygging av kraftnett.

Andre områder

I tillegg til omfattende rådgivning innen de prioriterte tematiske områdene har Norad i tråd med Tildelingsbrev 1/2015 gitt råd innen en rekke områder, hvorav noen omtales nedenfor.

Strategien '*Matsikkerhet i et klimaperspektiv*' ble fulgt opp. Arbeidet har medført økt etterspørsel etter faglig rådgivning på landbruksområdet, blant annet knyttet til norsk co-chair i Den globale alliansen for klimasmart landbruk og de relevante Roma-baserte organisasjonene. Norad utarbeidet på bestilling fra UD årsrapport for strategien og lanserte denne med tilknyttet seminar. I prosessen med å definere videre arbeid med matsikkerhet bidro Norad blant annet til gjennomføring av et regionalt seminar i det sørlige Afrika. Norad har representert Norge i styret i det globale fondet i The Consultative Group for International Agricultural Research (CGIAR) og bidratt med omfattende rådgivning i forbindelse med ny organisasjonsstruktur i forskningskonsortiet.

Forskningsskipet Dr. Fritjof Nansen gjennomførte i 2015 blant annet et tokt i Myanmar, med både fiskeri- og miljøfaglige komponenter, og et tokt i det indiske hav for å forberede en ny Indian Ocean Exploration-tokt – for første gang på 50.

Forskningsprogrammet knyttet til EAF Nansen skal over i en ny fase, og rådgivning knyttet til nytt programdokument og avtale har vært omfattende i 2015. Norad har deltatt i styringsgruppen for byggingen av nytt forskningsfartøy. Første fase i Bay of Bengal-programmet ble evaluert, og ga en særlig positiv vurdering av konsekvensene for regionalt samarbeid. Gjennom samarbeid med Interpol og Fiskeriforvaltningens analysenettverk bidro Norad til at mange utviklingsland, deriblant Mauritius, Nigeria, São Tomé, Kapp Verde, i samarbeid lyktes i å etterforske og dels straffeforfølge fiskerikriminalitet på det åpne hav.

Norad har gjennomført en første 'scoping mission' for å forberede et nytt fiskeriprogram i Myanmar. I tillegg har vi vært med å utarbeide et revidert fiskeriprogramssamarbeid med Indonesia, i kjølvannet av politiske bilaterale samtaler. Norad har for øvrig gitt omfattende faglig bistand i en rekke land, blant annet Somalia, Sudan og Angola. Innen oppdrett har det i 2015 blant annet vært en første vellykket slakting av cobia ved det norskstøttede prosjektet på Cuba og i Thailand, der høsting av fisk ved det norskstøttede demonstrasjonsanlegget har vært svært god.

Avtalen om *norsk støtte til Myanmars Miljø- og skogdepartement (MOECAF)* ble undertegnet i 2015 med omfattende faglig bistand fra Norad til ambassaden og de norske institusjonene som inngår i samarbeidet, henholdsvis Miljødirektoratet, NIVA og SINTEF.

Et treårig EU finansiert forskningsprosjekt (<http://invaluable.fr/language/en/>), ledet av den franske forskningsstiftelsen IDDRI (The Institute for Sustainable Development and International Relations), bekreftet resultatene i Norad rapportene om bruk av *marked og økonomiske virkemidler for bevaring av naturmangfold* i 2012 og 2014. Disse ble brukt i forhandlingene om verdsetting og finansiering av økosystemtjenester i naturmangfoldkonvensjonen. Norad ble på denne bakgrunn invitert til å innlede om bruk av forskning i internasjonale forhandlinger i sluttkonferansen for EU-prosjektet.

Norad brukte erfaringene fra norsk bistand og forhandlingene om verdsetting og finansiering av naturmangfold inn i forhandlingene om klimafinansiering og det grønne klimafondet. I tillegg til å bidra til et godt resultat i forhandlingene ga innsatsen et godt innblikk i interessemotsetningene i og mellom land og interessegrupper som vil benyttes i etatens faglige rådgivning innen klima og miljø.

Olje for utvikling

Midlene som disponeres av Norad under Ofu-programmet ble i 2015 benyttet til støtte til sivilt samfunn og internasjonale organisasjoner, koordinering av og tilrettelegging for langsiktig institusjonssamarbeid, kartlegging av mulighetene for Ofu-samarbeid i Kenya og Myanmar, og til Ofu-programmene i Cuba, Irak og Libanon. Midlene ble også benyttet til å finansiere Petrads 8-ukerskurs innen petroleumsforvaltning.

Det ble gjennomført en rekke arbeidssamlinger i samarbeidet mellom Norge og Cuba. Samlingene har bidratt til økt kompetanse innen petroleumsforvaltning hos et bredt utvalg av cubanske myndigheter, blant annet innen ressursklassifisering, økt oljeutvinning, oljevernberedskap og helse, miljø og sikkerhet.

Norge og Libanon signerte en programavtale for et helhetlig treårig Ofu-samarbeid i januar 2015. I 2015 ble blant annet forslag til revidert petroleumslovgivning ferdigstilt, og viktig seismisk data ble transkribert til moderne standard. Videre har libanesiske miljømyndigheter, med norsk støtte, oppdatert den nasjonale oljevernberedskapsplanen.

Norad utbetalte nær 31 mill. kroner til fem norske og tre internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner som arbeider for åpenhet og ansvarliggjøring i petroleumssektoren. De tematiske områdene som ble prioritert var miljø, åpenhet rundt statlige inntekter og utgifter, lokal deltakelse i beslutningsprosesser og arbeidssikkerhet.

Norad videreførte samarbeidet med det internasjonale pengesystemet (IMF) om bistand til inntektsforvaltning. Aktiviteten under den bilaterale avtalen var lavere enn forventet i 2015. IMF bistod Libanon med å forbedre regimet for petroleumsbeskatning og med å videreutvikle prosedyrene for kontroll med oljeselskaperes skatteregnskaper. Videre ble det benyttet midler under avtalen til å delfinansiere en kartlegging av Ghanas forvaltning av sine inntekter fra naturressursforvaltning. I Tanzania har IMF gjennom flegiverfondet Managing Natural Resource Wealth bidratt til at det er utarbeidet en politikk for å forvalte inntekter fra gasssektoren. I Kenya støttet IMF arbeidet med en å lage en ny modellavtale mellom myndighetene og oljeselskapene. Modellavtalen ble publisert på myndighetenes hjemmeside. IMF bistod også Kenya med utarbeidelsen av en ny skattelov for utviklingsindustrien. Loven trådte i kraft i 2015.

Norad gjennomførte to Team Ofu-samlinger i 2015. Team Ofu samler programaktørene i Ofu-programmet – i alt 13 norske statlige institusjoner. Samlingene har bidratt til en mer enhetlig tilnærming på tvers av landprogrammene, og en økt bevissthet om Ofu som et bistandsprogram. Den andre samlingen ble avholdt i tilknytning til Ofu-programmets ti-årsmarkering i oktober. Markeringen samlet om lag 120 deltakere og vektla innlegg fra representanter fra flere av Ofus samarbeidsland. I forbindelse med markeringen arrangerte også Norad et dialogforum om kapasitetsutvikling med disse representantene.

Skatt

Norad finansierte sammen med britiske Department for International Development, forskningsprogrammet International Center for Tax and Development. Dette er et program som dekker mange skatterelaterte områder, men ser særlig på sammenhengen mellom skatt og statsbygging. Videre støttet Norad to av IMF's flergiverfond – Tax Policy and Administration og Tax Administration Diagnostic Assessment Tool.

Stater i konflikt og sårbare situasjoner

Arbeidet med stater i konflikt og sårbare situasjoner blir stadig sterkere vektlagt i det norske utviklingssamarbeidet. Disse landene har i svakest grad maktet å nå tusenårsmålene, en stadig større del av verdens fattige lever i disse landene, og de representerer kimen til lokale og regionale konflikter som også vil kunne påvirke Norges sikkerhet. Norad har godt fungerende landnettverk for sentrale land i denne kategorien som Afghanistan, Palestina, Sør-Sudan og Myanmar. Norad har hatt jevnlig dialog med relevante deler av UD rundt saksfeltet land i konflikt og sårbare situasjoner og deltatt aktivt i OECDs nettverk for stater i sårbare situasjoner (INCAF).

Afghanistan har i 2015 bydd på flere utfordringer. Den internasjonale tilstedeværelsen med militære styrker ble formelt avsluttet i 2014, og kun en mindre styrke er igjen med mål å bidra til å lære opp afghanske styrker. Sikkerhetssituasjonen i landet har forverret seg betydelig. Ut fra en sikkerhetsvurdering har Norge redusert bemanningen ved ambassaden i Kabul og det alt vesentlige av forvaltningen av utviklingssamarbeidet er lagt til UD og Norad. Dette har svekket den daglige oppfølgingen av dialogen med partnere i Kabul om de enkelte utviklingsengasjementene.

Norge har videreført støtten til politiet gjennom UNDPs Law and Order Trust Fund for Afghanistan. Etter direkte intervensjon fra presidenten i desember 2014, ble det i juni 2015 enighet om et 18 måneders overgangsprogram, før det databaserte systemet for lønnsutbetalinger overføres til afghanske myndigheter. Norad har bidratt til den løpende oppfølgingen av programmet og påpekt utfordringene med den stramme tidsrammen, og ikke minst de omfattende utfordringene som kulturendringer i politiet og innenriksdepartementet representerer. Ambisjonen er å få bukt med utstrakt korrupsjon. Videre er det uttrykt et klart ønske om å styrke kvinnes rolle i politiet og politiets arbeid mot overgrep mot kvinner i samfunnet. Dette krever et langsiktig arbeid.

Norad har fortsatt den tette kontakten med UD og ambassaden i Juba når det gjelder Sør-Sudan, og har gitt råd om elementer i fredsavtalen mellom regjeringen og opposisjonen. Norad har gjennomført flere større oppdrag for ambassaden i Juba, blant annet knyttet til Olje for utvikling, utdanning, kvinner, fred og sikkerhet, og ren energi. Videre samarbeid retter seg mot statsbygging, fiskerisektoren og et mulig olje for utviklingssamarbeid.

Anti-korrupsjon

Norad har bidratt med råd til ambassadene blant annet i Kathmandu, Lilongwe, Praha og Dar es Salaam. Norad gjennomførte kurs internt og i regi av UKS. Det ble gjort en tematisk anti-korrupsjonsgjennomgang ved ambassaden i Lilongwe som inkluderte kursing av ansatte ved ambassaden.

Norad arrangerte møter i Korrupsjonsjegernetverket (Bergen og Abuja) i mai og november, med god deltakelse. Tema var korrupsjon i justissektoren. Det ble også gjennomført et side-arrangement for studenter i samarbeid med Norges handelshøyskole og Det juridisk fakultet ved Universitetet i Bergen, blant annet om internasjonale virkemidler i anti-korrupsjonsarbeidet.

Norad videreførte støtten til ressurscenteret for anti-korrupsjon (U4), og en rekke nye publikasjoner ble lansert. Norad deltok på forhandlingene i FN-konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC) og i OECDs Anti-Corruption Task Force.

Styrearbeid i de multilaterale utviklingsbankene

Norad har gitt faglige råd til UD i forbindelse med styremøter i Verdensbanken, Afrikabanken, Asiabanken og i forbindelse med opprettelsen av den asiatiske infrastrukturinvesteringsbanken (AIIB). Juridiske vurdering av forskjellige aspekter ved opprettelsen av den nye banken ble levert. Faglig vurderinger ble gjort i forbindelse med midtveisgjennomgangene for Verdensbankens International Development Association, det afrikanske utviklingsfondet og det asiatiske utviklingsfondet. Det var tett faglig oppfølging av revisjonen av de sosiale og miljømessige sikringsmekanismene i Verdensbanken og for utarbeidelse av tilsvarende for AIIB. Det er særlig omtalen av menneskerettigheter og referanse til internasjonale konvensjoner innen både menneskerettigheter og miljø som har stått i sentralt. Tilretteleggelse for gode konsultasjonsprosesser, etablering av klagemekanismer og tilgang til informasjon har blitt framhevet i arbeidet.

Del IV: Styring og kontroll i virksomheten

Styring og kontroll i Norad gjennomføres i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og Utenriksdepartementets hovedinstruks for økonomistyring i Norad.

I 2015 har Norad særlig sett på hvordan vi kan styrke den interne styringen og få til bedre og mer effektive prosesser for strategisk planlegging og prioritering. Norad har hatt som målsetting å styrke virksomhetsstyringen og etablere et bedre og mer systematisk system for risikostyring og risikooppfølging. Et viktig ledd i dette arbeidet har vært å få på plass en målstruktur basert på Norad nye strategi som et rammeverk for operasjonalisering av strategiske prioriteringer og identifisering av virksomhetskritiske risikoer.

Det er en utfordring for Norad å måle graden av måloppnåelse opp mot de overordnede bistandsmålene slik de er formulert i Prop. 1 S og tildelingsbrev. Dette er ambisiøse mål der Norad kun er en av mange bidragsyttere. Det er likevel viktig for Norad som virksomhet å ha indikatorer som kan gi oss informasjon om vi er rett vei. Vi jobber derfor med å identifisere indikatorer som kan gi nyttig styringsinformasjon, og indikere graden av måloppnåelse for de strategiske målene vi har satt oss fram mot 2020.

Norad har grundig transaksjonskontroll og hyppig økonomirapportering på både drifts- og tilskuddsmidler internt og til de to styrende departementene. Vi ser likevel et behov for å sikre jevnere utbetalingstakt gjennom året.

Styring og kontroll i tilskuddsforvaltningen

Norads største risikoer knytter seg til en forsvarlig, korrekt og effektiv forvaltning av om lag 5 mrd. kroner. Norad har ulike kvalitetssikringsinstrumenter for å måle kvalitet i tilskuddsforvaltningen i form av forvaltningsgjennomganger, partnervurderinger og organisasjonsgjennomganger. Dette er etablerte instrumenter for kvalitetsmåling i tilskuddsforvaltningen. Norad ser imidlertid at det kan være nyttig med en mer helhetlig tilnærming til kvalitetssikringen.

Sommeren 2015 ble det gjennomført en intern kartlegging av Norads system for kvalitetssikring og kontroll av tilskuddsforvaltningen. Rapporten avdekket både styrker og utfordringer i Norads tilskuddsforvaltning. Funnene i kartleggingen har generert et sett med tiltak som skal gjennomføres i løpet av 2016 som blant annet handler om økt kompetanse hos ledere og medarbeidere, mindre variasjon i saksbehandlingen og mer enhetlig bruk av felles systemer og verktøy.

I 2015 ble det kun gjennomført en intern forvaltningsgjennomgang i en seksjon i Norad etter samme metode som for ambassadegjennomgangene. Funn og anbefalinger fra denne gjennomgangen var stort sett på nivå med funn og anbefalinger ved ambassadene. Seksjonen er i gang med å følge opp handlingsplanen, herunder tiltak for å vedlikeholde kompetanse og dokumentasjon.

Kompetansebyggende seminarer om blant annet antikorrupsjon, økonomiforvaltning, resultat- og risikostyring blir gjennomført.

Generelt oppleves gjennomgangene nyttige for seksjonene med forvaltningsansvar, og konkrete tiltak og forbedringer blir iverksatt i kjølvannet av gjennomgangene.

Nulltoleranse

Krav om god internkontroll og forvaltningskompetanse blir stadig tydeligere i kontrakter med tilskuddsmottakere. Regjeringens arbeid med nulltoleranse av misbruk av bistandsmidler blir fulgt

opp av Norad med innsats både innen forebyggende, avdekkende og reaktive tiltak. I 2015 ble det innført nye metoder for forhåndsvurdering av søkere, et arbeid som fortsetter i 2016. Ved forhåndsvurdering, opplæring og tydelige krav til kontroll ønsker Norad å forebygge misbruk av midler. Partnervurderinger og 'følg-pengene-reiser' avdekker svakheter og har i noen anledninger gitt informasjon om mulig mislighold av penger, og derved bidratt til åpning av varslingssaker.

Over halvparten av de varslingssakene som ble avsluttet i 2015 ble innvarslet av Norads tilskuddsmottakere. Norads varslingsteam fikk flere henvendelser om mulige mislighold enn i noe tidligere år. Det synes å være en økende bevissthet om at avdekking og oppfølging av mislighold i egen organisasjon er uttrykk for fungerende internkontroll. Fra og med 2016 er det lagt grunnlag for stikkprøver for å avdekke mislighetsrisiko hos utvalgte tilskuddsmottakere.

Sikkerhet og beredskap

Norad har oppdatert og testet beredskapsplanverket i 2015. Det er gjennomført to beredskapsøvelser. Den første var en intern øvelse med Norads kommunikasjonsavdeling for å teste Norads krisekommunikasjonsplan og foreta nødvendige korrigeringer. Den andre øvelse ble gjennomført sammen med UD's krisestab. Formålet var å drøfte samarbeidet mellom Norad og UD, herunder tydeliggjøre Norads arbeidsgiveransvar og UD's ansvar for konsulær bistand, samt avdekke uklarheter knyttet til varsling, informasjonsflyt og kommunikasjon.

I løpet av året er det også gjennomført e-læringskurs for ansatte i Norad for å øke kompetansen og styrke og øke bevisstheten til Norads sikkerhets- og beredskapsarbeid.

Sikkerhet, herunder informasjonssikkerhet

Norad forvalter og utvikler fortløpende sitt Styringssystem for informasjonssikkerhet (ISMS) basert på ISO27001 standarden. Informasjon om ISMS og opplæring er tilgjengelig på Norads intranett. Informasjonssikkerheten er avhengig av oppmerksomheten og bevisstheten til hver enkelt ansatt i Norad. Derfor har alle medarbeidere gjennomført obligatoriske opplæringsprogram i informasjonssikkerhet, og Norad har, med bistand fra Norsk Senter for Informasjonssikring (NorSIS), gjennomført seminar med tema ID-tyveri og identitetssvindel.

Norad har rutiner for autorisasjon av sikkerhetsklarert personell som skal behandle gradert materiale. Det ble avholdt 17 autorisasjonssamtaler i 2015.

Bemanning og ressursstyring

Antallet medarbeidere i Norads har økt noe de siste årene, med 246 ansatte ved utgangen av 2015. 20 medarbeidere gikk ut i permisjon, hvorav ni for å jobbe på utenriksstasjon. Norad tilstrebet å innrette sin bemanning etter de tematiske føringer gitt i tildelingsbrevene fra UD og KLD.

I forslag til statsbudsjett for 2016 ble det varslet reduksjon i Norads driftsbudsjett. Norad gjorde flere tiltak for å tilpasse organisasjonen til en mulig reduksjon i driftsbudsjettet. Eksterne rekrutteringer ble stanset, midlertidig ansatte fikk ikke forlenget sine arbeidskontrakter og det ble gjennomført interne forflytninger av faste ansatte. Tilpasningen til reduksjonen i driftsbudsjettet førte til en utfordrende bemanningssituasjon for flere av våre avdelinger.

Bemanning	2013	2014	2015
Antall ansatte per 31.12	228	236	246
Antall rekrutterte	51	39	24
Andel nyrekrutterte med Master eller PhD, prosent av total	86	100	98
Antall ut i permisjon	13	4	20
Gjennomsnitt alder ansatte	45,8	46,4	46,3
Gjennomsnitt pensjonsalder	67	69,5	68,5
Prosentandel kvinner	67	65	62
Samlet sykefravær	5	4,9	6,1

Likestillingsredegjørelse

Norad har fortsatt det langsiktige arbeidet med å fremme likestilling og hindre diskriminering gjennom flere prosesser og tiltak i 2015. Ved utgangen av 2015 hadde ca. 6 prosent av våre medarbeidere innvandrerbakgrunn, disse var jevnt fordelt fra landgruppe 1 og 2¹⁴. 10,5 prosent av søkerne oppga at de hadde innvandrerbakgrunn. Av totalt 24 rekrutterte medarbeidere i 2015 hadde to innvandrerbakgrunn, det vil si 8,4 prosent. Når det er kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn kaller Norad inn minst én av disse til intervju. Dette gjelder også kvalifiserte søkere med funksjonsnedsettelse.

Norad har som målsetting å tiltrekke, utvikle og beholde gode medarbeidere. Dette krever at vi har et bredt rekrutteringsgrunnlag, og at vi tar sikte på å tiltrekke oss den beste kandidaten, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsnedsettelse og etnisitet. Norad samarbeidet også i 2015 med nettportalen ambisjoner.no for å nå ut til et bredere søkergrunnlag. Nettportalen promoterer bedrifter, og retter seg særlig mot yngre søkere med minoritetsbakgrunn. I våre utlysninger oppfordrer vi aktivt alle kvalifiserte søkere, uavhengig av bakgrunn, til å søke våre stillinger.

Norad deltok på arrangementet 'Mangfold og Mingling' høsten 2015 for å presentere virksomheten for potensielt nye medarbeidere med minoritetsbakgrunn og høyere utdanning. Våren 2015 hadde Norad en medarbeider i arbeidspraksis i regi av NAV i fire måneder.

Totalt for Norad var det fra 2014 til 2015 en reduksjon i kvinners lønn som prosent av menns lønn på 2,9 prosentpoeng. Innenfor stillingsnivåene var lønnsforskjellene redusert i gruppene ledelse, rådgivere og konsulenter, mens forskjellene i gruppene mellomledelse og seniorrådgivere økte noe.

Det ble ikke gjennomført lokale lønnsforhandlinger i 2015. Norad hadde derfor ikke mulighet til å bruke dette som et verktøy for å justere skjevhetene som oppsto i 2014 da flere kvinner fikk endret stillingskode fra rådgiver til seniorrådgiver. Flere gikk da å ligge i det høyere lønnsjikt blant rådgivere

¹⁴ Landgruppe 1: EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand

Landgruppe2: Europa utenom EU/EFTA, Asia (inkl. Tyrkia), Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania utenom Australia og New Zealand.

til det lavere lønssjiktet av gruppen seniorrådgivere. Et fåtall stillingsomgjøringer ved forhandling på særlig grunnlag kan ha forsterket dette bildet i 2015 idet budsjettsituasjonen ikke tillot lønnsøkning.

Det har videre vært vanskeligheter med å rekruttere kvinner innen faggrupper som tradisjonelt er høyt lønnet. Norad har vært bevisst lønnsforskjellene mellom menn og kvinner, og har arbeidet mot å utjevne disse i prosesser der det har latt seg gjøre.

Tilstandsrapportering		Ansatte	Prosent K/M		Brutto pr måned		K som % av M
			M	K	M	K	
Totalt i Norad	2014	234	36	64	53571	49599	92,6 %
Totalt i Norad	2015	246	38	62	54185	48613	89,7 %
Ledelse	2014	9	45	55	82777	82295	100,0 %
Ledelse	2015	9	45	55	88881	82041	92,3%
Mellomledelse	2014	30	36	64	66324	63119	95,1 %
Mellomledelse*	2015	34	45	55	66413	62687	95,0 %
Seniorrådgivere	2014	132	38	62	53549	49073	91,6 %
Seniorrådgivere	2015	133	41	59	53575	48681	91,0 %
Rådgivere	2014	49	31	69	40906	39620	96,9 %
Rådgivere	2015	51	30	70	40912	40405	99,0 %
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2014	14	14	86	37613	38327	101,9 %
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2015	19	27	73	36153	38299	106,0 %

* Mellomledelse: Underdirektører, avdelingsdirektører uten personalansvar og fagdirektører

Når det gjelder kjønnsbalanse har Norad hatt og har fortsatt en overvekt av kvinner, med 62 prosent kvinner og 38 prosent menn. Vi ser likevel at søkergrunnlaget i større grad er balansert med 53 prosent kvinner og 47 prosent menn, og i 2015 var 11 av 24 nyansatte menn. Fordelingen av kvinnelige og mannlige medarbeidere er stabil i avdelingsledersjiktet, mens det på mellomledernivå er noe utjevnet til hhv. 55 og 45 prosent. Kvinner er fremdeles høyt representert i rådgiverstillinger.

Prosentvis fordeling kvinner og menn									
	Deltid		Midlertidig ansatte		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær		
	M	K	M	K	M	K	M	K	
2014	40	60	25	75	33	67	3,2	4,3	
2015	25	75	40	60	21	79	4,5	5,4	

Sykefravær

I Norads handlingsplan for et mer inkluderende arbeidsliv er et av delmålene å redusere sykefraværet fra 5,0 prosent til 4,75 prosent. I 2015 var det totale sykefraværet i Norad på ca. 6,1 prosent. Dette er en økning fra 4,9 prosent i 2014. Det egenmeldte fraværet var på ca. 1,1 prosent og lå omtrent på samme nivå som året før. Det legemeldte fraværet har økt fra 3,9 prosent i 2014 til ca.

5,1 prosent i 2015. Det er hovedsakelig økningen i dette fraværet som har ført til økning i sykefraværet totalt sett. I det legemeldte fraværet på 5,1 prosent utgjør om lag 2,2 prosent graderte sykmeldinger.

Norad har i 2015 arbeidet for å redusere sykefraværet ved oppfølging av sykemeldte og få dem raskere tilbake ved å legge til rette for gradert sykmelding, gjennom dialogmøter og samarbeid med bedriftshelsetjenesten. I tillegg har ledere fått opplæring i bruk av SAP som støtteverktøy for sykefraværsoppfølging.

Alle ansatte fikk tilbud om å gjennomføre en helseundersøkelse med livsstilsveiledning. 68 prosent av Norads medarbeidere benyttet seg av dette tilbudet. Norad har i 2015 inngått avtale med NAV for å legge bedre til rette for arbeidstrening i virksomheten som et tiltak for å nå delmål om å hindre frafall og øke sysselsetting av personer med nedsatt funksjonsevne.

Gjennomsnittlig alder ved overgang til alderspensjon eller AFP var i 2015 på 68,5 år. Delmål om at flest mulig står i jobb til 67 års alder ble fulgt opp ved at det ble gjennomført sluttsamtaler med medarbeidere som skal pensjoneres, totalt fire i 2015.

Kompetanse

Som følge av ventet reduksjon i Norads driftsbudsjett for 2016 ble det i 2015 gjort en kompetansegjennomgang for å se på muligheten til å ta i bruk interne ressurser der bemanningsbehovene har vært mest prekære. Dette vil det bli arbeidet videre med i 2016, både for å dekke behovene i organisasjonen, men også som et ledd i den enkeltes kompetanseutvikling.

Norad utarbeidet i 2015 en toårig kompetanseplan. Planen beskriver hvordan kompetansearbeidet i Norad drives, og hvilke tilbud og tiltak som finnes. Norads medarbeidere benytter seg i av kurstilbudet i Utenriksstjenestens kompetansesenter.

Norads lederutviklingsprogram ble videreført i 2015, i tillegg til internt arrangerte seminarer og kurs for ledere. For ledere som tiltrådte i Norad i løpet av 2015 ble det arrangert egne seminarer med de viktigste temaene fra lederutviklingsprogrammet året før.

Etter gjennomføring av en intern undersøkelse i 2014 av brukertilfredshet med Norads administrative tjenester, har vi iverksatt flere tiltak for å forbedre og forenkle noen interne arbeidsprosesser, samt gjøre det lettere for våre medarbeidere å finne både administrativ informasjon og informasjon om muligheter for kompetanseutvikling på Norads intranett.

Arbeidsmiljø

I samarbeid med Arbeidsforskningsinstituttet gjennomførte Norad en arbeidsmiljøundersøkelse i 2015. Medarbeidere opplever stor grad av trivsel og tilhørighet til Norad som organisasjon. Det er forbedringsområder knyttet til arbeidsorganisering og samarbeidsklima. Resultatene fra undersøkelsen på virksomhetsnivå ble presentert i et allmøte for alle ansatte, og resultater på avdelingsnivå i den enkelte avdeling. Alle enheter i Norad har utarbeidet oppfølgingsplaner, og har forpliktet seg til å følge opp arbeidsmiljøtiltak fram til neste arbeidsmiljøundersøkelse i 2017.

Arbeidsmiljø har vært tema i Norads lederutviklingsprogram. Mellomledere deltok på et seminar med arbeidsmiljø som hovedtema der målet var å bevisstgjøre ledere om hvordan man kan fremme et godt arbeidsmiljø. I seminaret ble lederne invitert til å ta utgangspunkt i resultatene fra arbeidsmiljøundersøkelsen i egen enhet for å diskutere oppfølging og tiltak. I tillegg har

mellomledere øvet på å gjennomføre gode medarbeidersamtaler og på å håndtere vanskelige samtaler.

I forbindelse med bemanningsplanlegging høsten 2015 var det løpende dialog med tillitsvalgte for å sikre god informasjonsdeling i en tid mange opplevde usikkerhet rundt egen arbeidssituasjon.

Det fysiske arbeidsmiljøet i Norad har blitt fulgt med en årlig spørreundersøkelse om fysiske arbeidsforhold til alle ansatte, samt løpende arbeidsplassvurderinger i regi av bedriftshelsetjenesten. Resultatet fra denne internkontrollrunden blir fulgt opp gjennom tiltak overfor ansatte, gårdeier, renholdsfirma etc. Rapport med oppsummering og planlagte eller igangsatte tiltak presenteres i Arbeidsmiljøutvalget (AMU). Det ble gjennomført 20 arbeidsplassvurderinger i 2015.

Etiske og holdningsskapende forhold som direktoratet har arbeidet med

Nyansatte og medarbeidere som kommer tilbake fra permisjon deltar på opplæringskurs hvor det blant annet gis opplæring om habilitet og rolleforståelse. Nye medarbeidere gjøres kjent med 'Etske retningslinjer for statstjenesten'. Det legges vekt på at Norads medarbeidere skal være gode og profesjonelle representanter for statsforvaltningen, fremme åpenhet og unngå å opptre på en måte som kan svekke tilliten til virksomheten. Norad utarbeidet i 2015 et utkast til etikkdokument for egen virksomhet. Dokumentet skal supplere 'Etske retningslinjer for statstjenesten'.

Ansatte informeres også om plikt og rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten. Det er obligatorisk for alle ansatte å avgi egenerklæring om at de har satt seg inn i de regler og retningslinjer som gjelder varslingsplikt, nulltoleranse for korrupsjon og håndtering av mistanke om økonomiske misligheter. Dette gjøres systematisk ved at alle nyansatte får informasjonen sammen med elektronisk skjema for signering.

AKAN-utvalget i Norad har gjennomført en presentasjon i alle avdelinger om AKAN-arbeid, retningslinjer ved rusmiddelbruk og spillavhengighet i Norad, holdninger og kultur. Videre har oppfølging av AKAN-saker vært tema på lederutviklingsseminar for mellomledere. Det ble også gjennomført et seminar om policy for rusmiddelbruk og spillavhengighet for Norads ledere, tillitsvalgte, medlemmer av AMU og verneombud.

Regjeringens fellesføring for 2015

For Norad er det søkere av tilskuddsmidler som er definert som sluttbrukere og som kan være omfattet av en såkalt brukerrettet tidstyv.

Effektiviseringstiltak er igangsatt gjennom e-søknadsprosjektet, som ble startet i Norad, og som nå eies av UD. Norad er representert i styringsgruppen, men er ikke lenger representert i prosjektgruppen. Norad har klare forventninger til at e-søknadsprosjektet vil forenkle søknadsprosessen for tilskuddsmottakere, og samtidig effektivisere behandlingen av søknadene hos Norad. Prosjektet er betydelig forsinket, og det er derfor per dags dato ikke mulig å kunne si noe om framtidige effekter av en ny elektronisk løsning for søknadshåndtering i Norads tilskudsforvaltning.

Norad har ikke jobbet systematisk i 2015 med andre tidstyver enn de som er definert og søkt løst gjennom e-søknadsprosjektet.

Del V: Vurdering av framtidsutsikter

2015 markerte en ny fase i det globale utviklingssamarbeidet.

Framvoksende økonomiene får større politisk innflytelse. Konflikter og ekstremisme skaper sterkere politiske spenninger enn vi har sett på mange år og økte flyktningstrømmer, også i Europa.

Klimaendringer og miljøkriser øker, samtidig er det større handlingsvilje enn tidligere.

Verden greide i 2015 å bli enig om en felles bærekraftig utviklingsagenda fram mot 2030 og en forpliktende klimaavtale. Dette vil påvirke norsk utviklingspolitikk og Norads arbeid de neste 15 årene.

Øverst på prioriteringslisten står 'den siste milliarder' mennesker, de som av ulike grunner faller utenfor og fortsatt lever i ekstrem fattigdom. Den globale framgangen har vært formidabel, men ujevn. Fattigdomsutfordringene vil konsentreres i land som er i konflikt eller i en sårbar situasjon, i hovedsak i Afrika sør for Sahara.

Mens bistanden har økt raskt det siste tiåret vil bistandsbudsjettene trolig ikke vokse, verken i Norge eller i verden. Bistandens relative betydning i mange utviklingsland minker som følge av at landenes egne skatteinntekter øker, og at private investeringer er mange ganger større enn den tradisjonelle bistanden. Bistand kommer til å forbli avgjørende i de aller fattigste landene, i humanitære situasjoner og for å løse globale felles utfordringer slik som klimaendringer og smittsomme sykdommer.

Det internasjonale bistandsapparatet står overfor store endringer. For Norad betyr dette at vi må være en tydelig, relevant og profesjonell virksomhet som sammen med departementene, utenriksstasjoner og andre samarbeidspartnere har riktig kompetanse og utfører våre oppdrag effektivt, som del av en norsk offentlig sektor i omstilling. Hensiktsmessig arbeidsdeling og godt samspill med Utenriksdepartementet blir særlig viktig.

Kombinasjonen av globale endringer, mer sammensatte utfordringer og nødvendigheten av å lære av erfaringer, men også tenke nytt, peker på behovet for en nær kobling mellom kunnskap, politikktutvikling og praksis. Som Norges fagetat for utviklingssamarbeid, der vår styrke ligger i å kombinere fagkompetanse og god bistandspraksis, skal vi bidra til at norsk utviklingspolitikk og utviklingssamarbeid er kunnskapsbasert, at risiko identifiseres og håndteres, og at norsk innsats skaper varige resultater i utviklingsland.

Framover vil det måtte prioriteres mye strammere. Den store utfordringen blir å prioritere mellom bistandens mange mål og hva som må gjøres på kort og lengre sikt, på grunnlag av norske interesser og kunnskap om hva som virker. Å formidle relevante norske erfaringer og norsk kunnskap til utviklingsland vil dessuten bli en viktigere del av utviklingssamarbeidet i det neste tiåret.

Norad vil i større grad rette innsatsen mot land som er i konflikt eller i langtrukne kriser. Blant annet overtar Norad i 2017 ansvaret for NORDEM – Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter – som bidrar med personell til organisasjoner som EU, OSSE og FN i forbindelse med deres operasjoner for å fremme demokrati og menneskerettigheter.

Del VI: Årsregnskap

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og krav fra eget departement.

Årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible tildelinger og regnskapsførte utgifter og inntekter, fordringer og gjeld.

Norad fører og rapporterer sitt virksomhetsregnskap i henhold til kontantprinsippet.

Årsregnskapet vurderes å gi et korrekt uttrykk for årets ressursbruk.

Vurdering av vesentlige forhold ved årsregnskapet

Det er ingen vesentlige endringer i driften i 2015 i forhold til tidligere år. Dette gjenspeiles i regnskapet som ikke viser vesentlige endringer i forhold til tidligere år.

Revisjonsordning

Norads regnskap revideres av Riksrevisjonen som bekrefter årsregnskapet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2016. Beretningen er unntatt offentlighet fram til Stortinget har mottatt Dokument 1 fra Riksrevisjonen.

Oslo, 15. mars 2016

Jon Lomøy
direktør

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Norad er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ('bestemmelsene'), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013 og Hovedinstruks for økonomistyring, fastsatt av utviklingsministeren 1. januar 2005, oppdatert 1. mars 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115. Virksomheten omfattes av nettoføringsordningen for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen gjeldende fra 2015. Nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-116/2015.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet.

Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen. Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet.

Regnskapet følger kalenderåret

- a) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- b) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp tilrettelagt for nettoføringsordningen vedrørende merverdiavgift på postene 01-49.
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet.

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen 'Netto rapportert til bevilgningsregnskapet' er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Norad har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som Norad har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Norad står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Artskontorapporteringen

Artskontorapporteringen viser regnskapstall Norad har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Norad har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen. Note 8 viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2015

Utgifts- kap.	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Noter	Samlet tildeling *	Regnskap 2015	Merutgift (-) mindre- utgift
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid	01	Driftsutgifter	A, B	240 335	232 418	7 917
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	01	Driftsutgifter	A, B	18 683	16 925	1 758
	Forskning, kompetanseheving og						
165	evaluering	01	Driftsutgifter	A, B	60 300	55 747	4 553
169	Global helse og utdanning	01	Driftsutgifter	A, B	305	152	153
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	01	Driftsutgifter	A, B	20 913	19 857	1 056
	Regionbevilgning for						
150	Bistand til Afrika	78	Afrika	A	206 810	206 543	267
151	Bistand til Asia	78	Regionbevilgning for Asia	A	75 397	75 385	12
160	Sivilt samfunn og demokratiutvikling	70	Sivilt samfunn	A	1 770 164	1 768 729	1 435
161	Næringsutvikling	70	Nærings- og handelstiltak	A	186 043	185 791	252
162	Overgangsbistand	70	Overgangsbistand	A	80 000	79 824	176
163	Nødhjelp, humanitær bistand og						
163	menneskerettigheter	70	Nødhjelp og humanitær	A	57 707	57 707	0
163	bistand						
163	menneskerettigheter	72	Menneskerettigheter	A	1 700	1 596	104
164	Fred, forsoning og demokrati	70	Fred, forsoning og	A	11 203	10 875	328
	Forskning, kompetanseheving og		demokratitiltak				
165	evaluering	70	Forskning og høyere	A	46 311	46 311	0
	Forskning, kompetanseheving og		utdanning				
165	evaluering	71	Faglig samarbeid	A	223 597	222 935	662
166	Miljø og bærekraftig utvikling	72	Int. miljøprosesser og	A	49 200	49 200	0
			bærekraftig utv.				
166	Miljø og bærekraftig utvikling	74	Fornybar energi	A	107 520	106 532	988
168	Kvinne- og likestilling	70	Kvinner og likestilling	A	103 145	102 969	176
169	Global helse og utdanning	70	Global helse	A	321 600	321 600	0
169	Global helse og utdanning	73	Utdanning	A	250 652	250 477	175
			Tilleggsmidler via FN-				
170	FN-organisasjoner	76	systemet	A	85	5	80
170	FN-organisasjoner	81	Internasjonal	A	125 000	125 000	0
			landbruksforskning				
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak	73	Klima- og skogsatsingen	A	795 700	793 556	2 144
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter			10 146	
<i>Sum utgiftsført</i>					4 752 370	4 740 280	-
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindre- inntekt (-)
5309	Tilfeldige inntekter	29	Inntekter til statskassen			86 005	
5309	Tilfeldige inntekter	29	Gruppelivsforsikring			317	
5605	Inntekter til statskassen	83	Renteinntekter			4 052	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift			21 317	
<i>Sum inntektsført</i>					0	111 691	-
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						4 628 589	
Kapitalkontoer							
600880	Norges Bank KK /innbetalinger					121 999	
600881	Norges Bank KK/utbetalinger					-4 750 267	
	Endring i mellomværende med						
701140	statskassen					-321	
<i>Sum rapportert</i>						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst				2015	2014	Endring
701140	Mellomværende med statskassen				-7 407	-7 086	-321
* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.							

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
14 101	6 143	234 192	240 335
16 001	925	17 758	18 683
16 501		60 300	60 300
16 901		305	305
148 201		20 913	20 913
15 078		206 810	206 810
15 178		75 397	75 397
16 070	11 164	1 759 000	1 770 164
16 170	43	186 000	186 043
16 270		80 000	80 000
16 370		57 707	57 707
16 470		1 700	1 700
16 470		11 203	11 203
16 570		46 311	46 311
16 571		223 597	223 597
16 672		49 200	49 200
16 674		107 520	107 520
16 870		103 145	103 145
16 970		321 600	321 600
16 973		250 652	250 652
17 076		85	85
17 081		125 000	125 000
148 273		795 700	795 700

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastnings- fullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings- fullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht merinntektsfullmakt (justert for eventuell mva.)	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
14 101	Mulig overførbart beløp	-7 917		-7 917				-7 917	[5% av årets tildeling i note A]	
16 001	Mulig overførbart beløp	-1758		-1 758				-1 758	[5% av årets tildeling i note A]	
16 501	Mulig overførbart beløp	-4553		-4 553				-4 553	[5% av årets tildeling i note A]	
16 901	Mulig overførbart beløp	-153		-153				-153	[5% av årets tildeling i note A]	
148 201	Mulig overførbart beløp	-1056		-1 056				-1 056	[5% av årets tildeling i note A]	
15 078	"kan overføres"	-267		-267						
15 178	"kan overføres"	-12		-12						
16 070	"kan overføres"	-1 435		-1 435						
16 170	"kan overføres"	-252		-252						
16 270	"kan overføres"	-176		-176						
16 372	"kan overføres"	-104		-104						
16 470	"kan overføres"	-328		-328						
16 571	"kan overføres"	-662		-662						
16 674	"kan overføres"	-988		-988						
16 870	"kan overføres"	-176		-176						
16 973	"kan overføres"	-175		-175						
17 081	"kan overføres"	-80		-80						
148 273	"kan overføres"	-2 144		-2 144						

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2015

	Note	2015	2014
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1		
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1		
Salgs- og leieinnbetalinger	1		
Andre innbetalinger	1		
Andre innbetalinger	1	122	34
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		122	34
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	172 608	160 016
Andre utbetalinger til drift	3	152 556	161 958
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		325 164	321 974
Netto rapporterte driftsutgifter		325 042	321 940
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	4 052	4 489
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		4 052	4 489
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	57	335
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B		
Utbetaling av finansutgifter	4		
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		57	335
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		-3 995	-4 154
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	86 005	1 869
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		86 005	1 869
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	4 405 035	5 142 728
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		4 405 035	5 142 728
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		317	287
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		21 317	19 757
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		10 146	
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-11 488	-20 044
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		4 628 589	5 438 601
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2015	2014
Fordringer		-224	300
Kasse			
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank			
Skyldig skattetrekk		-7 246	-7 379
Skyldige offentlige avgifter			
Annen gjeld		63	-7
Sum mellomværende med statskassen	8	-7 407	-7 086

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Note 1 Innbetalinger fra drift		
	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	0
<i>Andre innbetalinger</i>		
Andre innbetalinger - lønn	100	27
Andre innbetalinger - arbeidsgiveravgift	22	4
Andre innbetalinger kompensasjonstillegg		3
Sum andre innbetalinger	122	34
Sum innbetalinger fra drift	122	34

Note 2 Utbetalinger til lønn		
	31.12.2015	31.12.2014
Lønn	156 614	143 017
Arbeidsgiveravgift	21 317	19 757
Pensjonsutgifter*		
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-8 478	-5 841
Andre ytelser	3 155	3 083
Sum utbetalinger til lønn	172 608	160 016
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
Antall årsverk:	242	234

Note 3 Andre utbetalinger til drift		
	31.12.2015	31.12.2014
Husleie	39 445	41 219
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	0	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	2 143	2 565
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	645	756
Mindre utstysanskaffelser	265	793
Leie av maskiner, inventar og lignende	1 342	1 358
Kjøp av fremmede tjenester	81 022	82 919
Reiser og diett	19 033	19 562
Øvrige driftsutgifter	8 661	12 786
Sum andre utbetalinger til drift	152 556	161 958
Note 4 Finansinntekter og finansutgifter		
	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	4 052	4 488
Valutagevinst		
Annen finansinntekt		
Sum innbetaling av finansinntekter	4 052	4 488
	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter		
Valutatap		
Annen finansutgift		
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0
Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer		
	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende		
Tomter, bygninger og annen fast eiendom		
Beredskapsanskaffelser		
Infrastruktureiendeler		
Maskiner og transportmidler		
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	57	335
Sum utbetaling til investeringer	57	335
	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd		
Obligasjoner		
Investeringer i aksjer og andeler		
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0
Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
	31.12.2015	31.12.2014
Innbetalinger til statskassen - ubrukte midler	86 005	1 874
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	86 005	1 874

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2015	31.12.2014
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	128 667	110 610
Til til finansielle foretak	17 138	14 140
Tilskudd til husholdninger	429	269
Tilskudd til ideelle organisasjoner	2 375 712	2 138 975
Tilskudd til statsforvaltningen	238 186	293 094
Tilskudd til utlandet	1 644 903	2 584 640
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	4 405 035	5 141 728

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**

	31.12.2015 Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	31.12.2015 Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*			0
Obligasjoner			0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	197	197	0
Andre fordringer	-421	-421	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende			0
<i>Sum</i>	-224	-224	0
Langsiktige gjeld			
Annen langsiktig gjeld			0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld			0
Skyldig skattetrekk	-7 246	-7 246	0
Skyldige offentlige avgifter			0
Annen kortsiktig gjeld	63	63	0
<i>Sum</i>	-7 183	-7 183	0
Sum	-7 407	-7 407	0

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B.

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>							
Balanseført verdi 31.12.2015							0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Vedlegg 1: Norads rapporter, studier mv. i 2015

Hvor	Type dokument	Gjennomført av	Tittel
Årsrapporter			
	Rapporter	Norad	10 forvaltningsgjennomganger
	Rapporter	Norad	Årsrapport forvaltningsgjennomganger 2014
	Årsrapport	FAFO	NORHED The Norwegian Programme for Capacity Development in Higher Education and Research for Development. Results 2014
Norad	Årsrapport	Norad	Oil for Development - Annual Report 2015
Norad	Rapport	Norad	Norads resultatrapport 2015 - Kvinners rettigheter og likestilling
Norge	Rapport	Norad	Matsikkerhet i et klimaperspektiv - Årsrapport 2014
	Årsrapport 14/15	Norad	Evaluering av norsk utviklingssamarbeid
	Årsrapport 14/15	Norad	Evaluation of Norwegian Development Cooperation
Region/Land			
Angola	Risikoanalyse	CMI	Risikoanalyse av Ofu-institusjonssamarbeidet i Angola
Diverse land	Reiserapporter fra besøk hos lokale partnere / sivilsamfunnsorganisasjoner med Norad-støtte	Norad	Mandat og tittel tilpasset den enkelte organisasjon
Etiopia	Midtveisgjennomgang	Chr. Michelsen Institutt	Mid-Term and End Review of Piloting REDD+ in the Bale Eco-Region of Ethiopia: Strengthening Community and Regional Level Capacity for Natural Resource Governance
Etiopia	Midtveisgjennomgang	The Overseas Development Institute (ODI)	Forward-looking mid-term review of GGGI country programme in Ethiopia
Etiopia	Midtveis/sluttgjennomgang	Norad / Nordic Consulting Group (NCG)	Review of Phase II Building a Honey Value Chain from Ethiopia to Norway
Etiopia	Midtveisgjennomgang	Norad	Rapid Assessment of the Gender Equality and Women's Empowerment Joint Programme (GEWE JP) in Ethiopia
Etiopia Madagaskar Malawi Nepal	Evaluering	Development Portfolio management Group (DPMG)	Evaluation of Norwegian Multilateral Support to Basic Education
Etiopia Madagaskar Malawi Nepal	Evaluation brief	Development Portfolio management Group (DPMG)	How Effective is Norway's Aid to Basic Education?
Etiopia Madagaskar Malawi Nepal	Evaluation brief	Development Portfolio management Group (DPMG)	How Can Aid Management Be Evaluated?
Etiopia Nepal Mozambik	Evaluering	Swedish Institute for Public Administration (SIPU) i samarbeid med Overseas Development Institute (ODI)	Evaluation of Norway's support to women's rights and gender equality in development cooperation
India	Sluttgjennomgang	Norad	Review of the EVA Pilot Project (Extreme Risk Vulnerabilities and Community Based Adaptation).
Kina	Midtveisgjennomgang	Norad	Midterm Review: Planning for Cost-Effective Environmental Risk Reduction
Kina	Midtveisgjennomgang	Nordic Consulting Group	Mid-term Review of SINOMER III Sino-Norwegian Cooperation Project on Mercury

Kongo	Rapport	Norad	Prosjektgjennomgang helse i Øst-Kongo
Kongo	Notat	Norad	Health work and work on sexual and gender based violence in North Kivu, with particular emphasis on faith based actors
Libanon	Gjennomgang	SSB	Review of indicators for measuring OfD programme goals in Lebanon
Malawi	Årsrapport	Heidelberg University	URC/Traction-Funded Research On The Impact Of Using Performance-Based Financing To Improve The Quality Of Obstetric And Newborn Care In Malawi.
Malawi	Mid Term Report	Heidelberg University	RBF4MNH Initiative Impact Evaluation
Malawi	Draft Final Report	Heidelberg University, Malawi College of Medicine	Final Results of the RBF4MNH Impact Evaluation
Malawi	Rapport	Norad	Gender review of selected programs in the agriculture portfolio
Mosambik Malawi Vietnam	Evaluering	Itad	Evaluation of Norwegian support to capacity development
Myanmar	Studie av grunnlagsdata (baselinestudie)	Fafo – Institutt for Anvendte Internasjonale Studier AS	A Baseline Study of Norwegian Development Cooperation within the areas of Environment and Natural Resources Management in Myanmar
Myanmar	Landstudie	Norad, NCG og Innovasjon Norge	Landstudie Myanmar
Myanmar	Tematisk gjennomgang/ Rapport	Norad	Women, Peace and Security in Myanmar. Report and Action Plan Prepared for the Norwegian Embassy in Yangon
Nepal/ Himalaya- HinduKush	Sluttgjennomgang	Miljødirektoratet og Polarinstituttet	Review of The HKH Cryosphere Monitoring Project
Norway, Mosambik	Organisasjonsgjennomgang	Ernst & Young	Financial review of the Atlas Alliance, the Norwegian Society for Rural Development and the Norwegian Society for the Conservation of Nature
Norway, Zambia, Uganda	Organisasjonsgjennomgang	Swedish Development Advisers	Review of five organizations with multi-year agreements with Norad: Confederation of Vocational Unions, Norwegian Nurses Organisation, LO, Utdanningsforbundet, Norcode
Norway, Uganda	Organisasjonsgjennomgang	Scanteam	Review of Plan Norway and WWF Norway
ODA-land	Sluttgjennomgang	KPMG	End Review of GenØk's Biosafety Capacity Building Program
Palestina	Uavhengig evaluering	Itad	Independent Evaluation of the Temporary International Presence in Hebron (TIPH)
Reg. Afrika	Appraisal	Norad	Appraisal – Afrikabankens strategi for egenkapitalinvesteringer
Sri Lanka	Gjennomgang	Norad	Review of the NGO "Women in Need" in Sri Lanka
Sør Afrika	Appraisal	Norad	Appraisal of application from South African Maritime Safety Authority (SAMSA) regarding South African Safe Sea Net (SASSN)
Sør Sudan	Tematisk gjennomgang /Rapport	Norad	Women, peace and security in South Sudan - Mapping and Recommendations for the Royal Norwegian Embassy in Juba
Sør-Afrika	Mapping/discussion paper	Norad	Report from "Blue economy mission" to South Africa
Sør-Sudan	Sluttgjennomgang	Norad	"Internal review - The Cooperation Programme for Sustainable Development and Management of the Petroleum Sector in South Sudan 2012-2015"
Tanzania	Gjennomgang	Oxford Policy Management	Mid-term review of the Oil for development (OfD) programme in Tanzania

Tanzania	Gjennomgang	Scanteam	Near-end review of support to the establishment of a modern fiscal and regulatory framework for mining, oil and gas sub-sectors in Tanzania
Tanzania	Midtveis/sluttgjennomgang	Norad	Review of support to female engineers through the Structured Engineers Apprenticeship Program (SEAP) implemented by Engineers Registration Board (ERB)
Tanzania	Midtveisgjennomgang	CMI	Passion for Justice - A Mid-term review of the Strategic plan (2013- 2017) of the Zanzibar Legal Services Centre (ZLSC)
Tanzania	Midtveisgjennomgang	CMI	Empowering Wananchi – A mid-term review of the implementation of the Strategic plan (2013-2018) of the Legal and Human Rights Centre (LHRC)
Tanzania	Rapport	Norad/Noragric	Bioenergy - Strategiutvikling for styrket fokus på bioenergi for å motvirke avskoging og bidra til inntektsskapende aktiviteter
Tanzania	Gjennomgang	Norad	Gjennomgang av norsk støtte til Engineers Registration Board og stipendprogram for nyutdannede kvinnelige ingeniører
Uganda	Rapport	Multiconsult	Uganda og Norge - 25 år med energisamarbeid
Zimbabwe	Tematisk gjennomgang	Norad	Gender Review of the development portfolio of the Norwegian Embassy of Zimbabwe January 2015
Zimbabwe	Tematisk gjennomgang	Norad	Zimbabwe Gender Review
	Rapport	Norad	Hvordan jobber andre med tverrgående hensyn?
Globalt			
	Accountability Report 2015	Partnership for Maternal, Newborn, and Child Health, PMNCH	Strengthening Accountability: Achievements and Perspectives for Women's, Children's and Adolescents' Health
Globalt	Artikkel (diskusjonsnotat)	Norad	Results-based financing has potential but is not a silver bullet – Theory-based evaluations and research can improve the evidence base for decision making
	Desk studie	Scanteam	Islamic cooperation and reproductive rights: The role of the OIC at the UN and in Africa
Globalt	Evaluering	Development Portfolio management Group (DPMG)	Evaluation Series of NORHED. Higher Education and Research for Development. Evaluation of the award mechanism
Global	Gjennomgang	Norad / Saana Consulting	MTR Fairtrade
	Kortinnlegg	Norad	Tilgang til prevensjon. VG, oktober
	Kronikk	Norad	Ikke et skudd i blinde, Aftenposten, april
	Notat	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten	Fretheim, A. Bubble Continuous Positive Airway Pressure for Respiratory Distress Syndrome in Ethiopia. Rapid Response.
Globalt	Nyhetsbrev	Norad	OfD Newsletter
	Peer reviewed artikkelserie	Bidrag fra Norad. BMJ og WHO mfl I globalt nettverk.	Women's, children's, and adolescents' health
	Programbeskrivelse	Verdensbanken Norad	GFF Business Plan
	Progress Report	WHO	Accountability for Women's and Children's Health, 2015 Progress Report
	Publisert protokoll for systematisk oversikt over forskning ("systematic review")	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, EPOC-satellitten	Susan Munabi-Babigumira, Claire Glenton, Simon Lewin, Atle Fretheim, Harriet Nabudere. Factors that influence the provision of intrapartum and postnatal care by skilled birth attendants in low- and middle-income countries: a qualitative evidence synthesis (Protocol)
Global	Rapport	Norad	Hvordan styrke arbeidet med klima og grønn økonomi i Norad?

	Rapport	PMNCH	Countdown 2015
	Rapport	Folkehelseinstituttet	Gjennomgang av støtte til produktutvikling
	Rapport	Nordic Consulting Group	Desk Study of the Potential for Piloting Digital Access to Marginalised Groups in Cooperation with the Private Sector in one or more of the Following Countries Ethiopia, Mali, Malawi and Nepal.
Globalt	Sluttgjennomgang	Norad / Saana Consulting	Sluttgjennomgang av Virkes Women Entrepreneurship Development Programme
Globalt	Sluttgjennomgang	Norad / Saana Consulting	Sluttgjennomgang Initiativ for Etisk handel
	Spesialutgave av tidsskrift	Chr. Michelsen Institutt, FXB Center for Health and Human Rights (Harvard), Verdensbanken, WHO	Health and Human Rights Journal Special Issue December 2015: "Evidence of the Impact of Human Rights-Based Approaches to Health"
	Strategi	EWEC og Norad	Every Woman Every Child Global Strategy 2.0
	Strategisk Plan	AHPSR/WHO	Strategic Plan 2016-2020
Globalt	Studie	Chr. Michelsen Institutt	Experiences with Results-Based Payments in Norwegian Development Aid
Globalt	Studie	Chr. Michelsen Institutt	Basis for Decisions to use Results-Based Payments in Norwegian Development Aid
Globalt	Studie	Development Portfolio management Group (DPMG)	Evaluation Series of NORHED: Evaluability Study
Globalt	Studie	Nordic Consulting Group AS (NCG)	Work in Progress: How the Norwegian Ministry of Foreign Affairs and its Partners See and Do Engagement with Crisis-Affected Populations
	Systematisk oversikt over forskning ("systematic review")	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, EPOC-satellitten	Rashidian A, Omidvari AH, Vali Y, Sturm H, Oxman AD. Pharmaceutical policies: effects of financial incentives for prescribers. Cochrane Database Syst Rev. 2015 Aug 4;8:CD006731. doi: 10.1002/14651858.CD006731.pub2. Review.
	Systematisk oversikt over forskning ("systematic review")	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, EPOC-satellitten	Luiza VL, Chaves LA, Silva RM, Emmerick IC, Chaves GC, Fonseca de Araújo SC, Moraes EL, Oxman AD. Pharmaceutical policies: effects of cap and co-payment on rational use of medicines. Cochrane Database Syst Rev. 2015 May 8;5:CD007017.
	Systematisk oversikt over forskning ("systematic review")	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, EPOC-satellitten	Ames HMR, Glenton C, Lewin S. Parents' and informal caregivers' views and experiences of routine early childhood vaccination communication: qualitative evidence synthesis (protocol). Cochrane Database of Systematic Reviews 2015, Issue 7. Art.No.:CD011787. DOI: 10.1002/14651858.CD011787
	Systematisk oversikt over forskning ("systematic review")	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten, EPOC-satellitten	Polus, Stephanie et al. Optimizing the delivery of contraceptives in low- and middle-income countries through task shifting: A systematic review of effectiveness and safety. Reproductive Health 2015 ; Volum 12.(1)
Globalt	Tematisk studie	Norad	Bærekraftig kapasitetsutvikling
	Trendrapport	Folkehelseinstituttet	Trendrapport vaksiner 2015. Viktige spørsmål og utviklingstrekk knyttet til vaksiner og vaksinasjonsprogrammer. Rapport av FHI utarbeidet på bestilling fra Norad
Globalt	Veileder og indikatorsett	Norad	Veileder - Utenriktjenestens arbeid med kvinner, fred og sikkerhet

	Visjon 2030-rapporter	Norad	To papers til konferansen 1. Artikkelsamling til Visjon 2030 (99 bidrag) – redaktør ansvar og utvelgelsesprosess) 2. « Et utvalg innovative løsninger (29 bidrag) - redaktør ansvar og utvelgelsesprosess 3. Konferanserapport
	Vitenskapelig artikkel	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten	Lewin, Simon et al. Using Qualitative Evidence in Decision Making for Health and Social Interventions: An Approach to Assess Confidence in Findings from Qualitative Evidence Syntheses (GRADE-CERQual). PLoS Medicine 2015 ; Volum 12.(10) s.
	Vitenskapelig artikkel	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten	Langlois EV et al. Advancing the field of health systems research synthesis. Syst Rev. 2015 Jul 10;4:90. doi: 10.1186/s13643-015-0080-9.
	Vitenskapelig artikkel/kronikk	Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten	Piot, Peter et al. Defeating AIDS - Advancing global health. The Lancet 2015 ; Volum 386.(9989) s. 171-218
Global	Vurdering	Norad / Simonsen Vogtweig	Statsstøtte
Global	Vurdering	Norad	Assessment of FIAS strategic cycle
	Årsrapport	Verdensbanken, HRITF	HRITF Annual Report: Shifting the focus to results for women's and children's Health

Vedlegg 2: Norad- verv i styrer, arbeidsgrupper mv.

Forum	Tema	Norads deltakelse
ABS Capacity Development Initiative for Africa	Genressurser	Medlem i Styringsgruppen
African Economic Research Consortium	Økonomisk forskningsråd i Afrika	Styreverv
AHPSR, special research program	Helsesystem og policyforskning, inkl. implementeringsforskning. Genève, i WHO	Styremedlem fra 2013
Association for Development of Education in Africa (ADEA), Steering Committee	Utdanningsatsing i Afrika	Styremedlem
Bayer og Merck Volume Guarantee Boards	Volumgaranti P-stav	Medlem, 2013-2019
Bokfond	Styringsgruppe for utvikling av studie om bokfond	Medlem i styringsgruppe f.o.m. 2016
Building Evidence in Education (BE2)	Forskningsnettverk	
CGIAR	Landbruksforskning	Styremedlem i Fund Council
CGIAR - Fund Council Governance Committee	Landbruksforskning	Komitemedlem, Fund Council Governance Committee
CGIAR - Resource Mobilization Working Group	Landbruksforskning	Komitemedlem, Resource Mobilization Working Group
DCED (Donor Committee for Enterprise Development)	Forskning og innsamling av "best practice" innenfor næringsutvikling (PSD)	Medlem
Det grønne klimafondet (GCF)	Klimafinansiering	Rådgiver for co-chair i 2015
EIARD	Landbruksforskning Europa Gruppen	Styremedlem og leder frem til jan 2016
Ekspertgruppe om repatriering av tradisjonell kunnskap om naturmangfold	Naturmangfold	Medlem av ekspertgruppe 2015
EnPe-programmet	Støtte til kapasitetsutvikling til høyere utdanning og forskning	Observatør i styret
ESTHER Styre	Helsepersonell	Styremedlem
EVA-forum	Nettverk for evaluering i staten	Medlem av arbeidsgruppe
Every Women Every Child, Global Strategy 2.0	FNs generalsekretær - kvinners og barns helse og ny strategi	Medlem 2015
EWEC Advocacy Working Group	Pådriver og mobiliseringsgruppe	Medlem i arbeidsgruppe 2010-2015
EWEC, Innovation Working Group	Arbeidsgruppe	Project Manager 2012-2015
Forest Carbon Partnership Facility (FCPF)	Klima og skog	Styremedlem
Forest Carbon Partnership Facility (FCPF) - arbeidsgruppe på evaluering	Klima og skog	Medlem
Forest Investment Programme (FIP)	Klima og skog	Styremedlem
Forskningsrådet	Forskningssamarbeid	Styremedlem
GAVI PPC	Vaksine, strategikomité	Komitemedlem 2015-2016
GAVI Styre	Global vaksine allianse og fond	Støtte UD i deres styremedlem
GFATM	Globale fond, hiv-malaria-TB	Støtte UD i deres vara-styreverv 2014-2016
GFF, Business Working Group	Global Financing Facility, finansieringsmekanisme for RMNCAH, Verdensbanken	Medlem 2015
GFF, Global Public Goods	Global Financing Facility, finansieringsmekanisme for RMNCAH, Verdensbanken	Leder 2015-16
GFF, Investors Group	Global Financing Facility, finansieringsmekanisme for RMNCAH, Verdensbanken	Støtte UD i deres styringsgruppeverv 2014-2015
GFF, Technical Working Group	Global Financing Facility, finansieringsmekanisme for RMNCAH, Verdensbanken	Medlem 2014-2015

GHWA	Helsepersonell alliansen, Genève, slås sammen med WHO f.o.m 2016	Styremedlem 2014-2016
Global Crop Diversity Trust	Crop Wild Relatives Project	Medlem i 'Advisory Group'
Global Donor Platform	Plattform for Agricultural Development Agencies	Medlem i nettverksgruppe
GLOBVAC	Global vaksine og helsesystem forskning for kvinners og barns helse, Forskningsrådet	Styremedlem og varamedlem
GPE Country Grant and Performance Committee	Vurderer søknader fra land som søker støtte fra GPE	Medlem f.o.m jan 2014, valgt inn for en periode på 2 år, forlenget ut 2016.
GPE Board	Koordineringsansvar for valggruppe 4 (Danmark, Sverige, Norge, Finland og Irland)	
GPE Inclusive Education working group	Inkluderende utdanning, inkludert fokus på barn med funksjonsnedsettelse	Medlem i arbeidsgruppe
GPEs styre	Global Partnership for Education	Støtte UDs styreverv
Guyana REDD Investment Fund	Resultatbasert finansiering av skogbevaring	Styremedlem og sekretariat
HRP, special research program	Special program on Human Reproductive Health Research, WHO / UNFPA/ UNDP/ UNICEF /WB	Styremedlem
IAWG RBF	Interagency Working Group tilknyttet resultatbasert finansiering	Komitemedlem
IIEP/Protect Education from Insecurity and Conflict (PEIC) rådgivende gruppe	Gir råd om hvordan forebygging og konfliktsensitivitet kan integreres i utdanningssektoren gjennom sektorplaner og læreplaner	Medlem i rådgivende gruppe
IMF flergiverfond	Naturressursforvaltning	Leder styringsgruppen juni 2015-juni 2016
INEE-styret	Utdanning i krise og konflikt	Medlem f.o.m. 2015. Norad er også allerede medlem i INEE / Education Cannot Wait arbeidsgruppen
International Network for Higher Education in Africa (INHEA)	Høyere utdanning i Afrika	Medlem
INTOSAI-Donor Coop, styre	Internasjonalt samarbeid, riksrevisjon	Representant i styret og arbeidsgruppe
Klimaforhandlingene	Klimafinansiering	Medlem av Norges delegasjon
Mobiles for Education Alliance		F.o.m. okt 2014
Nasjonalt program for utvikling, forskning og utdanning (NUFU) i SIU	Samarbeid programmer høyere utdanning og forskning.	Observatør i styret
NEPADs working group on GCCSAP	kvinner og klimatipasning i jordbruket	Komitemedlem
Norads Program for Masterstudier (NOMA-programmet)	Støtte til masterstudier gjennom Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU)	Observatør i styret
NORGLOBAL2	Forskningsprogram på fattigdom og utvikling i Forskningsrådet	Brukerrepresentant i styre
Norsk Mikrofinans Initiativ (NMI), komite for teknisk assistanse	Mikrofinans	Medlem
Norway India Partnership Initiativ, Joint Steering Committee	Bilateraleprogrammet i India (50 millioner kroner årlig) med fokus på MDG4&5, innovasjon	Medlem i steering committee ut 2017
OECD Advisory Group on Investment and Development (AGID)	Investeringer, utvikling	Co-chair
OECD Policy Dialogue on Shared Value Creation from Extractive Projects	Utvikling av et felles rammeverk for offentlig-privat samarbeid innen utvinningsindustrien	Co-chair sammen med Liberia
OECDs styresettnettverk, GOVNET	Styresett	Medlem

Partnership for Action on Green Economy	Grønn økonomi	Medlem i Donor Steering Committee
PEFA Programmet, styre	Offentlig finansforvaltning	Representant i styret
PISA for Development – International Advisory Group	Måling av læringsutbytte	Medlem f.o.m. mai 2014
PMNCH	Partnerskap for mødre-, nyfødt- og barnehelse, Styre	Styremedlem og varamedlem 2013-2016
PMNCH Accountability	Overvåking og etterprøvnbarhet	Leder (delt)
PMNCH Advocacy	Arbeidsgruppe	Medlem 2012-2015
Poverty Environment Initiative	Miljø	Medlem i Donor Steering Committee
REACH	Styringsgruppe	Norad forvalter f.o.m. 2015
Referansegruppe for kvalitet og lærere	Oppfølging av St.mld 25 (2013/2014) Utdanning for utvikling	F.o.m. januar 2015 – Norad leder sammen med UD, Norad sekretariat
RMNCH Steering Committee	Tilknyttet operasjonalisering av anbefalingene av FNs kommisjon for livreddende medisiner RMNCH	Bistå UD i deres styreverv 2012-2015
Robert Carr Civil Society Network Fund	Hiv-aids, LHBT	Medlem av ISC, 2012-2016
Safe Abortion Action Fund	Trygg abort fond styre	Styremedlem
Senter for utvikling og miljø, UiO	Helse, utvikling og miljø	Styremedlem og varamedlem
Skills for Oil and Gas Africa (SOGA)	Internasjonal styringsgruppe	Medlem i styringsgruppe og rådgivende forum f.o.m. 2015
SL@B Steering Committee	Saving Lives at Birth, innovasjon rundt fødsel, arbeidsgruppe	Medlem 2012-2016
SL@B Working gr. & technical review gr.	Saving Lives at Birth, innovasjon rundt fødsel, arbeidsgruppe	Medlem 2012-2016
TDR, Special research program	Tropesykdomsforskning	Styremedlem
Teacher Task Force	Utvikling av policy på lærere, bygge alliance for satsing på lærere, advocacy for lærere	2015: Co-chair
Think Thank Initiative	Kapasitetsutvikling av forskningsinstitusjoner	Styreverv
UNAIDS Norge deler styreplass med Danmark og Finland.	FNs Aidsprogram etablert for å sikre en helhetlig tilnærming til bekjempelsen av hiv og aids.	Bistå UD i deres styreverv
UNAIDS/UNODC, Strategic Advisory Group (SAG)	Faggruppe knyttet til hiv, narkotikabruk og sprøytebruk i fengsel.	Medlem
UNDG Donor Forum	Avtalemalarbeid	Medlem av arbeidsgruppe for revisjon av avtalemal for MPTF (SAA)
UNFPA/UNICEF FGM Joint Programme Steering Committee	Styringsgruppe tilknyttet UNFPA / UNICEFs kjønnslemlestelse program	Bistå UD i deres styringsgruppeverv
UNGEI, Chair	Jenters utdanning	Chair f.o.m. 2015
UNITAID	Innovative helsefinansieringsmekanismen.	Styremedlem og varamedlem
UNITAID FAC	Finanskomiteen	Medlem
UNITAID PSC	Programme Strategy Committee	Medlem
UN-REDD	Klima og skog	Styremedlem
UN-REDD Vietnam	Klima og skog	Styremedlem
USAID + WB + WHO steering committee, measurement for results	Monitoreringsrammeverk for MDG 4 & 5 og overgang til helse SDG	Medlem 2014-2016
Verdensbanken Consultative Group on Operational Principles (CGOP)	Avtalemalarbeid	Medlem av arbeidsgruppe for revisjon av avtalemal for MPTF (SAA), Co-chair av arbeidsgruppen for bankens avtalemal for MDTF
Wealth Accounting and the Valuation of Ecosystem Services	Verdsetting av naturtjenester	Medlem i Steering Committee

Women Deliver	Pådriver internasjonal gruppe tilknyttet kvinners helse, likestilling og rettigheter	Styringsgruppemedlem 2014-2016
Working Party on Development Finance Statistics (WP-STAT) i OECD	Bistandsstatistikk	Representerer Norge i WP-STAT hvor statistikkrapportering av bistandsforbruk og definisjonen av bistand (ODA) diskuteres.

Vedlegg 3: Konferanser, seminarer mv arrangert av Norad/med Norad som medarrangør

Tema/tittel	Måned	Type arrangement	Sted	Ev medarrangør
NEPAD-Ressursmobilisering til GCCASP		Rundbordskonferanser	Etiopia, Malawi, Niger, Kamerun og Rwanda	Norad
Kontroll av oljeregnskapenes skatteregnskaper	januar, juni	Seminar for inviterte. Oljeskattekontoret, dele norske erfaringer med Ghana	Ghana	Ghana Revenue Authority
Creating a global movement for SRHR targets and a youth friendly HIV response in the post-2015 agenda and at country level	januar	Etableringsmøte	Oslo	UNAIDS, intl. women's health coalition, The Pact, Restless Development
Kvalitet og læring: sivilsamfunn og NGOers erfaring	januar	Arbeidsseminar	Norad	
Seminar: Evaluering av Norfund	februar	Åpent seminar	Norad	
Statistikk knyttet til petroleumssektoren	februar	SSB dele norsk kunnskap og erfaring med Ghana Statistical Services	Ghana	Ghana Statistical Services
Resultatmåling	februar	Seminar for sivilsamfunnsorganisasjoner med Norad-støtte	Norad	
Markering av den internasjonale dagen mot kjønnslemlestelse	februar	Åpent seminar	Oslo	UD, BLD, HOD, Helsedirektoratet, Imdi
Evalueringsforeningen: «Systematic reviews»	mars	Åpent seminar		Evalueringsforeningen
Diskusjonsseminar om informasjonsstøtten	mars	Seminar med organisasjoner som får informasjonsstøtte. Diskusjon om ordningens videre innretning.	Norad	RORG-samarbeidet
RAM light - en mer systematisk metode for vurdering av søknader	mars	Informasjonsmøte for sivilsamfunnsorganisasjoner om ny metode for mer systematisk metode for vurdering av søknader	Norad	
Innkjøp av legemidler og regulatorisk rammeverk	mars	Seminar for norske fagmiljøer	Oslo	
Faglig forum: Om miljøutfordringer i petroleumssektoren	april	Ofu-seminar med Shell og UNEP om miljøutfordringer i petroleumssektoren - case studie om Nigerdeltaet	Norad	
Team Ofu-samling. Hovedtema: konsentrasjonsprosessen, og helhetlige programmer.	april	Fast seminar for alle Ofu-deltakende direktorater, departementer og ambassader.	Stavanger	Petrad
Regional samling om menneskerettigheter for ambassader i Asia	april	Opplæring og faglig diskusjon	Vietnam	UD
Informasjonsmøte om demokratistøtten	april	Informasjonsmøte for politiske partier	Norad	
Ernæring og matsikkerhet i bistanden	april	Seminar om feilernæring med NGO/privat sektor og Norad	Norad	Forum
Akademia om utdanning og læring	april	Arbeidsseminar med KD, universiteter og høyskoler	Norad	
Har vi god nok forståelse av konteksten i norske samarbeidsland?	mai	Åpent seminar om betydningen av kontekstforståelse og lansering av en studie av grunnlagsdata i Myanmar	Norad	
Bør Norge konsentrere likestillingsbistanden om det vi kan best?	mai	Åpent seminar. Lansering av likestillingsevalueringen	Norad	

Hva vet vi egentlig om resultatbasert finansiering?	mai	Åpent seminar	Norad	
Fagseminar Ofu Libanon	mai	Kontekstseminar for norske implementerende aktører i Libanon programmet	Norad	
Forvaltning oljeinntekter	mai	Seminar for inviterte. Formidling av norsk erfaring til personer som arbeider med petroleumsforvaltning i Ghana	Oslo	Petrad
Biodiversity	mai	Seminar om biodiversitet for UD/LMD/KLD	Norad	KLD
Nulltoleranseseminar 2015: Risiko og due diligence	juni	NGOer, Sentral Kontrollenhet, Verdensbanken, Kværner	Norad	
Evaluering for effektiv bistand - evalueringsavdelingens årsrapport	juni	Åpent seminar	Norad	
2014 Årsrapport - Matsikkerhet i et klimaperspektiv	juni	Åpent seminar. Presentasjon av årsrapport og debatt	Norad	
Seminar i referansegruppen for kvalitet i opplæringen	juni, november	Seminar for inviterte. Oppfølging av Meld. St. 25 (2013-2014)	Norad	UD
Global Book Fund	juni	Seminar for inviterte i referansegruppen	Norad	USAID, DFID
Seminar om "Hva sier forskningen om bistand til kvinner og likestilling"	august	Åpent fagseminar. Formidling av rapport, presentasjon og diskusjon	Norad	CMI
Skoglandmøte	august	Diskusjon og erfaringsutveksling mellom Norad, ambassadører i KOS-land og sivilsamfunnsaktører	KLD	KLD
Evaluering av REDD+ piloter i Tanzania	august	Seminar med KLD, evalueringsteamet og andre norske organisasjoner/forskere	Norad	KLD
Samling for fem satsingsland -kvinner, fred og sikkerhet	september	Fagseminar. Oppfølging av ny handlingsplan SR 1325.	Betlehem	UD, Representasjonskontoret i Al Ram
Landmøter – 12 fokusland	høst	Informasjons- og diskusjonsforum om enkeltland. Sivilsamfunns organisasjoner, ambassadører, UD, Norad og andre interessenter	Norad	UD
Fringilla seminar on food security in a climate perspective	september	Regionalt seminar for NGOs/ambassader/Norad	Fringilla, Zambia	Ambassaden, Lusaka
Information meeting- New call for applications to NORHED/Education sub-program	september	NORHED-søker seminar	Addis Ababa	
Effekt av bistand – dialogmøte med tre forskningsprosjekter	september	Seminar	Norad	
Digital Access workshop	september	Seminar	Norad	GSMA
Seminar: Evaluering av Norsk multilateral bistand til grunnutdanning gjennom UNICEF og Det globale partnerskapet for utdanning (GPE)	oktober	Åpent seminar	Oslo	
Fagseminar Ofu Myanmar	oktober	Kontekstseminar for norske implementerende aktører og andre interessenter i Myanmar programmet	Norad	
Team Ofu-samling	oktober	Seminar for inviterte. 10-års markering for Ofu-programmet. Representanter fra Ghana, Uganda, Tanzania og Mosambik.	Oslo	
Politikk og styresett i sårbare stater - ytringsfrihet og media	oktober	Åpent seminar med presentasjoner, boklansering og diskusjon	Norad	OECD og UNDP
Climate Change and Migration	oktober	Åpent seminar, EIARD	Helsinki	European Init. For Agricult. Research and Development

Ethiopian Development Research Institute (EDRI)	oktober	Seminar med KLD, Norad og norske forskningsmiljø	Norad	
Reproductive Health Supplies Coalition general membership meeting	oktober	Medlemsmøte og åpne sesjoner	Oslo	RHSC
Abortseminar	oktober	Åpent seminar	Norad	
RHSC Annual Member Meeting	oktober	Konferanse	Oslo	RHSC, UD,
Forum for utdanning og utvikling: Lærerrollen	oktober	Seminar	Oslo	HIOA
Global journalism and education	oktober	NORHED-seminar	Oslo	HIOA
EduApp4Syria	oktober	Dialogkonferanse	Norad	EduApp4Syria konkurransepartnere
EduApp4Syria	oktober	Dialogkonferanse	Washington	EduApp4Syria konkurransepartnere
EVA-forum: Utisiktede effekter	november	Åpent seminar	Oslo	EVA-forum
Seminar med Independent Evaluation Group (IEG), Verdensbanken	november	Internt seminar	Norad	IEG
Presentasjoner av evalueringsvirksomheten i Norad (x3)	november	Seminar	Afrika-banken, (IEG) Verdens-banken og UNDP	
Conference on Women in Agribusiness	november	Åpen konferanse	Durban	NEPAD/Norad
Digital Access workshop	november		Norad	
Academic seminar on University Partnerships for Development	november	NORHED-seminar	Kampala, Uganda	Makerere University, Universitetet i Bergen
Hvordan lykkes med støtte til kapasitetsutvikling?	desember	Åpent seminar. Lansering av evalueringsrapport	Norad	
Norad-konferansen	desember	Åpen konferanse. Formidling av resultater og offentlig debatt - Kvinner og likestilling. Lansering av Resultatrapport 2015	Oslo	
ILRI - demand for animal source food	desember	Seminar on demand for animal source food	Norad	
Farm Africa -REDD/Eth	desember	Seminar med KLD, Norad og NGOs	Oslo	Norad
Matsikkerhet og bærekraftsmålene	desember	Lukket seminar	Norad	
Syntetisk biologi – Frankenstein eller framtidshåp?	desember	Lukket seminar Norad-UD-KLD-LMD	Norad	
NGO segment Donor Working Group FGM	desember	Seminar	Oslo	Helsedirektoratet, Imdi, NKVTS
Capital flight from Africa – Causes, effects and policy issues	desember	Boklansering ved African Economic Research Consortium, AERC	Norad	
Operationalising a rights-based approach to health: reorienting health and measuring impact.	desember	Lansering, spesialnummer av tidsskrift og nye metoder for menneskerettighets-basering av helse	Norad	CMI, FXB Center for Health and Human Rights ved Harvard, Verdensbanken og WHO